

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ
FAKULTETAS**

Liepa Popescu

**MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO
GALIMYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE TAIKANT
KINO EDUKACIJĄ („KINO KLUBO“ PROJEKTO ATVEJIS)**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovė
Doc. dr. Nida Ambrasė

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ
FAKULTETAS

TVIRTINU

Krypties studijų programos vadovė

Doc. dr. Berita Simonaitienė

MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO
GALIMYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE TAIKANT
KINO EDUKACIJĄ („KINO KLUBO“ PROJEKTO ATVEJIS)

Baigiamasis magistro projektas

Edukacinės technologijos

(Kodas 621X20003)

Vadovas

(parašas) Doc. dr. Nida Ambrasė

(data)

Projektą atliko

(parašas) Liepa Popescu

(data)

(el.pašto adresas)

Recenzentas

(parašas) Doc. dr. Berita Simonaitienė

(data)

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

.....
(Studento Vardas Pavardė)

.....
(Studijų programa, kursas)

Baigiamojo projekto „MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO GALIMYBĖS
BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE TAIKANT KINO
EDUKACIJĄ („KINO KLUBO“ PROJEKTO ATVEJIS)“
AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

.....
(Data)

.....
(Vieta)

Patvirtinu, kad mano Liepos Popescu baigiamasis projektas tema „MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO GALIMYBĖS BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE TAIKANT KINO EDUKACIJĄ („KINO KLUBO“ PROJEKTO ATVEJIS)“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

Popescu, Liepa. THE USE OF CINEMA EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL FOR MEDIA AND INFORMATION LITERACY EDUCATION (THE CASE OF “KINO KLUBAS” PROJECT) : Master’s Final Project / supervisor assoc. prof. Nida Ambrasė. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: Social Sciences (S 000), Educational sciences (07S).

Key words: media and information literacy; cinema education; film literacy, cinema club
Kaunas, 2017. 81 p.

SUMMARY

Scientists agree that the need of media and information literacy is becoming ever more present in today's society. We use different technologies every day and it became our primal source of communication and information. Because of this a modern man now needs to be able to comprehend and navigate all media sources. Which means to acknowledge that being literate no longer means being able to read printed word. To be literate means to be able to understand the coded messages written in sounds, shapes, pictures, etc. Cinema became one of the most influential and biggest media fields in the past few decades. Cinema products – movies can spark social discussions and translate cultures all while giving the viewer first hand experience to see and feel for himself what is shown on the screen. Because of its attractiveness cinema also is becoming an important learning source. This thesis therefore aims to research the use of cinema education in secondary school for media and information literacy education. The research problem is considered to be the lack of scientific research on cinema education as a tool to develop media and information literacy.

The case study analysis of “Kino klubas” (Eng. *Cinema club*) projects was chosen as a research strategy. It includes observation, literature analysis and interviews as a data gathering methods and qualitative content analysis as a data analyzing method.

“Kino klubas” is a educational cinema project coordinated by Lithuania film center. The project originates in Great Britain and is now being developed all over Europe. Participating schools have to create their own cinema clubs for their students after school hours, project provides schools with a free online film base which should have movie reviews and material support for discussions after movies. It is one of the first such online movie resource for schools in Lithuania.

The first chapter analyses the origins and relationships between media and information literacy and cinema education. It was discovered that although cinema education is concentrating on more narrow field of media literacy, their goals are matching in a certain way and cinema education can be a good tool to work on media and information literacy. The interviewed students show an

advanced level of media and information literacy, though their previous experience should be taken into consideration. The case study showed that “Kino klubas” project could become a good tool to use in secondary schools, if coordinators would fix the lack of material support (with creative tasks preferably) and guidance for teachers.

SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS

BFI – Britų filmų institutas

EK – Europos Komisija

LKC – Lietuvos kino centras

MIR – medijų ir informacinis raštingumas

ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija

PAVEIKSLAI

Nr.	Paveikslų pavadinimai	Psl.
1	Medijų raštingumo lygmenys	15
2	MIR modelis pagal UNESCO	17
3	Medijų raštingumo modelis	20
4	Filmų edukacijos tikslai	33
5	MIR ugdymo taikant kino edukaciją modelis	34
6	Klausimų diskusijai pavyzdys iš „Mokausi iš kino“ metodinės priemonės	49
7	Idėjos darbui su filmu įvairioms pamokoms	49

LENTELĖS

Nr	Lentelės pavadinimas	Psl.
1	Metodologiniai ir didaktiniai kino edukacijos principai	32
2	Kino edukacijos mokymosi priemonių kriterijai ir indikatoriai	38
3	„Kino klubo“ projekto vertinimas pagal kriterijus metodinėms priemonėms	44
4	Moksleivių interviu analizės pirma kategorija	50
5	Moksleivių interviu analizės antra kategorija	51
6	Moksleivių interviu analizės trečia kategorija	52
7	Pedagogo interviu analizės kategorijos ir subkategorijos	53

TURINYS

ĮVADAS	10
1. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMAS TAIKANT KINO EDUKACIJĄ TEORIJOS PAGRINDIMAS.....	13
1.1. Medijų ir informacinio raštingumo sampratų analizė	13
1.2. Kino edukacijos sampratos analizė	18
1.3. Kino edukacijos veiksniai medijų ir informacinio raštingumo ugdyme	29
2. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO TAIKANT KINO EDUKACIJĄ TYRIMO METODOLOGIJOS PAGRINDIMAS	36
2.1. Tyrimo strategija ir metodai	36
2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas	38
2.2. Tyrimo etika ir imtis.....	39
3. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO GALIMYBIŲ TAIKANT KINO EDUKACIJĄ BEDROJO UGDYMO MOKYKLOJE „KINO KLUBO“ ATVEJO TYRIMAS IR ANALIZĖ.....	41
3.1. „Kino klubo“ projekto atvejo analizė.....	41
3.2. Interviu duomenų analizė.....	50
DISKUSIJA IR TYRIMO RIBOTUMAS.....	56
IŠVADOS.....	58
REKOMENDACIJOS	59
LITERATŪRA	60
PRIEDAI.....	64

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje darosi įprasta nuolatos gauti kuo naujesnę informaciją ir kuo paprastesnėmis formomis. Medijų pagalba ypač greitai dalinamės naujienomis iš viso pasaulio, mokomės vieni iš kitų ir kuriame meninę vertę turinčius produktus. Itin svarbūs pasidarė pramogų ir informacijos teikimo sektoriai, todėl įvairūs audiovizualiniai produktai įgyja ne tik meninę, bet ir kultūrinę, istorinę bei svarią ekonominę reikšmę. Viena iš didžiausių audiovizualinio meno sričių yra kinas, kurio pramonė yra tapusi viena iš pelningiausių ir įtakingiausių pramogų sričių visame pasaulyje. Pavyzdžiui, kino įtaka turizmui: Jungtinės Karalystės kultūros, medijų ir sporto komiteto atlikto tyrimo duomenimis, bene 20 proc. šalyje apsilankančių turistų čia atvyksta dėl to, kaip Anglija pavaizduota filmuose ar televizijos programose. Tačiau kinas svarbus ne tik dėl savo komercinės reikšmės. Kino produktai, filmai, skatina įvairias diskusijas visuomenėje bei gali perteikti skirtingas kultūras, nors trumpam leisdami žiūrovui įsijausti į herojų aplinką ir veiksmus ekrane. Thomas Sherak (2011), Amerikos kino ir mokslo akademijos prezidentas, sako, kad filmai yra visuomenės atspindys, ir nors dažniausiai filmai idėjomis vežasi visuomenę, kartais geba ją vesti į priekį.

Šiuolaikinės skaitmenėjančios ir globalėjančios visuomenės kontekste, nuolatos auga poreikis mokymo procesus modernizuoti ir priartinti prie visuomenės poreikių. Norint būti sėkmingu šiandiniame pasaulyje reikia gebėti pasiekti ir valdyti informaciją (Jolls ir Thoman, 2008; Martin ir Madigan, 2006). Greičiausiai informaciją galima pasiekti pasitelkiant modernias technologijas, todėl tampa svarbu būti raštingam įvairiose šiuolaikinėse medijose.

Medijų raštingumas apima daug kitų sąvokų, iš kurių informacinis ir kino raštingumas yra vienos svarbiausių. Kino edukacijos, o kartu ir medijų edukacijos pradžia galima laikyti dar 1960 metus, kuomet Walt Disney kompanija pradėjo kurti edukacinius filmukus mokykloms įvairiomis temomis. Todėl medijų raštingumo kontekste visuomet užsimenama ir apie kiną. Informacinis raštingumas pasidarė itin aktualus paskutiniuose dešimtmečiuose dėl pasikeitusių žmonių įpročių – didžiąją dalį mums reikalingos informacijos galima itin greitai rasti internete. Todėl kai kurie mokslininkai teigia, kad medijų ir informacinis raštingumas yra itin supanašėjusios sąvokos (Hobbs, 2006; Geisler, 2001; Ward 2006). Šiuo metu literatūroje dažnai galima sutikti šias sąvokas greta, kaip viena kitą papildančias (UNESCO, 2013).

Europos Komisija (2007) pripažino augančią medijų edukacijos ekonominę vertę, todėl buvo išreikštas poreikis gilesniam medijų darbų ir skaitmeninio pasaulio supratimui. Atsižvelgus į medijų raštingumo tyrimų rezultatus Europos Parlamentas (2007) išleido rekomendacijas medijų

raštingumo ugdymui, bei išreiškė poreikį didinti europietišku filmų palikimo prieinamumą kuo platesniai auditorijai. Xavier Lardou (2014), Prancūzijos filmų tarybos direktorius, suformulavo 10 rekomendacijų Europos filmų edukacijos politikai formuoti, tarp kurių yra minimos laisvai prieinamos vaikams filmų bazių kūrimas, mokytojų kompetencijos kėlimas siekiant įtraukti tinkamą filmų panaudojimą klasėje ir įvairių edukacinių renginių organizavimas, kurie supažindintų tiek su kino kalba, tiek su filmų turinio analize. Tai yra didelis žingsnis į priekį siekiant pakelti kino raštingumą, nes vaizdinė medžiaga, ypač filmai, yra mūsų kasdienybė ir darosi labai svarbu išmokti suprasti kas juose sakoma, gebėti pasirinkti filmus, kuriuos žiūrime lygiai taip pat, kaip ir skaitome knygas.

Šiame kontekste atsispindi ir **darbo aktualumas ir naujumas**. Bakonis (2014) nagrinėdamas medijų ir informacinio raštingumo (toliau MIR) ugdymą Lietuvoje lygindamas su kitomis šalimis atkreipia dėmesį į keletą pagrindinių problemų. Jis teigia, kad egzistuoja požiūrio problema į medijų ir informacinio raštingumo ugdymo vaidmenį, MIR labiau suprantamas kaip siekimas apsaugoti nuo kenksmingos informacijos žiniasklaidoje, negu mokymas kaip naudotis ir perprasti medijų turinį. Kita didelė problema yra išteklių ir sistemiskos ugdymo politikos stoka. Medijų ir informacinio raštingumo ugdymas šiuo metu Lietuvoje nėra sistemiškas, pagrindinės ugdymo iniciatyvos atsiranda per projektus susijusius su kinu ar kitomis medijomis. Projektai, deja, neužtikrina tęstinio raštingumo ugdymo. **Tyrimo problema** sąlygoja mokslinių tyrimų susijusių su medijų ir informacinio raštingumo ugdymo galimybėmis taikant kino edukaciją trūkumas. Kaip būdas rasti ilgalaikį medijų ir informacinio raštingumo ugdymo variantą mokykloms šiame darbe tiriamos kino edukacijos galimybės prisidėti prie MIR ugdymo ir nagrinėjamas „Kino klubo“, naujo Lietuvos kino centro projekto, atvejis. Darbe nagrinėjami šie **probleminiai klausimai**: Kokie kino edukacijos veiksniai padeda vystyti medijų ir informacinį raštingumą? Kaip „kino klubo“ projekto atvejis padeda vystyti medijų ir informacinio raštingumo gebėjimus?

Darbo objektas: medijų ir informacinio raštingumo ugdymas kino edukacijos pagalba bendrojo ugdymo mokykloje.

Darbo tikslas: Ištirti medijų ir informacinio raštingumo ugdymo galimybes bendrojo ugdymo mokykloje taikant kino edukaciją („Kino klubo“ projekto atvejis).

Darbo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti medijų ir informacinio raštingumo ugdymo galimybes taikant kino edukaciją.
2. Pagrįsti medijų ir informacinio raštingumo taikant kino edukaciją tyrimo metodologiją.

3. Ištirti ir nustatyti kino edukacijos („Kino klubo“ projekto) poveikį medijų ir informacinio raštingumo ugdymui bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrime naudojami metodai:

Duomenų rinkimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, iš dalies struktūruoto interviu ir stebėjimo.

Duomenų analizės metodai: kokybinė turinio analizė.

Pagrindinės sąvokos:

Informacinis raštingumas (angl. *information literacy*) – gebėjimas identifikuoti, gauti, vertinti, atrinkti ir etiškai bei atsakingai naudoti reikalingą informaciją iš įvairių informacijos šaltinių, įgalinantis žmones siekti asmeninių, socialinių, darbo ir švietimo tikslų.

Medijų raštingumas (angl. *media literacy*) – gebėjimas pasiekti, analizuoti ir vertinti vaizdus, garsus ir pranešimus, su kuriais susiduriame kasdien ir kurie yra svarbi šiuolaikinės kultūros dalis, kompetentingai komunikuoti medijų pasaulyje asmeniniais tikslais. Taip pat suvokti medijų vaidmenį ir funkcijas demokratinėje visuomenėje, suprasti sąlygas, kuriomis medijos gali atlikti savo funkcijas; kritiškai vertinti medijų turinį; bendradarbiauti su medijomis skleidžiant demokratiją ir išreiškiant save; turėti įgūdžių (ir naudoti IT) turiniui sukurti. (UNESCO, 2013; Ugdymo plėtotės centras, 2017)

Darbą sudaro: įvadas, trys dėstymo dalys, išvados, diskusija ir rekomendacijos, literatūros sąrašas bei priedai. Darbo apimtis – 81psl. , Literatūros sąrašas yra 65 šaltiniai.

1. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMAS TAIKANT KINO EDUKACIJĄ TEORIJS PAGRINDIMAS

1.1. Medijų ir informacinio raštingumo sampratų analizė

Siekiant išanalizuoti medijų ir informacinio raštingumo ugdymo galimybes, svarbu apžvelgti medijų ir informacinio raštingumo sąvokas šiuolaikinės visuomenės kontekste.

Šiuolaikinė visuomenė susiduria su naujomis teksto formomis, kurios nebėra tik užrašomos popieriuje. Naujosios teksto formos yra patogios greitam platinimui pasitelkiant elektronines medijas (Lankshear ir Knobel, 2004). Informacija yra prieinama lengviau ir gausiau nei bet kada iki šiol. Dideli informacijos srautai yra prieinami skirtingų technologijų pagalba, todėl ne visuomet galima atsekti jos kilmę ar būti tikriems dėl kokybės. Vienintelis būdas susidoroti su tokiomis problemomis yra pasitelkti dar daugiau skaitmeninių priemonių.

Virtualusis pasaulis jau yra savotiškai persipynęs su tikroju ir žmonės gali pasijusti „puolami“ tokios informacijos. Tačiau nepaisant to, tai kas yra prieinama skaitmenine forma vis dar yra pirmiausia žmogiškojo supratimo objektas. Technologijos yra tik priemonės, kurios nenusprendžia už mus kaip mes turime elgtis. Todėl norint būti sėkmingam šiandieniniame pasaulyje reikia įgyti supratimą apie įvairias technologijas ir pritaikyti tinkamą veiksmų planą pasitelkiant skirtingų raštingumo formų įgūdžius (American Library Association [ALA], 2000; Martin ir Madigan, 2006).

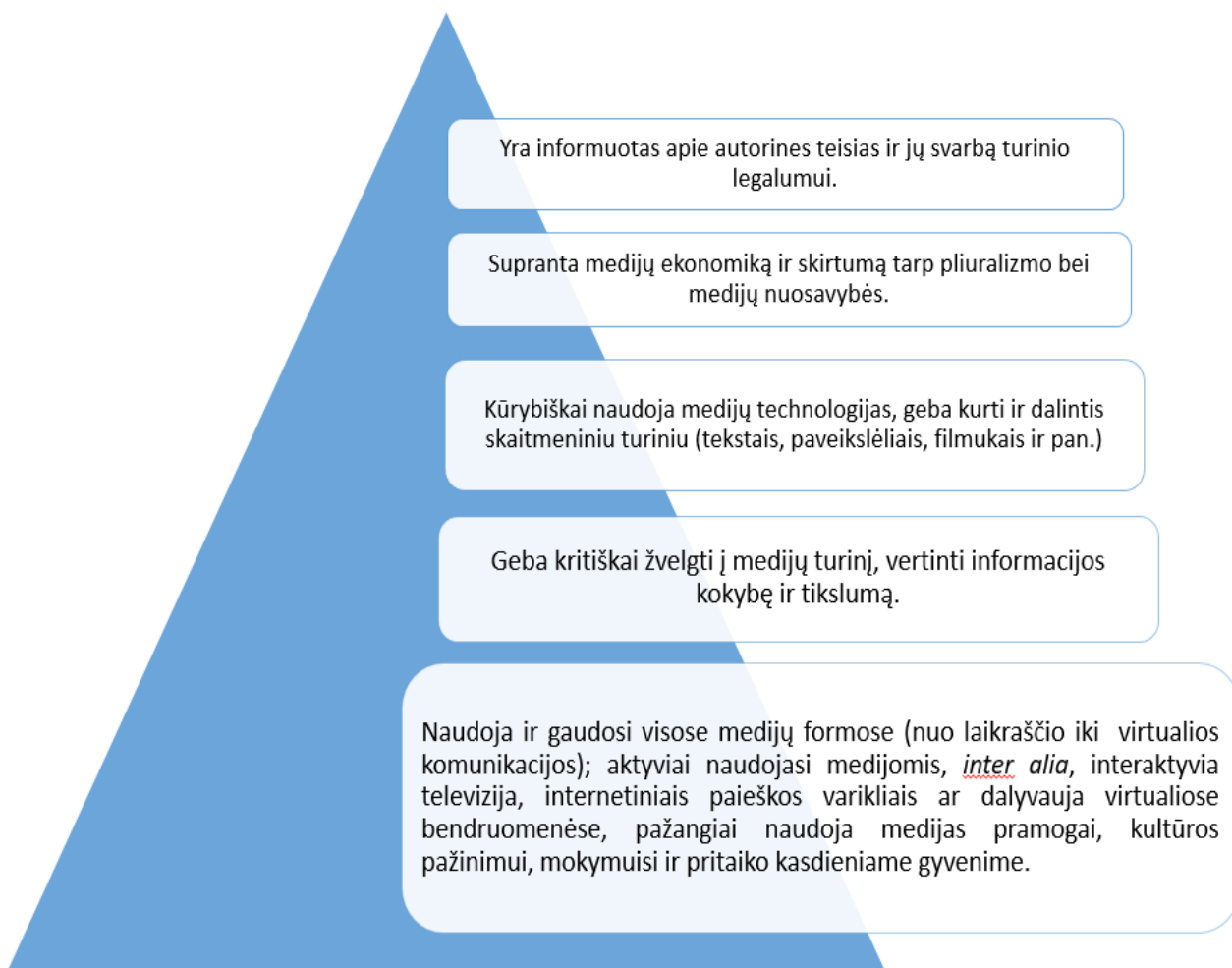
Šiuolaikinės medijos yra gausiai vartojamos ir veikia žmonių suvokimą, tikėjimą ir nusistatymus. Medijų vartojimo įpročiai taip pat keičiasi, dėl skaitmeninių produktų gausos bei vartotojų generuojamos komunikacijos. Kitaip tariant, technologijas siekiama pritaikyti kuo gausesniai vartotojų ratui. Vaizdinės komunikacijos ir informacijos svarbai vis augant atsiranda vis didesnis poreikis gebėti efektyviai valdyti informaciją ir viso turėti galimybę mokytis visą gyvenimą (Jolls ir Thoman, 2008). Medijų raštingumas svarbus ne tik dėl informacijos ir medijos priemonių gausos. Kokybiška ir patikima informacija yra itin svarbi demokratijos vystymui ir įgyvendinimui, kultūros puoselėjimui ir pilietiškumui (Koltay, 2007). Reikia pripažinti, kad jaunimas vis daugiau laiko praleidžia naudojant pramogines medijas: televiziją, internetą, populiariąją muziką, filmus ir žaidimus. Šios priemonės yra jų socializacijos formos bei informacijos šaltiniai. Esant dideliame tokių produktų ir paslaugų poreikiui auga ir pasiūla. Daugeliui šiuolaikinių profesijų, ypač žinių darbuotojams, būtina gebėti naudotis technologijomis siekiant panaudoti, keisti bei kurti informaciją (Hobbs, 2007). Atsižvelgiant į susidariusią situaciją Europos komisija (2007) pripažino

gilesnio medijos darbų ir skaitmeninio pasaulio supratimo poreikį siekiant suprasti šiuolaikines medijų kultūros ir ekonomikos dimensijas.

Medijų raštingumas yra skėtinė koncepcija. Ji charakterizuojama skirtingais lygiais bei apibrėžimais ir tai gali tapti ir silpnybe ir stiprybe: medijų raštingumas yra atviras naujoms galimybėms ir inovacijoms, tačiau gali kilti nesusikalbėjimas dėl tikslaus apibrėžimo nebuvimo (Mendoza, 2007). Vienas iš plačiausiai naudojamų medijų raštingumo apibrėžimų yra suformuotas Aufderheide (1992), kuriame medijų raštingumas prilyginamas judėjimui sukurtam padėti suprasti, kurti ir naviguoti kultūros vaizdų, žodžių ir garsų prasmėse. Medijose raštingas žmogus (Aufderheide, 1992) gali atkoduoti, įvertinti, analizuoti ir kritikuoti tiek spausdintas tiek elektronines medijų formas. Medijų raštingumo edukacija turėtų apimti tokias sritis kaip pilietiškumas, estetikos vertinimas, savigarba ir vartotojų kompetentingumas (Aufderheide, 1992). Prie apibrėžimo ji taip pat išskiria penkias medijų savybes:

- Medijos yra konstruojamos ir yra konstruktų tikrovė;
- Medijos turi komercines pasekmes;
- Medijos turi ideologines ir politines pasekmes;
- Forma ir kontekstas yra susiję visose medijose, kiekviena iš jų turi savitą estetiką ir kodą;
- Medijų vartotojai suteikia joms reikšmę. (Aufderheide, 1992)

Europos Komisijos adaptuotame apibrėžime labiau pabrėžiamas kritiškumo aspektas, be to, ten taip pat pripažįstamas medijų kūrimas (ne tik gavimas, vartojimas). Medijų raštingumas bendrai apibrėžiamas kaip gebėjimas prieiti prie medijų, suprasti ir kritiškai analizuoti skirtingus medijų ir jų turinio aspektus, bei gebėti komunikuoti įvairiuose kontekstuose (Europos Komisija, 2007). Remiantis šiuo apibrėžimu išskiriama keletas medijų raštingumo lygių:

1pav. Medijų raštingumo lygmenys (schema sudaryta autorės pagal Europos Komisijos duomenis)

Tokia raštingumo koncepcija apima vizualias, elektronines ir skaitmenines bendravimo ir išraiškos formas todėl modernus raštingumas yra glaudžiai susijęs tiek su kultūra tiek su technologine pažanga. Cordes (2009) pabrėžia, jog gebėjimas tapti (ir išlikti) raštingu reikalauja ilgalaikių įsipareigojimų. Žvelgiant siauriau į medijų edukacijos lygmenį Gutierrez Martin ir Hottmann (2006) teigia, kad medijų raštingumo ugdymo tikslas mokyklos lygmenyje yra pagilinti mokinių supratimą ir mėgavimąsi medijomis, išugdyti supratimą kaip medijos kuria prasmes ir kaip medijose konstruojama realybė – visa tai drauge su įgūdžiais ir žiniomis reikalingomis kurti medijų produktus.

Nuo pradinio raštingumo suvokimo, kad tai yra „socialinės praktikos bei rašymo ir skaitymo koncepcija“ (Street, 1984) pažengta toli. Darosi sunku suskaičiuoti medijų raštingumo apimamas sritis, nes įtraukiamos įvairių rūšių tekstų formų ir simbolių interpretavimas tiek tradicinėse (televizija, radijas) tiek elektroninėse medijose. Tačiau kompiuteriai nepakeitė televizijos, kaip ir

televizija nepakeitė spaudos (Livingstone, 2004), todėl visos skirtingos medijos gali egzistuoti drauge, integruotoje aplinkoje.

Be medijų raštingumo su nagrinėjama tema taip pat susijusi kategorija yra informacinis raštingumas, kuris lygiaverčiai gausiai aprašomas mokslinėje literatūroje. Prieš pradėdant analizuoti šią sąvoką, vertėtų paminėti ir vizualinį raštingumą. Tai palyginus sena sąvoka, kuri apibrėžia grupę vaizdinių kompetencijų kurias asmuo gali išvystyti stebėdamas (aplinką, vizualiuosius produktus ir pan.) bei integruodamas savo bendrą jutiminę patirtį (International Visual Literacy Association [IVLA], 2009). Vis dėlto, šis apibrėžimas yra šiek tiek per daug abstraktus, turint galvoje šiuolaikinę didelę technologijų ir medijų įvairovę, iš kurių dauguma yra vizualios. Todėl jis labiau tik papildo medijų raštingumo sąvoką, negu varžosi dėl atskiros pripažinimo.

Viename iš labiausiai paplitusių informacinio raštingumo apibrėžimų teigiama, kad informacijoje raštingi žmonės geba atpažinti kada reikia informacijos (ALA, 2001). Jie taip pat gali identifikuoti, surasti, įvertinti ir panaudoti informaciją sprendžiant tam tikras problemas (ALA, 2001). Informacijos raštingumas kildinamas iš informacijos suradimo ir atrinkimo poreikio darbo vietoje, mokykloje ir kitose gyvenimo situacijose: priimant asmeninius sprendimus, rūpinantis sveikata ar vykdant piliečio pareigas. Informacijos raštingumo edukacija pabrėžia kritinio mąstymo svarbą (tai vėliau bus svarbu aptariant ir kino edukaciją), kognityvias ir procedūrinės žinias ieškant informacijos specifinėse aplinkose ir kontekstuose. Pagrindinis akcentas tenka gebėjimui atpažinti žinutės autentiškumą ir kokybę (Hobbs, 2006b).

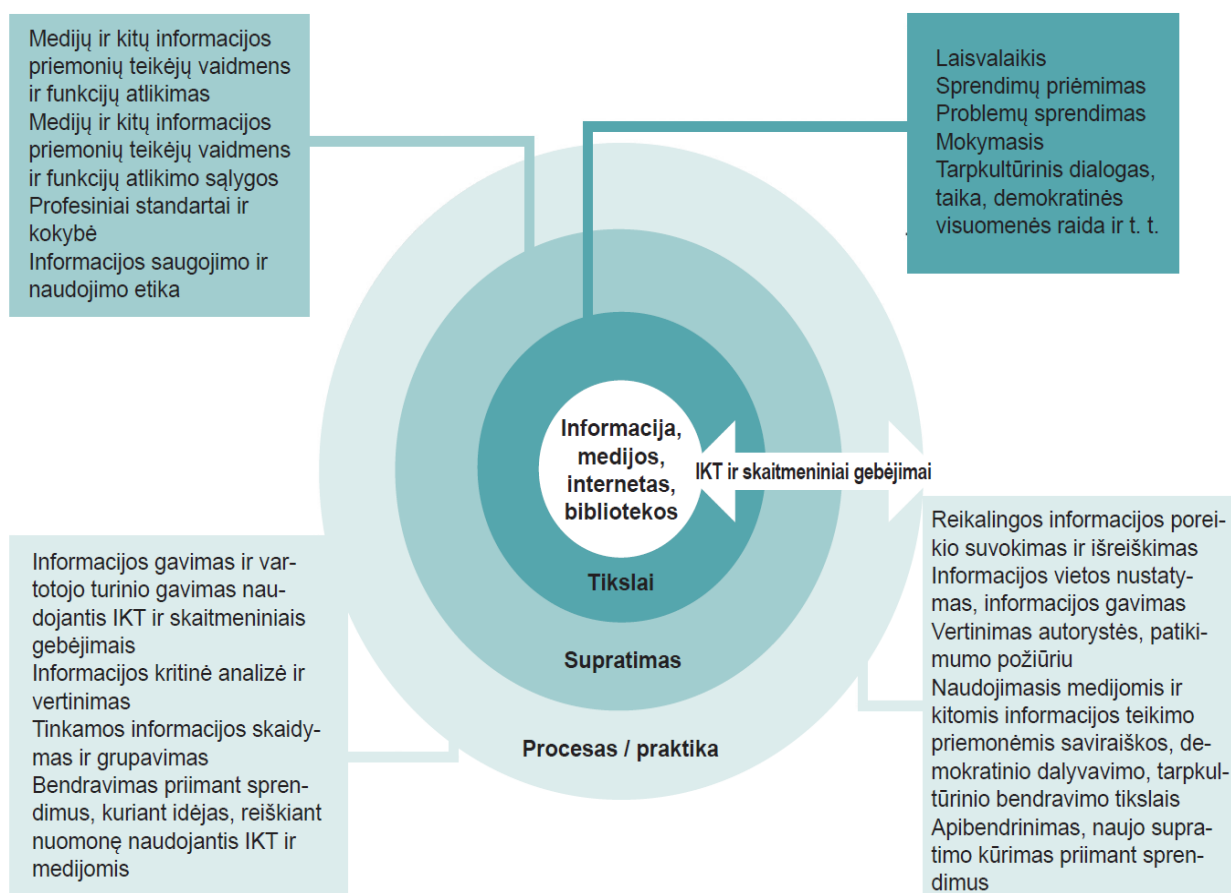
Analizuojant medijų ir informacinio raštingumo santykį reikia paminėti, kad mokslinėje literatūroje yra nesutarimų dėl apibrėžimų. Ward (2006) teigia, kad informacijos ir medijų raštingumo koncepcijos labai supanašėjo ir skirtumas tarp terminų tėra semantinis. Medijų ir informacinis raštingumas vartojamas drauge analitinių įgūdžių ir kritinio vertinimo kontekstuose. Medijų raštingumo atveju – medijų žinučių konstrukcijų tyrimuose (Hobbs, 2006a). Informacinio raštingumo kontekste – kaip gebėjimas funkcionuoti sudėtingose komunikacinėse situacijose (Geisler ir kiti, 2001). Abi situacijos gali būti tiek medijų tiek informacinio raštingumo dalimi.

Hobbs (2006b) teigia, kad yra empirinių įrodymų, jog medijų edukacija gali gerinti tradicinius spausdintos literatūrinis įgūdžius. Šiuo atveju informacinis raštingumas yra žymiai glaudžiau susijęs su spausdinta literatūra, nes nemokant teisingai ir nesustojant skaityti informacinio raštingumo praktikavimas yra tiesiog neįmanomas. Informacinis raštingumas dažnai naviguoja plačiame problemų spektre. Nepaisant to, ši koncepcija ir ypač informacinio raštingumo trūkumo klausimas atrodo labiausiai yra svarbus informacijos specialistams, ypač akademikams, susijusiems su bibliotekininkyste, ir žymiai rečiau kitiems asmenims, susijusiems su informaciniu ir edukaciniu

lauku (Bawden ir Robinson, 2009; Bawden 2001). Medijų raštingumas susiduria su kitokiomis problemomis – vis dar sunkiai sprendžiamas medijų edukacijos įtraukimas į pradinių ir vidurinių klasių mokymo programas.

Iš šių pavyzdžių matyti, kad šios sąvokos, nepaisant tam tikrų skirtumų, yra viena kitą papildančios. Kaip minėta anksčiau, Europos Komisija (2007) pritaikė medijų raštingumo idėją politiniame lygmenyje. Jų dokumente siekiama pabrėžti medijų raštingumo svarbą komercinėje komunikacijoje. Neminint kitų sričių, itin pabrėžiama pavyzdžiui reklama, su kuria vartotojai susiduria kasdien. Siekiama supažindinti auditoriją su komercinės komunikacijos role bei įgalinti vartotojus ugdyti kritinį komercinės komunikacijos vertinimą.

Medijų ir informacinis raštingumo (MIR) ryšį taip pat pripažįsta ir UNESCO ir savo dokumentuose strategiškai naudoja sudėtinį terminą, siekdami apimti visas žiniasklaidos priemones (radiją, televiziją, spaudą, filmus, internetą, reklamą ir kt.). 2013 metais UNESCO sudarė pasaulinį partnerystės aljansą medijų ir informacinio raštingumo srityje (2013) bei išleido medijų ir informacinio raštingumo politikos ir strategijos gaires, kur plačiau aprašomas konceptualus raštingumo supratimo modelis:

2pav. MIR modelis pagal UNESCO (Bakonis, 2014)

Šiuo metu UNESCO pritaikyti MIR apibrėžimai yra plačiai paplitę ir naudojami jų dokumentuose bei užsienio autorių. Medijų ir informacinis raštingumas čia apibrėžiamas kaip gebėjimai (žinios, įgūdžiai ir nuostatos), įgalinančios piliečius efektyviai naudotis medijomis (spauda, radijo ir televizijos laidos, kino filmai, reklama, internetas ir kt.). Tai kompetencija, susijusi su kritinio mąstymo ir mokymosi visą gyvenimą įgūdžiais, reikalingais socializacijai ir aktyviam gyvenimo pilietinėje visuomenėje būdui.

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, siekiama ugdyti su raštingumu susijusias kompetencijas. Yra vykdomi projektai, remiami Lietuvos kultūros tarybos ar atsiradę privačia iniciatyva. Tačiau viena pagrindinių medijų ir informacinio raštingumo ugdymo problema, kuri yra minima Švietimo ir Mokslo ministerijos švietimo problemos analizėje (Bakonis, 2014), išlieka sistemiškos ugdymo politikos stoka. Šioje analizėje taip pat pabrėžiama, kad Lietuvoje vis dar trūksta mokymo priemonių, atsakingesnio požiūrio į šią problemą, bei temos svarbos pripažinimo.

Tarptautiniame bei Lietuvos švietimo kontekstuose, medijų ir informacinio raštingumo sąvokos dažnai vartojamos kaip viena kitą papildančios. Stebimas šiuolaikinių medijų vartojimo gausėjimas, todėl atsiranda vis didesnis poreikis ugdyti medijų ir informacinio raštingumą pasitelkiant įvairias priemones ir metodus. Vienas iš pripažintų būdų kaip galima ugdyti medijų ir informacinį raštingumą yra pasitelkiant kino edukaciją. Kitoje dalyje bus aptariama kino edukacijos samprata bei praktikos raida Europoje bei jos santykis su medijų ir informaciniu raštingumu.

1.2. Kino edukacijos sampratos analizė

Nuo pat medijų edukacijos judėjimo pradžios kino edukacija tapo vis stiprėjančia ir nepriklausoma medijų edukacijos šaka. Šiuo metu literatūroje galima rasti keletą skirtingų terminų šia tema: filmų raštingumas, kino raštingumas, judančių vaizdų ir medijų raštingumas, medijų raštingumas audiovizualiniams darbams ir kiti. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad kino edukacija ir jos tikslai vis dar yra besikeičiantis reiškinys. Tiek jo turinys, tiek pats apibrėžimas dažnai priklauso nuo įvairių kultūrinių veiksnių bei pačio filmų raštingumo suvokimo. Todėl šioje darbo dalyje ieškoma ir siekiama apibendrinti šiuolaikinį kino edukacijos apibrėžimą.

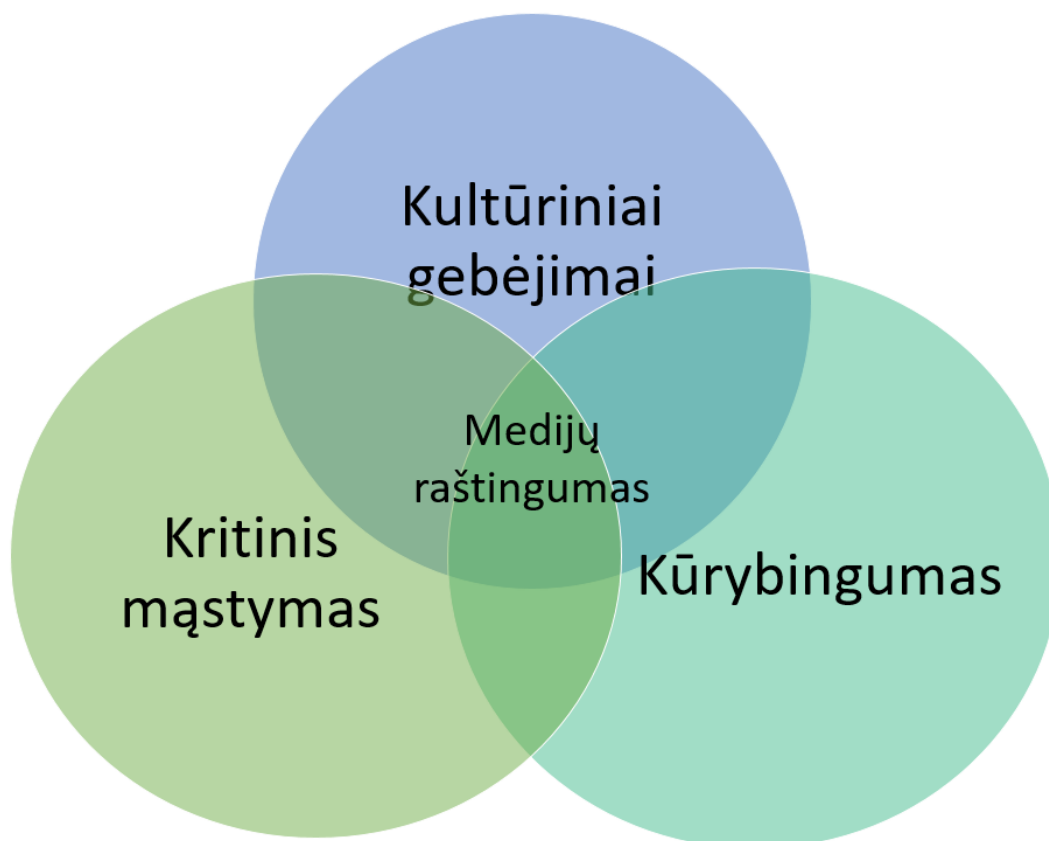
Kino edukacijos sampratos raida Europoje. 1960 metais Europoje prasidėjęs medijų edukacijos judėjimas nulėmė įvairių žiniasklaidos, filmų, televizijos, radijo bei laikraščių ir žurnalų tyrimų populiarumą, kartu buvo siekiama šias komunikacijos priemones integruoti į mokyklų programas (Stafford, 2001). Pagrindinis medijų edukacijos tikslas buvo puoselėti raštingumą plačiąja prasme, įtraukiant įvairias kultūrinės ir kūrybinės patirtis, estetikos vertinimą bei kritinį

mąstymą (Burn ir Reid, 2012). Todėl galima teigti, kad medijų edukacijos ir kino edukacijos tikslas bent iš dalies yra tas pats.

2005 metais įkūrus Europos Medijų raštingumo chartiją buvo žengtas svarbus žingsnis medijų raštingumo, o kartu ir filmų raštingumo apibrėžimų link. Chartija buvo sukurta Didžiosios Britanijos filmų tarybos siekiant medijų raštingumą pripažinti itin svarbiu kūrybinių ir kritinio mąstymo įgūdžių ugdymui (Britanijos filmų klasifikavimo taryba, 2009). Taip pat šis dokumentas padėjo sukurti „aiškesnį ir išsamesnį susitarimą dėl medijų raštingumo ir medijų edukacijos visoje Europoje“ (Barselonos nepriklausomas universitetas, 2007). Chartijoje formuluojami medijų edukacijos tikslai yra pripažįstami specialistų ne tik iš Didžiosios Britanijos bet ir iš visos Europos. Pagrindiniai medijų edukacijos tikslai siekiant medijų raštingumo yra ugdyti šiuos gebėjimus (Europos Medijų raštingumo chartija, 2012):

- efektyviai naudotis medijų technologijomis saugant, ieškant ir dalinantis turiniu individualiai bei bendruomeninei naudai;
- gauti priėjimą bei gebėti priimti informuotus sprendimus naudojantis skirtingais medijų šaltiniais ir turiniu;
- suprasti kaip ir kodėl kuriamas medijų turinys;
- kritiškai analizuoti medijų naudojamas kalbos formulavimo ypatybes, technikas bei jų perduodamas žinutes;
- kūrybiškai pasitelkti medijas siekiant perduoti informaciją, nuomonę, idėjas;
- identifikuoti bei vengti ar šalinti medijų turinį bei paslaugas kurios yra nepageidaujamo turinio, žalingos ar žeidžiančios;
- efektyviai naudotis medijomis praktikuojant savo demokratines teisas bei civilinę atsakomybę.

Kitaip tariant, medijų raštingumas apibrėžia gebėjimą atpažinti, analizuoti ir vertinti įvairių medijų kuriamą informaciją. Šie tikslai yra supaprastinti į „3C“ modelį, kuriame angliškai C reiškia: kultūrinius (angl. *cultural*), kritinius (angl. *critical*) bei kūrybinius (angl. *creative*) gebėjimus įgyjamus medijų edukacijos pagalba.

3pav. Medijų raštingumo tikslų modelis (schema išversta darbo autorės)

Šis modelis taip pat yra ir modernių kino edukacijos apibrėžimų pagrindas, tiesiogiai susijusių su medijų edukacijos siekiamais rezultatais. Vienas iš pavyzdžių yra Škotijos internetinė kino edukacijos platforma „Moving Image Education“ (liet. *judančių vaizdų edukacija*). Ši platforma siekia stiprinti judančių vaizdų medijų raštingumą, besimokančiuosius įgalinant „analizuoti judančių vaizdų tekstus, sudominti filmukų kūrybą, bei jų vertinimą ir dalinimąsi su kitais“ (Škotijos kino edukacijos svetainė, 2017).

Nors „3C“ medijų raštingumo modelis dažnai minimas ir filmų raštingumo kontekste, tačiau pripažįstama, kad juo negalima apimti visų filmų ar judančių vaizdų medijų raštingumo aspektų. 2012 metais Britų filmų institutas (toliau BFI) paskelbė platesnį „8C“ modelį, kuris apima jau minėtus kultūrinius, kritinius ir kūrybinius gebėjimus, bet įtraukia ir kontekstą (angl. *context*), ryšius (angl. *connectivity*), bendradarbiavimą (angl. *collaboration*), karjerą (angl. *careers*) ir smalsumą (angl. *curiosity*) (BFI, 2012). Kino edukacijoje „kontekstas“ reiškia filmų produkcijos ir platinimo kontekstą, „ryšiai“ – galimybę „dalintis, žiūrėti ir komentuoti vienas kito kuriamus filmus“, o „bendradarbiavimas“ reiškia bendras pastangas analizuojant ir kuriant tekstus judantiems vaizdams. „Karjera“ buvo įtraukta siekiant atkreipti dėmesį į profesines galimybes raštingiems kine asmenims, o „smalsumas“ simbolizuoja vieną iš pagrindinių kino industrijos siekių sukurti „domėjimosi

kultūrą“ ir taip būsimąją auditoriją (BIF, 2012). Šis „8C“ modelis nėra iki galo aiškus ir kelia daug klausimų susijusių su kitais kino edukacijos elementais, todėl tai daugiau kaip bandymas atsakyti į vykstančią diskusiją, siekiant apibrėžti šiuolaikinės kino edukacijos apimtį. Prie šiuolaikinio kino edukacijos supratimo taip pat labai prisidėjo ir Europos Komisija remdama kino sektorių visoje Europoje.

MEDIA programos įtaka apibrėžiant kino edukaciją. 2007 Europos Komisijai (EK) pradėjo vykdyti MEDIA programą (tai ketvirtoji tęstinė programa nuo 1991m.). Jos metu vykdyti įvairūs tyrimai, projektai bei EK suformuluotos rekomendacijos atspindi medijų edukacijos augančią ekonominę reikšmę bei EK suformuotą kino edukacijos termino variantą – „medijų raštingumas audiovizualiesiems darbams“ (EK, 2007). MEDIA programos pagrindinis tikslas buvo padėti Europos filmų ir audiovizualiosioms industrijoms finansuoti projektų plėtrą, platinti sukurtus produktus bei ugdyti ateities profesionalus. Programa susidėjo iš dviejų pagrindinių dalių: MEDIA Mundus dalies, remiančios tarptautinį kino profesionalų bendradarbiavimą ir MEDIA Literacy dalies, kuri skatino medijų prieinamumą, galimybę kurti ir mėgautis įvairaus amžiaus žmonėms.

Iš visų šiuo MEDIA programos laikotarpiu atliktų projektų ir tyrimų vienas svarbiausių pasiekimų buvo „Šiuolaikinės mados ir medijų raštingumo praktikos Europoje“ studija(2009), tyrusi medijų raštingumą įgalinančias praktikas įvairiose Europos valstybėse (viso dalyvavo 27 šalys) ir nustačiusi esmines kliūtis sėkmingam medijų raštingumo vystymui Europoje. Pagal apklausą, vienas pagrindinių barjerų buvo „bendros vizijos trūkumas, iniciatyvų trūkumas nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu lygmeniu bei Europos suinteresuotų šalių tinklo bendradarbiavimui nebuvimas“ (EK rekomendacijos, 2009).

Atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus Europos Parlamentas 2007 metais išskyrė tris pagrindinius medijų raštingumo laukus: *Online* turinys, komercinis bendradarbiavimas bei audiovizualiniai darbai. Be to buvo parengtos rekomendacijos kaip medijų raštingumas galėtų būti sėkmingai integruotas į mokymo(si) turinį. Buvo pripažintas poreikis suteikti didesnę prieinamumą auditorijoms prie Europietišku filmų palikimo (EK, 2007).

Nuo 2009 EK pradėjo kreipti daugiau dėmesio į nacionalinį lygmenį ir bendrijos valstybės buvo raginamos ištirti medijų raštingumo rolę savo šalių mokyklose bei galimybes įtraukti tai, kaip privalomą programos dalyką (EK Rekomendacijos, 2009). Nuo 2014 metų prasidėjo nauja, 6 metų trukmės, MEDIA programa kurios paprogramės Kūrybiška Europa (angl. *Creative Europe*) vienu pagrindiniu tikslu tapo stiprinti Europos kino industriją. Kūrybinėms industrijoms netgi priskiriamas ekonomikos stiprinimo vaidmuo: „Europa turi daugiau investuoti į savo kultūrą ir kūrybinį sektorių, nes tai reikšmingai prisideda prie ekonominio augimo, įdarbinimo bei socialinės gerovės. Kūrybiška

Europa saugo ir skatina kultūrą bei kalbinę įvairovę stiprindama kultūros ir kūrybinio sektoriaus konkurencingumą“ (Kūrybiška Europa, 2017).

Medijų raštingumo ugdymas yra vis labiau pripažįstama sritis visoje Europoje ne tik kaip šiuolaikiniam pilnam išsilavinimui reikalingas dėmuo, bet ir kaip sritis, galinti kurti ekonomiškai naudingus produktus, bei kaip Europietiškos kultūros paveldo saugojimo forma. 2011 m., besiruošiant naujam MEDIA programos etapui, bendradarbiaujant su Britų Filmų Institutu buvo atlikta svarbi kino raštingumui apibrėžti studija, kuri bus trumpai aptarta kitame skyriuje.

Europos kino raštingumo studija (2011-2012). Europos Komisijos filmų raštingumo studija buvo atlikta 32 Europos valstybėse ir tyrė filmų edukacijos taikymą šalyse. Prioritetas buvo skirtas nustatyti filmų edukacijos tikslus, pagrindinius jos teikėjus ir gavėjus, kokios yra edukacijos finansavimo strategijos, įvertinti filmų edukaciją tiek formaliajame tiek neformaliame ugdyme (Burn ir Reid, 2012).

Europos Komisija tuo metu suformulavo vieną šiuolaikiškiausių filmų raštingumo apibrėžimą: filmų raštingumas yra filmo supratimo lygmuo, kuriame gebama būti sąmoningu ir smalsiu renkantis filmus; turima kritinio filmų žiūrėjimo ir analizavimo kompetencija turinio, kinematografijos ir techniniais aspektais (EK, 2011). Šis pirminis apibrėžimas vėliau buvo reformuluotas Burn ir Reid (2012), siekiant įtraukti saviraiškos per judančius vaizdus galimybę, kuri nebuvo minima originalioje versijoje. Todėl būti raštingam filmuose reiškia:

„Gebėti sąmoningai ir smalsiai rinktis filmus žiūrėjimui, turėti kompetenciją filmus žiūrėti kritiškai bei gebėti juos analizuoti turinio, kinematografijos bei techniniais aspektais. Gebėjimas valdyti vaizdų kalbą ir techninius resursus kūrybinei judančių vaizdų produkcijai“ (Burn ir Reid, 2012, p.95).

Studijoje ištirto ir minimo ne tik įvairių Europos šalių skirtingos filmų edukacijos iniciatyvos bei mokymo tinklai, čia taip pat buvo atkreipiamas dėmesys į egzistuojančias filmų edukacijos problemas. Viena pagrindinių praktinių problemų matoma tai, kad filmų edukacija dažniau reiškia mokymą apie filmų kalbą ir filmų statymo ypatybes ar filmų teksto analizavimą, tačiau rečiau užsiimama mokymu apie filmų kūrimo ir distribucijos kontekstą, nacionalinę ir tarptautinę filmų industriją, mėgavimąsi filmais ar socialine-teisine edukacija (Burn ir Reid, 2012). Tokia tendencija koncentruotis į filmo kaip meno formą, ar tiksliau apibūdinant audiovizualiųjų medijų estetiką, jau buvo pripažinta anksčiau. Pavyzdžiui Surkamp stebėjo filmų didaktikos vystymąsi, kuris vedė link „specialių manierų pristatant filmus“ atsiradimo (Surrkamp, 2004), dėl to buvo pastebėtas filmo konteksto, galimybės susidaryti asmeninę nuomonę apie filmą bei kultūrinio ir istorinio aspektų nepaisymas.

Šalia skirtingų mokymo tikslų prioritetų studijoje taip pat buvo pastebėta, kad tik keletas šalių turi visuotines kino edukacijos mokymo programas mokytojams (tokios šalys yra Didžioji Britanija, Lenkija, Suomija). Dar keturios šalys turi pasirenkamuosius jau dirbantiems mokytojams kvalifikacijos kėlimo kursus (Prancūzija, Malta, Austrija ir Islandija). Apibendrinami studijoje matomą Europos medijų edukacijos vaizdą Burn ir Reid pastebi, kad labiausiai trūksta sisteminės edukacijos mokytojams bei edukatoriams neformaliajame sektoriuje (Burn ir Reid, 2012).

Tik 7 iš iš 32 Europos šalių filmų edukacija yra atskiras bendrosios mokymo programos dalykas ir tik Prancūzijoje yra nacionalinė filmų edukacijos programa yra jaunimui po pamokų. Be šių kelių pavyzdžių, filmų edukacija dažniausiai yra integruojama į pagrindinius mokomuosius dalykus (kaip ir medijų edukacija), tokius kaip kalbų mokymas, istorija ar menai. Taip pat, kai kuriose šalyje mokiniams suteikiama galimybė kino edukaciją atskirai (ar kaip dalį medijų edukacijos) pasirinkti mokykloje kaip papildomą dalyką, šalia pagrindinės mokymo programos (tokių mokyklų yra ir Lietuvoje, Kaune pavyzdžiui Kauno Jėzuitų gimnazija).

Apibendrinant šią Europos studiją matoma, kad rezultatai patvirtina ir Piette (2009) pastebėjimą apie medijų raštingumo integraciją, kad „abi sritys (kino edukacija ir medijų edukacija) kovoja dėl vietos ruošiant mokytojus, pilnaverčio atsiradimo mokymo programose bei susiduria su abejone tarp edukatorių sprendžiant kaip reikėtų mokyti: apie medijas ar pasitelkiant medijas“ (Piette, 2009). Siekiant susidaryti bendresnį vaizdą kitame skyriuje bus aptariamas filmų raštingumo klausimas įvairių mokslininkų atžvilgiu ir ieškoma tikslaus apibūdinimo.

Kalbant apie kino edukaciją, kaip svarbią medijų raštingumo sudedamąją dalį, labai svarbu tiksliai apsibrėžti kas yra filmų (kino) raštingumas. Šis terminas yra gretimas kitiems, tokiems kaip – skaitmeninis raštingumas, vizualinis raštingumas, judančių vaizdų medijų raštingumas ar EK anksčiau minėto – medijų raštingumas audiovizualiesiems darbams. Terminų gausa klaidina, nes akivaizdu, kad bent dalis jų yra vienas į kitą panašūs, ar turi bendrų aspektų su filmų raštingumu. Ypač keletas, kurie vartojami praktiškai sinonimiškai – „filmų raštingumas“, „kino raštingumas“ ar „judančių vaizdų medijų raštingumas“ bei „medijų raštingumas audiovizualiesiems darbams“. Tokia terminų gausa iš dalies yra nulemta sparčios technologijų kaitos medijų pasaulyje, be to, ši sritis yra palyginus nauja, todėl nėra nusistovėjusios vienodos terminologijos ir autoriai renkasi tai, kas geriau skamba jų kalba ar jau įprasta vartoti jų šalyje. Pavyzdžiui Lietuvoje labiau įprasta vartoti „*kino edukaciją*“, o ne *filmų edukaciją*. Lietuvos **kino** centras turi *kino edukacijos filmų bazę*, o Skalvijos **kino** centre vykdomas tęstinis *kino akademijos* projektas. Tačiau pavyzdžiui Didžioji Britanija turi Britanijos **filmų** institutą, kuris praktiškai yra Lietuvos kino centro atitikmuo, ir angliškose

šaltiniuose dažniau vartojama *filmų edukacija / raštingumas*. Todėl nors Lietuviškuose šaltiniuose labiau *vyrauja kino edukacijos terminas*, nėra rašoma apie *kino raštingumą* lietuviškai. O nagrinėjamuose tarptautiniuose šaltiniuose dažniau vartojamas *filmų raštingumo / edukacijos terminas*. Atsižvelgiant į šią situaciją, šiame darbe šie žodžiai bus vartojami sinonimiškai. Siekiant suteikti daugiau aiškumo tarp visų kitų panašių raštingumo sąvokų reikia paminėti Britanijos filmų instituto 1999 metais paskelbtą raportą „Making Movies Matter“. Šiuo raportu buvo siekiama ištirti filmų raštingumo kaip termino galimybes ir ribas.

Britų Filmų Instituto kino raštingumo apibrėžimas. Didžiosios Britanijos filmų institutas yra vyriausybės išlaikoma organizacija ir per paskutinius kelis dešimtmečius tapo itin aktyvus tiriant kino edukaciją. 1998 metais šiam institutui Britanijos Kultūros, Medijų ir Sporto departamentas pavedė sukurti visos šalies filmų edukacijos strategiją. Pagrindinis tikslas buvo skatinti jaunimo kino raštingumą (angl. *Cineliteracy*) nes tais pačiais metais publikuotame raporte „A Bigger Picture“ Didžiosios Britanijos žmonių kino raštingumas buvo įvertintas pakankamai neigiamai. Šiame raporte kino raštingumas buvo apibrėžtas kaip „aukštesnis supratimo lygmuo apie filmų įvairovę ir gilesnis skirtingų kino patirčių vertinimas, kuris skatintų daugiau žmonių pilnai mėgautis šiuo kultūros elementu“ (BFI, 1999). Po metų pasirodė instituto raportas „Making Movies Matter“, kuriame buvo 22 pasiūlymai kaip skatinti kino raštingumą ir kaip filmų edukaciją įtraukti į mokymo programas. Šiais pasiūlymais buvo rekomenduojama filmų edukaciją paversti išskirtinai svarbiu medijų edukacijos aspektu. Buvo sukurti kino edukacijos bendrieji tikslai bei planas kaip panaudoti filmus tinkamuose mokomuosiuose dalykuose, tokiuose kaip istorija ar užsienio kalbų mokyme. Taip pat buvo pripažintas poreikis mokymo įrankių kūrimui, papildomam pedagogų ruošimui bei tolimesniam judančių vaizdų tyrimui (BFI, 1999).

Moderniam filmų raštingumui taip pat svarbu paminėti, šios darbinės grupės išskirtus filmų raštingumo bruožus:

- Analitinė kompetencija: gebėjimas apibūdinti formalius kino kalbos elementus, gaudymąs naratyvo ir charakterių konstruktuose. Mokiniai naudojami šiomis žiniomis analizuodami filmus ir geba interpretuoti įvairių filmų elementų prasmę.
- Kanono kompetencija: Dauguma edukatorių sutinka, kad kine raštingas asmuo turi būti susipažinęs su įvairiais didžiais kino darbais, savotišku klasikinių filmų „kanonu“. Tokios žinios padėtų praplėsti pakankamai siaurą žiūrinių filmų ratą prieinamą tiek moksleiviams, tiek bendrai auditorijai (žiūrimiausių filmų sąrašuose aukščiausias pozicijas užima Amerikietiška produkcija, nepriklausomi Europos ar iš kitų pasaulio vietų atkeliaujantys filmai dažnai nesulaukia didelio populiarumo).

- Kontekstualumo kompetencija: Supratimas apie istorinius, ekonominius ir socialinius kontekstus kuriuose filmas kuriamas ir žiūrimas, taip pat tai „suvokimas, kad filmas, kaip industrijos produktas, pasiekia plačias auditorijas“ (ten pat). Kontekstualumo kategorijos yra žinios apie gaminimo kontekstą (filmų industriją, auditoriją ir socialinę filmo poveikį).
- Produkcijos kompetencija: Produkcijos įgūdžiai arba kitaip filmo gaminimo (filmavimo, montavimo, režisavimo, rašymo įgūdžiai), kaip ir analitinėje kompetencijoje, laikomi svarbiais siekiant kino raštingumo. Žinios apie procesus vedančius prie filmo atsiradimo praplėčia supratimą apie filmą ir leidžia labiau mėgautis galutiniu produktu.

Šios kino edukacijos kompetencijos vis dar yra svarbios šiuolaikiniam kino edukacijos apibrėžimui, nors ir pripažįstama, kad dėl technologinio išsivystymo per paskutinius dešimtmečius „tikriausiai reikėtų įtraukti ir naujas kompetencijas“ (BFI, 2009). Praeitame skyriuje minėtas 8C modelis veikiausiai yra vienas paskutinių bandymų į kino raštingumą įtraukti naujas kompetencijas, tačiau raporte kuriame jis buvo paminėtas trūksta gilesnės jų analizės.

21 amžiaus raštingumo strategijoje (2009) taip pat pastebima, jog kai kurie edukatoriai mano, kad kino raštingumas (Angl. *Cin literacy*) kaip terminas per daug pabrėžia patį kiną. Tai yra – dėmesys telkiamas tik į filmus, o kiti galimi produktai nustumiami į antrą planą. Todėl buvo siūlomas pakeitimas - „judančių vaizdų medijų raštingumas“. Kartu buvo siūloma praplėsti ir edukacijos koncepciją pradedant vartoti „judančių vaizdų edukaciją“ vietoje filmų edukacijos, kad terminai įtrauktų įvairias judančių vaizdų medijų formas, tokias kaip televizija, muzikiniai klipai, kompiuteriniai žaidimai, reklamos ir panašiai (Re-/Defining Film Education, 2012). Abu šie terminai vis dar naudojami šaltiniuose iš Didžiosios Britanijos, bei ten veikiančių tokių organizacijų kaip Britanijos filmų institutas ar „Scottish Screen“ (Bazalgette, 2009). Tačiau pavyzdžiui Europos Komisija vartoja abu terminų variantus atskiriant tam tikras sritis: „filmų raštingumas“ naudojamas filmų industrijos rėmimo ir vystymo kontekste (minint MEDIA programą), o „medijų raštingumas audiovizualiesiems darbams“ siejamas su platesniu informacinių technologijų spektru.

Pagrindinis skirtumas naudojant įvairius terminus atsiranda apibrėžiant gebėjimą skaityti, rašyti ir kurti judančių vaizdų tekstus, kas atspindi iššaknyjusią dviprasmybę apie tai, kas iš tiesų yra filmas. Daugelyje publikacijų (Zachetti, 2015; Arroio, 2010) filmų raštingumo kontekste įtraukiami įvairiausi filmų žanrai (nuo dokumentikų iki mokslinės ir ne mokslinės fantastikos) bei formatai (animacija, trumpi filmai, televizijos laidos ir panašiai). Kita vertus, tradiciškai kino edukacijos kontekste rodant filmus tiek mokykloje tiek už jos ribų didesnis dėmesys atitenka būtent pilno metro filmams (Lietuva yra tokio atvejo pavyzdys, kur pagrindinės kino edukacijos iniciatyvos kyla iš kino teatrų, kurių interesų sritis yra pilno metro ar rečiau trumpametražiai filmai). Tai

pateisina poreikį turėti keletą skirtingų ar rasti pakaitalą moderniajam daug medijų sričių apimančiam terminui.

Šalia šių klausimų, taip pat reikia paminėti susidariusį netikrumą dėl skaitmeninių technologijų vietos. Moksleiviai jau patys gali filmuoti ir montuoti vaizdus vien tik mobiliuoju telefonu, net neturėdami jokių kino kūrimo žinių. Todėl kyla klausimas ar tokią kūrybą jau galima vadinti filmu? Šiame kontekste verta prisiminti Reid (2009) kuris teigia, kad specialios filmų (ar judančių vaizdų) kūrimo taisyklės galioja visoms judančių vaizdų formoms, nepaisant to ar šaltinis yra kino teatras, televizija ar tiesiog mobilusis telefonas. Reid taip pat yra stiprus naujojo „The 21st Century Literacy“ raštingumo judėjimo šalininkas, kur siekiama supratimo kas iš tiesų yra filmai (ar judančių vaizdų produktai).

XXI amžiaus raštingumo apibrėžimo paieškos. Europoje Medijų edukacija yra naudojama kaip skėtinis terminas apjungiantis skirtingas raštingumo sritis (pavyzdžiui skaitmeninį, vizualųjį ar kino raštingumą). Kai kurios iš šių sričių vis dar nėra pripažįstamos ar įgyvendinamos mokymo programose ir ypač dalykuose kituose nei pavyzdžiui istorija, kalbos ar menai. Šio raštingumo supratimo su visais jo priedais kritikai (Reid, 2009) teigia, kad tarpdalykiškumo problemos galėtų būti išspręstos sukuriant išsamesnį raštingumo modelį. Toks labiau įtraukiantis raštingumo apibrėžimas leistų pavyzdžiui judančių vaizdų tekstams įgyti daugiau reikšmės, negu tiesiog liekant viena iš medijų raštingumo subkategorijų.

2005 metais pasirodžius Europos Medijų raštingumo Chartijai Britų kino režisierius labai aiškiai suformulavo poreikį atrasti XXI amžiaus raštingumo apibrėžimui, kuris kiltų iš pasaulinio diskurso ir atsižvelgtų į technologinį vystymąsi:

„Turint mintyje kaip judantys vaizdai gali mumis manipuluoti, leisti mums patirti daug skirtingų požiūrio taškų, leisti mums pakeliauti kituose laikuose, vietose ir kultūrose, apkaltinti, šokiruoti ar pamaloninti mus, tikriausiai atėjo metas mūsų edukacijos sistemai pradėti laikyti mokymą apie sakinius kuriuos matome ne mažiau svarbiais nei mokymą apie sakinius kuriuos skaitome“ (Minghella, 2005 cit. iš Miller, Randle ir Graham, 94psl.)

Britų filmų institutas siekdamas performuoti raštingumą įtraukiant įvairių tekstų nagrinėjimo mokykloje svarbą sėkmingai vykdė programą besivadovaujančią šūkiu „raštingumas nėra tik apie parašytą žodį“ (Reframing Literacy, 2005). Tokie BFI bandymai turėjo žymų poveikį raštingumo mokymui Didžiojoje Britanijoje bei vėlesnei 21 amžiaus raštingumo strategijai.

21 amžiaus raštingumo modelio rėmėjai siūlė įtraukti visas esančias medijų raštingumo subkategorijas į naują apibrėžimą, pagrįstą skirtimi tarp skirtingų teksto būsenų. Mark Reid (2009) išskiria tokį padalintą raštingumo apibrėžimą:

„Man atrodo aišku, kad yra keletas skirtingų kalbos sistemų ar būsenų kurios drauge parodo ką reiškia būti raštingam 21a. Šios kalbos būsenos yra: sakininė kalba (angl. *speech*), rašymas, paveikslai ir judantys vaizdai, muzika, ir dramatinės būsenos pasirodymuose, gestai bei teatro spektaklių mizanscenos“ (Reid, 2009).

Kitaip tariant šiuolaikinis raštingumo modelis turėtų remtis prielaida, kad pagrindinis teksto bruožas yra ne medija kurioje yra tekstas (pavyzdžiui filmas, skaitmeninės technologijos), bet įvairios būsenos kuriose pasirodo tekstas, kuriomis perduodama žinutė (Reid, 2009). Atsižvelgiant į tai Reid teigia, kad „pačiai medijos priemonei nereikia raštingumo“. (2009) Todėl jis taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad siekiant sukurti nuoseklų apibrėžimą įvairioms teksto formoms, reikia išsamiau ištirti visas medijų formas (Reid, 2008). Pavyzdžiui filme yra net keletas galimų teksto būsenų – muzika, dialogai, kūno kalba ir gestai – visa tai kartu filmavimo ir montavimo technikos pagalba sudaro kino kalbą (Burn ir Parker, 2010). Šios skirtingos būsenos turi būti suprastos ir besimokančiųjų siekiant ugdyti gebėjimus „pasirinkti, priėti, suprasti, analizuoti, kurti ir išreikšti“ save pasitelkiant įvairias medijos priemones (Burn ir Parker, 2010).

Greta tokio platesnio, būsenomis grįsto teksto suvokimo raštingumo apibrėžimas taip pat turėtų atspindėti pokytį mokyme, nuo koncentravimosi į filmo analizę link kūrybinių įgūdžių lavinimo. Iki šiol kino edukacijoje vyrauja aiški skirtis tarp kino analizės įgūdžių mokymo bei kino gaminimo mokymo, techninių kompetencijų. Anot Reid, tokia skirtis kelia daug problemų ne tik Didžiosios Britanijos mokyklose. Bendrojo ugdymo mokyklose, kuriose užsiima kino kūrimo lavinimu besimokantieji gauna tik labai bazines žinias, nes kameros bei kompiuteriai nuolat tobulėja, o mokytojai yra užimti ir nėra pajėgūs sekti visas naujoves. Nesant jokiam filmų statymo mokymosi progresijos modeliui ir reikalavimų moksleiviams tapti geresniais, jie dažniausiai nepriklausomai nuo amžiaus lieka tik pradedančiųjų lygyje. „Moksleiviai kurie išmoksta naudotis viena tam tikra filmų montavimo programa neišmoksta montavimo naujienų, bei to kad pavyzdžiui dokumentika ar muzikinis klipas reikalauja kitokio supratimo. Jie nesimoko kaip parodyti prasmę, kas yra pagrindinis montavimo tikslas“ (Reid, 2009). Kitaip tariant, jis siūlo vietoje kompetencijų formulavimo kreipti daugiau dėmesio į supratimo vystymą, kuris leistų vystyti naujus įgūdžius ir juos pritaikyti naujuose kontekstuose. Todėl modernaus raštingumo ugdymo tiksluose turėtų būti pabrėžiamas besimokančiojo supratimas kaip pagrindinės kultūrinės priemonės veikia, kaip rinktis, skaityti, interpretuoti, analizuoti ir naudoti tekstus.

Moderni kino edukacija turėtų įgalinti besimokančiuosius gebėti save išreikšti bei praplėsti supratimą (Reid, 2009):

- Kaip sukuriamas požiūrio taškas filme ir kaip vyksta judėjimas tarp skirtingų požiūrio taškų;
- Kaip filmas gali atskleisti skirtingas veikėjų emocines stadijas, nuo paprastų iki sudėtingų ir emocijų vaizdavimas paveikia žiūrovą (leidžia identifikuotis su veikėju ar nusistatyti prieš jį);
- Kaip filmo garso takelis gali būti ir filme ir šalia filmo, kaip tai padeda kurti žinutę;
- Kaip montavimas gali padėti rodyti daugiau nei vieną dalyką vistančius tuo pačiu metu, ar kaip galima pakeisti žiūrovo nuomonę sukeičiant kadrus vietomis;
- Kaip filmas gali atstovauti idėją arba argumentą vien tik vaizdo pagalba, be žodžių;
- Kaip atpažinti skirtingus dalykus filmuose kurie tarsi savaime sukuria filmo kontekstą, tačiau yra iš anksto suplanuoti režisieriaus, scenaristo, aktorių ar kompozitorių.

Apibendrinant, į Britų filmų instituto sukurtą modernų raštingumo apibūdinimą reikėtų įtraukti didesnę skirtingų teksto formų įvairovę. Toks teksto sąvokos praplėtimo poreikis nėra naujas, ir savotiškai visuomet buvo vienu iš pagrindinių medijų edukacijos judėjimo pagrindinių tikslų.

Praeitoje dalyje buvo aptartas bendras filmų edukacijos vaizdas Europoje, praktika formaliajame mokyme ir teorinės praktinio pritaikomumo problemos. Aptariant pagrindines iniciatyvas ir debatus, kylančius apibrėžiant kino edukaciją bei klausimus dėl edukacijos apimties ir siekiamų tikslų, išryškėjo svarbi Britų Filmų Instituto įtaka.

Stebint kino edukacijos vystymąsi Europoje matomas šios sąvokos augimas, siekis atskiram apibrėžimui nuo medijų edukacijos, bei mokymo programų pripažinimas kaip savarankiško dalyko. Šiuo metu mūsų skaitmeninėje kultūroje vis dar nėra aiškios kino edukacijos ribos ir išryškėja pagrindinės edukacinės problemos (pavyzdžiui nacionalinės politikos trūkumas, mokytojų kvalifikacijos kėlimo, bei progresyvaus vertinimo modelio nebuvimas, siekiant mokyti analitinių ir kūrybinių gebėjimų). Šios problemos gali būti sprendžiamos tik iš esmės keičiant nusistovėjusias struktūras.

Filmų edukacijos apibrėžime būtina atsižvelgti į modernų raštingumo ir edukacinių strategijų diskursą. Jis turėtų būti paremtas progresyvia filmo sąvoka, įtraukiant visus ekranų produktus, kuriuose yra tekstas išreiškiamas audiovizualiai. Taip pat, reikėtų siekti atsisakyti kompetencijomis grįsto kino edukacijos apibrėžimo ir pabrėžti būtinybę vystyti kritinį supratimą apie skirtingas filmų formas ir filmų sąveiką su skirtingais kultūriniais bei istoriniais kontekstais.

1.3. Kino edukacijos veiksniai medijų ir informacinio raštingumo ugdyme

Gyvenant itin greitai pasiekiamos ir gausios informacijos amžiuje mokytis tikriausiai labiau reiškia supažindinti su tuo kas yra ar kas buvo, bei padėti pradėti mokytis patiems. Kino edukacija nėra skirta pasiruošti būsimajam pasauliui, bet labiau skirta sukurti sąlygas moksleiviams patirti pasaulį ar jo dalį, toks koks jis yra dabar (Decoster ir Vansieleghem, 2014). Tačiau kinas, kaip ir kitos šiuolaikinės medijos, yra gera priemonė greitam pažinimui ir nuomonės susidarymui ir svarbomis išmokti naudotis. Kaip matoma iš pirmos šio skyriaus dalies medijų ir informacinis raštingumas yra vienas kitą papildantys terminai ir autoriai pripažįsta jų edukacijos svarbą šiuolaikinėje visuomenėje. Ieškant kino edukacijos apibrėžimo paaikškėja, kad nors taip ir medijų raštingumo subkategorija, tai yra pakankamai didelė ir siekianti būti savarankiška sritis. Nors apima ir siauresnį technologinį spektrą, kino edukacija gali būti pasitelkta medijų ir informacinio raštingumo ugdymui nes dalinasi tais pačiais ugdymo tikslais: ugdyti išsilavinusį, sąmoningą asmenį gebantį susigaudyti dideliuose informacijos srautuose ir pasitelkęs technologijas jas kūrybiškai panaudoti saviraiškai.

Kino edukacijos tikslai yra glaudžiai susiję su anksčiau minėtu medijų edukacijos 3C modeliu: kūrybingumas + kultūra + kritinis mąstymas = medijų edukacija. Žvelgiant giliau, taip pat galima pastebėti ryšį su skirtingais medijų edukacijos raštingumo lygmenimis (1paveikslėlis, 12psl.) tik siauresniame technologiniame spektre. Filmų edukacijai, siauriau nei medijų raštingumui, svarbios yra tik tos technologinės naujovės kurios prisideda prie filmų rodymo ir kūrimo galimybių. Tačiau viena iš kino edukacijos dalių – filmų kūrimas, tekstų rašymas moko panaudoti savo kūrybiškumą ir išreikšti savo mintis technologijų pagalba, o tai yra svarbi ir medijų raštingumo ugdymo dalis.

Apibendrinant minėtus apibrėžimus ir mokslininkų mintis praeitose dalyse galima teigti, kad moderni kino edukacija siekia lavinti gebėjimus:

1. *Suprasti ir kritiškai analizuoti filmų kalbą*: viena vertus, šis gebėjimas reiškia žinių apie filmų estetiką bei konstravimą turėjimas. Tačiau besimokantieji taip pat turi suprasti kaip filmai priklauso nuo skirtingų produkcijos, distribucijos ir priėmimo (kur, kada ir kam rodoma) kontekstų. Suprasti filmų kalbą taip pat reiškia gebėti įvertinti kai filmuose vaizduojamos skirtingos ideologijos, emocinės būsenos ir kokias žiūrovų emocijas filmai pažadina (Reid, 2009).

2. *Kritiškai vertinti filmo kontekstą*: kritinei analizei ir gilesniam filmų kalbos supratimui reikalingas platesnis supratimas apie filmų rolę kultūroje, skirtinguose socialiniuose, ekonominiuose bei istoriniuose kontekstuose kuriuose buvo kuriamas bei žiūrimas filmas. Žvelgiant iš kultūriškai kritinės perspektyvos siekiama identifikuoti vertybių sistemas, ideologiją ir kaip filmo kūrėjo idėjos atsiskleidžia ekrane bei estetiniuose sprendimuose. Toks susitelkimas į ideologiją ir reprezentaciją padeda atpažinti kultūrinius skirtumus ir yra svarbus pavyzdžiui užsienio kalbų mokyme (Surkamp, 2004).
3. *Kūrybingumas*: tokia kompetencija apima naujų filmų tekstų kūrimą kūrybingai manipuluojant filmų kalba pasitelkiant skirtingus techninius resursus ir skaitmenines technologijas. Filmų teksto kūrimu siekiama pagilinti žinias apie filmuose naudojamos kalbos formų mechanizmus, bei filmų kūrėjų daromus pasirinkimus skirtingoms situacijoms pavaizduoti. Filmų tekstų rašymas prisideda prie didesnio mėgavimosi kitais darbais (Making Movies Matter, 1999).
4. *Mėgautis, vertinti ir dalintis mintimis apie filmus bei būti smalsiems*: pagal 21a. Raštingumo Propagavimo Raportą filmų edukacija turi daug įtakos besimokančiųjų elgesiui ir socialiniams gebėjimams. Filmų edukacija padeda vystyti komunikacijos kompetencijas, kritinį mąstymą, grupinio darbo, filmų statymo bei žiūrėjimo įgūdžius (Burn ir Reid, 2012).

Šiuos tikslus palyginus su medijų ir informacinio raštingumo samprata akivaizdu, kad kino edukacija turi įtakos MIR ugdymui. Informacinio raštingumo ugdymo pagrindinis siekis yra ugdyti gebėjimus susigaudyti informacijoje, mokėti ją rasti ir atpažinti kas yra vertinga. Šį siekį atitinkantis vienas iš pagrindinių kino edukacijos siekių yra žiūrovų kritinio mąstymo ugdymas. Gebėjimas atpažinti svarbią žinutę filme, veiksmo ir situacijų kontekstų suvokimas bei vertinimas reikalauja gilesnių žinių ir analizės įgūdžių, taip pasitelkiant kino edukaciją ugdomas ir informacinis raštingumas.

Analizuojant kino edukacijos galimybes mokyklose reikėtų paminėti, kad yra keletas požiūrio taškų, kaip žiūrėti į filmą (EK, 2005):

1. Kinas naudojamas kaip priemonė mokyti ir iliustruoti skirtingus mokomuosius dalykus (pavyzdžiui mokytojas pasitelkia mokslinę dokumentiką fizikos pamokai paaiškinti).
2. Kinas naudojamas kaip pagrindinis dalyko objektas. (pavyzdžiui, kai filmas analizuojamas dėl savo istorinės, estetinės, kultūrinės ir/ar pasakojimo vertės).

Pirmuoju atveju audiovizualinis turinys yra tik įrankis, padedantis giliau susipažinti su tam tikra nagrinėja tema. Tokiu atveju mokinių medijų raštingumo ugdymas yra labiau pasekmė, o ne mokymo(si) tikslas. Idealiu antruoju atveju, filmų žiūrėjimas ir analizavimas įvairiais aspektais yra pagrindinė veikla, siekiant gilinti mokinių žinias apie medijas ir ugdyti jo raštingumą.

Antrasis variantas realybėje, vis dėlto pasitaiko žymiai rečiau. Europos Komisijos filmų ir kino audiovizualaus turinio rodymo mokyklose tyrimo (2015) duomenimis tik 16,7% visų mokyklų kino raštingumo moko kaip atskiro dalyko, nors 63% mokytojų mano, kad tai turėtų būti atskiras dalykas. Dažniausiai raštingumo ugdymas integruojamas į kalbų mokymo ir literatūros, istorijos, menų, užsienio kalbų, pilietinio ugdymo pamokas.

Žvelgiant iš pedagoginės perspektyvos, galima išskirti keletą argumentų grupių kodėl filmai turėtų būti naudojami kaip integruota edukacinė priemonė pamokose: prieinamumas/aktualumas, motyvacija ir efektyvumas.

Pirmoji grupė, prieinamumo ir aktualumo, yra grindžiama didele audiovizualiųjų medijų gausa. Filmai įvairiomis kalbomis ir televizija yra svarbus pramogų, žinių ir kultūros šaltinis, todėl Sherman (2003) teigia, kad ypač kalbų mokyme filmai yra šaltinis, kurio negali ignoruoti nei mokytojai nei besimokantieji.

Antroji grupė – motyvacija: filmai yra patraukli mokymosi priemonė. Balzagette (2009) apibendrindama 14 tyrimų, susijusių su judančiais vaizdais grįsto mokymo įtaka besimokantiems pastebi, kad filmai gali sudominti ir padėti susikoncentruoti net ir prasčiau besimokantiems ir prastai motyvuotiems moksleiviams. Filmų įtraukimas į mokymo procesą padėjo padidinti silpnesnių mokinių pasitikėjimą savimi ir norą mokytis.

Trečioji argumentų grupė yra susijusi su pačiu mokymosi procesu. Filmai laikomi itin efektyvia mokymo priemone iš mokymosi psichologijos perspektyvos, nes vienu metu yra stimuliuojami skirtingi jautimai: klausa ir rega.

Šie argumentai leido filmams įsitvirtinti įvairiose pamokose kaip papildomas informacijos šaltinis ir mokymo būdas, tačiau jų panaudojimas yra labai skirtingas ir priklauso nuo mokytojo pasirengimo ir susidomėjimo.

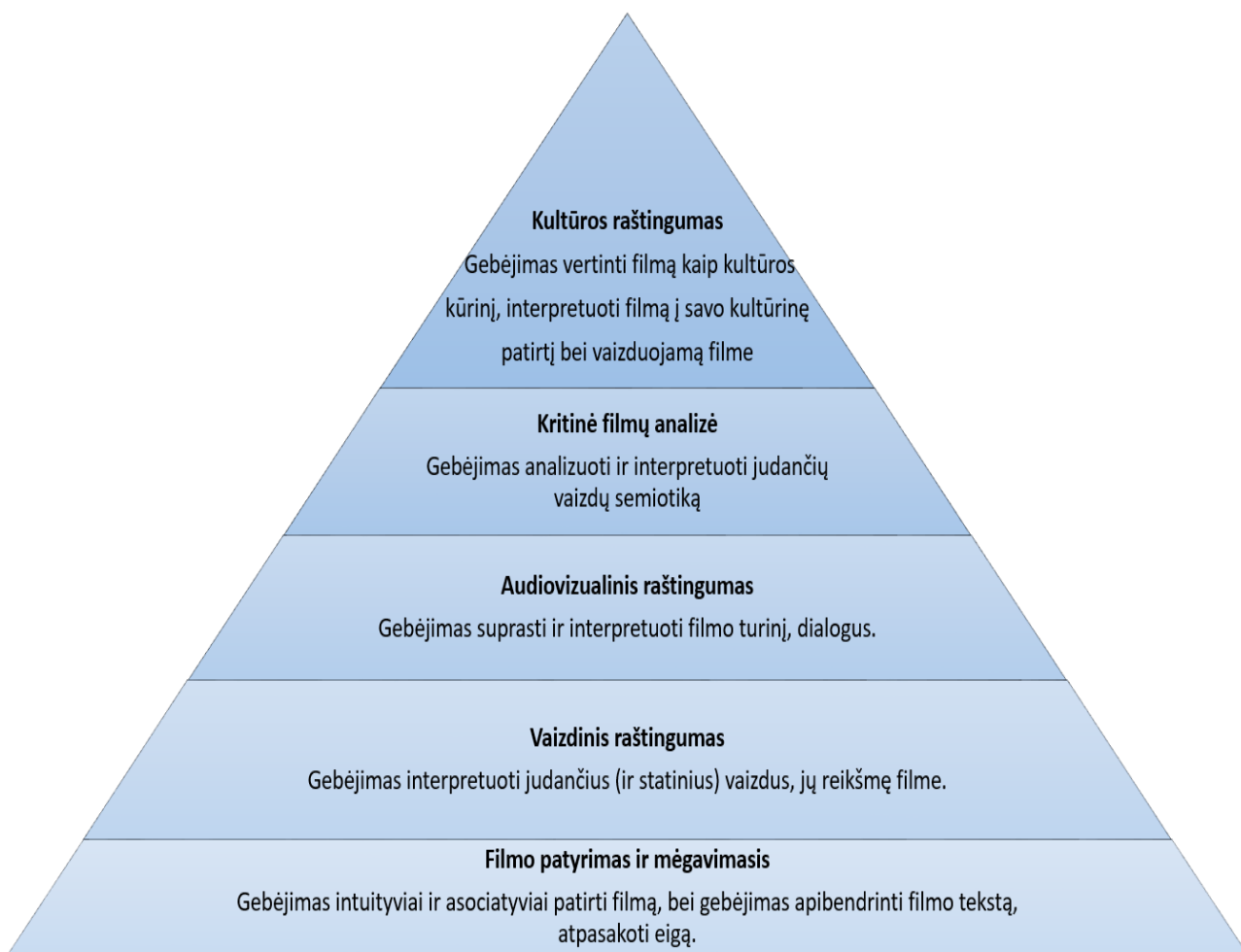
Į mokymosi procesą žvelgiant iš didaktinės pusės, galima pastebėti, kad kino edukacija kuriama pasitelkiant konstruktyvistinį modelį, reaguojant į mokinius bei pritaikant užduotis. Hayes (2007) aprašė kino edukacijos didaktinius ir metodologinius principus, naudojamus užsienio kalbų mokyme. Tačiau daugumą šių principų nėra susiję vien tik su kalbų mokymu. Žemiau pateikiama lentelė su supaprastintais kino edukacijos didaktiniais ir metodologiniais principais:

1 lentelė. Metodologiniai ir didaktiniai kino edukacijos principai (sudaryta remiantis Hayes 2007)

Didaktiniai principai	Metodologiniai principai
<i>Orientavimasis į mokinį:</i> renkantis filmus (jų tekstus) ir būsimas užduotis pirmiausia atsižvelgiama į ugdytinio pomėgius bei kultūrinius ir socialinius interesus	<i>Perdirbimas:</i> pakartotinis teksto ar jo dalių naudojimas pasitelkiant skirtingas užduotis. Trumpi filmo segmentai turėtų būti peržiūrėti po keletą kartų, šalia to pasitelkiamos skirtingos užduotys prieš žiūrint filmą, jo metu ir po peržiūros.
<i>Bendradarbiavimas:</i> nors filmo peržiūra yra savarankiškas procesas, filmo prasmės paieškos, jo suvokimas yra kolektyvinis. Todėl aptariant filmus drauge galima praktikuoti ir individualų ir grupinį mokymąsi.	<i>Kompetencijų derinimas:</i> pristatant, peržiūrint ir aptariant filmus pasitelkiami visi pagrindiniai raštingumo įgūdžiai rašymas, skaitymas ir kalbėjimas.
<i>Autentiškumas:</i> Filmų tekstai nėra specialiai pritaikyti aptarimui mokykloje, tai reiškia, kad nors vaizduojami įvykiai nebūtinai yra tikroviški jie vis tiek laikomi originaliais ir natūraliais filmo kuriamoje situacijoje. Filme vaizduojami socialiniai santykiai, kultūra bei kalba yra autentiški, mokiniai įgytas žinias gali palyginti su savo patirtimi.	<i>Užduočių įvairovė:</i> pasirenkant skirtingus užduočių tipus galima užtikrinti platesnį mokinių poreikių tenkinimą. Filmus galima analizuoti skirtingais aspektais (pavyzdžiui pagal žanrą, stereotipus, pasakojimo struktūrą, veikėjų gestus) taip pritaikant analizę gilinti žinias skirtingose temose.
<i>Savarankiškumas:</i> besimokančiojo savarankiškumas gali būti ugdomas įtraukiant galimybę priimti sprendimus renkantis filmus, jų pristatymo ar aptarimo būdus.	<i>Skaidrumas:</i> mokinius svarbu supažindinti su bendrais mokymosi ir atskirų užduočių tikslais.

Pasitelkiant kino edukacijos priemones (žr. 1 lentelę) galima pajvairinti mokinių mokymąsi įtraukiant įvairius metodus. Moksleiviai dirbdami pavyzdžiui grupinio darbo metodu ugdomi toleranciją, pagarbą kitiems, mokosi derinti savo ir grupės interesus tam, kad pasiektų bendrą tikslą ir įveiktų užduotį (Šiaučiukėnienė L., Stankevičienė N., Čiužas R., 2011). Kitas populiarus metodas naudojamas nagrinėjant filmus yra refleksija. Savarankiška refleksija, leidžia įsigilinti į savo patirtį, o grupinė sukuria progą pasidalinti apmąstymais ir įgyta informacija, lyginti, palaikyti ir papildyti vienas kitą (Lukošūnienė, 2011, Bubnys, 2012). Tokiu būdu geriau pažinti save, savo įsitikinimus bei perprasti matytus vaizdus, pasidalinant skirtingais požiūriais galima padaryti naujų atradimų aiškinantis filmo mintį bei simbolius. Tokie aptarimai prisideda prie kritinio mąstymo ugdymo ir kartu medijų ir informacinio raštingumo.

Nustatant kino edukacijos tikslus galima vadovautis Blell ir Lutge (2008) išskirtomis kino edukacijos raštingumo laipteliais:

4 pav. Filmų edukacijos tikslai (sudaryta autorės remiantis Blell ir Lutge, 2008)

Šioje lentelėje matoma, jog vienas svarbiausių kino edukacijos veiksnių yra vaikų gebėjimas intuityviai patirti filmą, apibendrinti jo ištransliuojamą žinutę. Taip lavinami gebėjimai interpretuoti vaizdus ir turinį, o kartu ir iššifruoti informaciją. Aukščiausioje piramidės dalyje yra kultūrinis raštingumas, tai yra vienas aukščiausių interpretacijos lygių – gebėjimas atpažinti filmo kaip kultūros kūrinio vertę reikalauja gilesnio suvokimo apie kultūrą apskritai. Šiuose filmų edukacijos tiksluose pagal Blell ir Lutge (2008) vis dėlto neužsimenama apie dvi svarbias sritis: techninį filmo skaitymą bei kūrybiškumą. Techninis filmo supratimo lygmuo yra svarbus ir minimiems raštingumo lygmenims, nes techninių sąvokų pažinimas ir vartojimas (pavyzdžiui: kadras, kadruotė, filmavimo rakursas) leidžia geriau perprasti ir interpretuoti visus kino kalbos elementus.

Kūrybiškumas taip pat labai svarbus kino edukacijos aspektas. Tai asmens gebėjimas sugalvoti naujų arba originalių idėjų, išvalgų, pertvarkų, išradimų arba meno kūrinių, kurie ekspertų laikomi turinčiais mokslinę, estetinę, socialinę arba technologinę vertę (Wyse ir Dowson, 2013). Filmus yra pakankamai lengva pritaikyti įvairiose kūrybinėse užduotyse: nuo tekstų rašymo, dialogų kūrimo,

vaidinimo ar net filmavimo patiems – tokios užduotys skatina moksleivius pasitelkti vaizduotę, bei lavina jų gebėjimą išreikšti save.

Šiuolaikinis pasaulis nuolatos keičiasi dėl neįtikėtinai sparčios pažangos įvairiose srityse. Todėl mokytis darosi sudėtinga, ypač apie naujus dalykus, technologijas ir priemones, nes kol mokytojas perpranta ir įgyja pakankamai žinių apie vieną dalyką, kad galėtų apie jį mokytis – atsiranda dar dešimt naujų. Todėl kino edukacijos priemonės turėtų pagelbėti mokytojams įvaldyti šį raštingumą. Kino edukacijos priemonės, kaip ir bet kurios kitos, turi būti kokybiškos. Joms galima taikyti tokius kriterijus mokymosi priemonėms (Davies ir kiti, 2008):

- *turinys / formatas / dizainas* – mokymosi priemonės turėtų padėti pasiekti mokymosi programų tikslus, turėtų būti pritaikytos besimokantiejiems pagal jų amžių, emocinį išsivystymą, gebėjimų lygį ir mokymosi stilių, priemonės turėtų būti parengtos profesionalų ir laikytis aukštų turinio standartų. Mokymosi priemonių dizainas turi būti estetiškai ir / ar socialiai vertingas, pasirinktas formatas turi būti patogus numatomoms panaudojimo sąlygoms ir situacijoms.
- *metodologija* – mokymosi priemonės turėtų skatinti bendradarbiavimą ir savarankišką mokymąsi, skatinti besimokančiuosius užduoti klausimus, galvoti, reaguoti ir reflektuoti užduotis bei nagrinėjamą temą siekiant ugdyti kritinio mąstymo ir sprendimų priėmimo įgūdžius. Užduotys turėtų būti lanksčios ir pritaikomos pagal individualius poreikius.
- *socialinės aplinkybės* – mokymosi priemonės turėtų būti jautrios įvairioms socialinėms temoms tokioms kaip mažumos, etninės grupės, kultūrinis ir etninis paveldas, patyčios ir kita. Priemonės turėtų padėti besimokantiejiems ir jų ugdytojams atkreipti dėmesį į savo pačių nusistatymus bei paskatinti kalbėtis apie skirtumus ir atkreipti dėmesį į kiekvieno asmens pareigas, teises, atsakomybę bei privilegijas būnant aktyviu visuomenės nariu ir savo valstybės piliečiu.
- *auditorijos tikslingumas* – turinys turėtų būti pritaikytas auditorijos poreikiams pagal amžių, kalbą ir jos kultūrą. Kino edukacijos kontekste svarbu atkreipti dėmesį į ugdytinių amžių ir pasirinkti tokius filmus kurie tiktų auditorijai. Taip pat yra svarbus kalbos aspektas, ypač siekiant pasitelkti užsienio filmus, turėtų būti atkreiptas dėmesys į besimokančiųjų užsienio ir gimtosios kalbos žinias (jaunesnei auditorijai tekstai turėtų būti paprastesni), filmai turėtų būti profesionaliai išversti ar net įgarsinti, jei dirbama su jaunesne auditorija.
- *medijų tikslingumas* – visoms mokymosi priemonėms yra svarbus jų tikslus atitinkančių medijų pasirinkimas. Kino edukacijai šiuo atveju yra pasitelkiami skaitmeniniai resursai –

filmų prieiga internete, filmų analizės pagalbinės priemonės mokytojams, kurios turėtų būti lengvai pasiekiamos.

Apžvelgus visus šiuos edukacinius aspektus, bei MIR siekius papildant 3C modelį medijų edukacijai, galima sudaryti tokį kino edukacijos modelį taikytiną mokyklose:

5 pav. MIR ugdymo taikant kino edukaciją modelis

MIR ugdymas taikant kino edukaciją pasireiškia dviem pagrindinėm sritim – **kino žiūrėjimu** ir **kino kūrimu**. Filmų žiūrėjimas sukuria kultūrinę, o peržiūras sekantys aptarimas, filmo analizavimas lavina kritinį mąstymą. Kino kūrimo užduotys skatina kūrybiškumą, ugdo gebėjimus save išreikšti pasitelkiant medijų technologijas. Edukacijos sėkmė neįmanoma be kokybiškų resursų (pavyzdžiui gerų metodinių priemonių) ir paramos (pagalbos mokytojams, jų kompetencijų užtrikinimo).

2. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO TAIKANT KINO EDUKACIJĄ TYRIMO METODOLOGIJOS PAGRINDIMAS

Tyrimas yra tiriamoji mokslinė veikla. Jos metu siekiama patvirtinti arba paneigti naujus metodus, idėjas, žinias, ar patikrinti senesnių faktų tikrumą. Mokslinis tyrimas turi sudėtingą procesą ir, siekiant, kad jis būtų kuo tikslesnis, būtina nustatyti aktualią problemą, objektą, turėti tikslą ir iškelti hipotezes. Siekiant patikrinti teoriją, kaupiami tyrimo duomenys, kuriais remiantis vėliau bandoma įrodyti hipotezių teisingumą (Žydžūnaitė, 2007, Kardelis, 2007). Šiame skyriuje bus pristatomi ir pagrindžiami tyrimo strategija, instrumentai ir metodai, siekiant iširti medijų ir informacinio raštingumo gebėjimų ugdymo galimybes bendrojo ugdymo mokykloje.

2.1. Tyrimo strategija ir metodai

Tyrimo atlikimui buvo pasirinktas atvejo analizės metodas. Vadovaujantis Kardelio (2007) rekomendacija, siekiant giliau suvokti ir iširti norimą reiškinį, buvo pasitelkta keletas tyrimo metodų siekiant giliau iširti „Kino klubo“ projekto, kaip kino edukacinės priemonės galimybes ugdyti medijų ir informacinį raštingumą.

Remiantis Yin (2003) ir Mabry (2008), **atvejo studija** yra geras pasirinkimas siekiant gilesnio reiškinio ar objekto supratimo, todėl tyrimui atlikti buvo pasirinktas „kino klubo“ projekto atvejis mokykloje A. Siekiant iširti kino edukacijos veiksnius medijų ir informacinio raštingumo ugdyme, „Kino klubo“ projektas buvo pasirinktas dėl savo naujumo bei apimties – tai vienas pirmųjų projektų, kuris suteikė legalią ugdymo tikslais sukurtą filmų bazę tiesiogiai mokykloms. Mokykla A pasirinkta siekiant iširti projekto potencialą, čia jau yra profesionalus kino pedagogas ir moksleiviai turi galimybę turėti kino pamokas kaip pasirenkamąjį dalyką. **Atvejo studija** – kaip strategija numato detalų konkretaus atvejo ištyrimą. Atvejo studijai metodai pasirenkami priklausomai nuo problemos (Creswell, 2007). Ši strategija susideda iš atvejo indentifikavimo, duomenų rinkimo, duomenų analizės ir jų interpretavimo.

Atvejo studijos tyrimo metu buvo naudoti šie duomenų rinkimo metodai:

Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė – mokslinės literatūros analizavimu siekiama suprasti ir išskirti svarbiausius kino edukacijos elementus. Argumentuoti, kodėl kino edukacija svarbi tema ir išryškinti kompetencijas, kurias galima ugdyti dirbant su filmais. Taip pat buvo

analizuojami su kino klubu susiję dokumentai (jį vykdančia organizacija), kino klubo mokytojo vadovas.

Interviu – šis metodas užtikrina sistemiską duomenų rinkimą pokalbio metu, taip pat pasižymi didele formų bei panaudojimo galimybių įvairove, tai vienas dažniausiai vartojamų metodų kokybiniais duomenims rinkti (Tidikis 2003). Tyrimo metu buvo naudojamas **kryptingasis arba iš dalies struktūruotas interviu**, kuris suteikia tyrėjui laisvę, mat leidžia užduoti papildomų klausimų, tokiu būdu užtikrinamas išsamesnė informaciją (B. Bitinas, L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė, 2008). Ši interviu forma buvo pasirinkta dėl galimybės nukrypti nuo būtinų klausimų bei paklausti nenumatytų, reaguojant į respondento atsakymus, turint galvoje, kad respondentai, projekto dalyviai, yra moksleiviai, todėl svarbu gebėti prie jų prisitaikyti ir reaguoti jiems kalbant. Papildomi interviu klausimai buvo formuluojami respondentams pritaikant juos prie stebėtų veiklų, tačiau bendrieji klausimai buvo išlaikyti visiems vienodi.

Stebėjimas – yra duomenų rinkimo metodas, dažniausiai naudojamas kokybiniuose tyrimuose. Tai yra tikslingas, organizuotas procesas, kuriuo galima surinkti daug vertingos informacijos. Stebėjimas tyrėjui padeda apibūdinti tiriamą situaciją visais penkiais pojūčiais, o tai sukuria kontekstą kokybinei analizei ir kitiems papildantiems metodams (pavyzdžiui renkantis interviu klausimus) (Kawulich, 2005). Šiuo atveju stebėjimas pasirinktas siekiant pamatyti kaip vyksta kino klubo užsiėmimai, buvo stebima kokie didaktiniai metodai pasitelkiami, kaip įsitraukia moksleiviai į darbą bei kaip giliai vyksta analizė / filmo aptarimas, siekiant įvertinti medijų ir informacinio raštingumo ugdymo lygmenį.

Tyrimo buvo taikyti šie duomenų analizės metodų pagrindimas:

Kokybinės turinio analizės metodo pagalba analizuojama verbalinė, rašytinė, vaizdinė informacija, juo siekiama nustatyti tekstų, prasmių, savybių, bendrinių temų ryšius pasirinktame tyrimo lauke (Žydžiūtė, Sabaliauskas, 2017). Kokybinės turinio analizei buvo pristatomas „Kino klubo“ atvejis, pasitelkta kategorijų ir subkategorijų išskyrimo strategija analizuojami susisteminti informantų iš dalies struktūruoto interviu surinkti duomenys, bei stebėtas užsiėmimas.

Tyrimas vyko šiais etapais:

1. Atlikta dokumentų ir literatūros analizė siekiant pagrįsti MIR ugdymo galimybes taikant kino edukaciją.
2. Atliktas „Kino klubo“ susitikimo stebėjimas, paiimti interviu iš pedagogo ir 7 projekte dalyvavusių moksleivių.
3. Atlikta „Kino klubo“ atvejo studijos analizė remiantis surinktais duomenimis.

2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas

Siekiant pristatyti „Kino klubą“ kaip projektą ir ištirti pasirinktos mokyklos „Kino klubo“ atvejį Lietuvoje, buvo išsikelti tam tikri analizės kriterijai.

Susisteminti iš dalies struktūruoto **interview**, remiantis pirmames skyriuje išskirtai kino edukacijos tikslais, buvo analizuojami išsikeliant tris **pagrindines kategorijas**: Kritiškas filmų konteksto vertinimas; kūrybingumas; gebėjimas vertinti ir dalintis mintimis apie filmus ir būti smalsiems. Šių kriterijų pagalba buvo galima susisteminti gautus duomenis interview metu.

„Kino klubo“ projektas buvo analizuojamas pagal bendruosius didaktinius principus bei kriterijus mokymosi priemonėms atsižvelgiant į pirmame skyriuje išsikeltus kino edukacijos tikslus. Kriterijai mokymosi priemonei remiantis Davies (2008) buvo pritaikyti kino edukacijos priemonės tyrimui ir sugrupuoti į lentelę:

2 lentelė. Kino edukacijos mokymosi priemonių kriterijai ir indikatoriai

Charakteristika	Kriterijai	Indikatoriai
Turinys/ formatas	Priemonė atitinka mokymosi turinį	mokymosi priemonė padeda pasiekti mokymosi programų tikslus
	Priemonės formatas atitinka mokymosi poreikius	Formatas patogus naudoti numatytooms darbo sąlygoms
Metodologija	Priemonėje pasitelkiama skirtingos užduočių rūšys ir darbo metodai	mokymosi priemonės skatinta bendradarbiavimą ir savarankišką mokymąsi; skatina besimokančiuosius užduoti klausimus, galvoti, reaguoti ir reflektuoti užduotis
Socialiniai aspektai	Priemonė ugdo jautrumą socialinėms temoms	mokymosi priemonė lavina jautrumą įvairioms socialinėms temoms tokioms kaip mažumos, etninės grupės, kultūrinis ir etninis paveldas, patyčios ir kita.
	Priemonė ugdo savistabą	Priemonė padeda besimokantiejiems ir jų ugdytojams atkreipti dėmesį į savo pačių nusistatymus bei paskatinti kalbėtis apie skirtumus ir atkreipti dėmesį į kiekvieno asmens pareigas, teises, atsakomybę bei privilegijas būnant aktyviu visuomenės nariu ir savo valstybės piliečiu.
Auditorijos aspektai	Priemonė pritaikyta prie individualių gebėjimų	Mokymosi priemonė pritaikyta besimokančiųjų amžiui, emocinį išsivystymą, gebėjimus
	Priemonė pritaikyta prie besimokančiųjų amžiaus	Priemonė tenkina auditorijos poreikius (kino edukacijos atveju –

		filmai tinka pagal amžių turiniu ir kalba (t.y. yra išversti ir įgarsinti arba sutitruoti)
Medijų tikslingumas	Naudojamos tinkamos technologinės priemonės	Medijų pasirinkimas atitinka mokymosi priemonės tikslus (kino edukacijos atveju – filmai ir pagalbinių medžiaga lengvai pasiekiami ir tinkamo formato)

Taikant **stebėjimo metodą** siekiant visapusiškai įvertinti stebėtą „kino klubo“ projekto susitikimą bei patį projekto edukacijos modelį buvo taip pat pasitelkiami reikalavimai didaktiniu požiūriu (Fogelberg ir Lindstrom, 2009):

1. *integralumas* – įvertinama ar naudojama medžiaga, sąvokos ir terminai yra pripažinti ir suderinti su kitais mokslais;
2. *sistemingumas* – vertinama ar programoje yra aiški logika, ar atsižvelgiama į iš anksčiau turimas žinias;
3. *prasingumas ir pritaikomumas* – vertinama ar turinys ir medžiaga yra pritaikomi, ar nagrinėjamos temos ir problemos skatina kūrybinį mąstymą, gilina žinias tam tikroje temoje;
4. *prieinamumas* – ar darbo metodai ir turinys (pavyzdžiui pasirinktas filmas) atitinka pasirengimo lygį, bei pažinimo logiką;
5. *aiškumas* – vertinama ar pateikiama informacija, ypač rašytinė, yra pateikiama aiškiai, taisyklinga kalba;
6. *vaizdumas* – šiuo atveju, kuomet filmas yra pagrindinė priemonė ir ji savaime yra vaizdi, vertinama ar jį lydinti informacija papildo filmą ir padeda jį įsigilinti nedubliuojant informacijos (pavyzdžiui tiesiog atkartojant filmo siužetą).

Siekiant ištirti „Kino klubo“ atvejį ir palyginti jį su Lietuvoje veikiančio „Mokausi iš kino“ projekto atveju, buvo pasirinkta palyginti šiuos projektus edukacinių priemonių aspektu.

2.2. Tyrimo etika ir imtis

Planuojant ir vykdant tyrima buvo atsižvelgiama į pagrindinius tyrimo etikos principus (Žydzūnaitė, 2007):

- konfidencialumas: tyrimo informacijos privatumas, tiriamieji nebus atpažinti iš pateiktų duomenų; surinkta neapdorota informacija yra prieinama tik tyrimo dalyviams;

- privatumas: nesikišimas į tiriamų asmenų gyvenimą, informacijos surinktos tyrimo metu konfidencialumas, anonimiškumo užtikrinimas tiriamiesiems;
- teisingumas: paslaugus ir pagarbą elgesys su tiriamaisiais, pagalbos suteikimas, galimybės gauti išsamią informaciją apie tyrimą suteikimas;
- pagarba asmens orumui: tiriamųjų asmenybės pagarba, apsisprendimų dalyvauti ar nedalyvauti tyrime pagarba;
- santykis tarp naudos ir rizikos: visi tiriamieji turi būti informuoti apie visas tyrimo aplinkybes ir laisvai apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime, tiriamiesiems turi būti pateikta informacija apie galimus naudos ir rizikos veiksnius;
- tyrimo naudingumas: tiriamieji turi būti supažindinti su tyrimo nauda;
- teisė nebūti išnaudotam: turi būti užtikrinta, kad tyrimo metu surinkta informacija nebus panaudojama prieš tiriamuosius, tyrimas neturi kelti nepasitenkinimo jame dalyvaujantiems asmenims;
- teisė būti nepažeistam: turi būti užtikrinta tiriamųjų apsauga nuo psichologinio pažeidžiamumo; garantuojama, kad tyrimo metu sveikatai negrės pavojus.

Siekiant laikytis tyrimo etikos ir užtikrinti tyrimo dalyvių anonimiškumą, šio tyrimo metu pasirinkta mokykla bus koduojama kaip „Mokykla A“, tyrimo metu pasirinkti analizei dalyvavusių 5 moksleivių interviu ir refleksijos bus analizuojamos kaip „Moksleivis A“, „Moksleivis B“, „Moksleivis C“, „Moksleivis D“ ir „Moksleivis E“. Tyrime dalyvavęs, projekto užsiėmimus koordinavęs pedagogas bus koduojamas kaip „Mokytojas A“. Toks tyrimo dalyvių anonimiškumo užtikrinimas ne tik padeda laikytis tyrimo etikos standartų, tačiau taip pat užtikrina atviresnius informantų atsakymus iš dalies struktūruoto interviu ar refleksijos metu.

Tiriamųjų imties charakteristikos. 2017m. Lietuvoje „Kino klubo“ projektą pradėjo vykdyti šimtas bendrojo ugdymo mokyklų. Siekiant išpildyti kokybinę atvejo analizę, geografinio artumo aspektu tyrimui buvo pasirinktas mokyklos A atvejis. Dėl pasirinktų metodų taip pat buvo svarbus geranoriškas konkrečios mokyklos sutikimas bendradarbiauti tyrimo metu. Tyrime dalyvavo pasirinktą mokyklą lankantys, kino pamokas turintys vienuoliktos klasės moksleiviai. Projektą iš pedagogo pusės atskleisti padėjo su grupe projekto metu dirbęs pedagogas. Buvo atliktas vienas užsiėmimo stebėjimas, paįiti 7 interviu iš moksleivių bei 1 interviu iš pedagogo.

3. MEDIJŲ IR INFORMACINIO RAŠTINGUMO UGDYMO GALIMYBIŲ TAIKANT KINO EDUKACIJĄ BENDROJO UGDYMO MOKYKLOJE „KINO KLUBO“ ATVEJO TYRIMAS IR ANALIZĖ

Šiame skyriuje pateikiama projekto „kino klubas“ kokybinė analizė ir tyrimas, kurio metu buvo nagrinėjamos medijų ir informacinio raštingo ugdymo galimybės bendrojo ugdymo mokykloje. Skyriuje pristatomas projekto „kino klubas“ vertinimas pagal kriterijus mokymosi priemonėms, „kino klubo“ edukacinis modelis, vertinimas didaktiniu požiūriu, stebėjimo rezultatai bei pristatomas „kino klubo“ vertinimas Lietuvos kontekste.

3.1. „Kino klubo“ projekto atvejo analizė

Atvejo pristatymas. „Kino klubo“ projektas Lietuvoje atsirado Lietuvos kino centro iniciatyva. Lietuvos kino centras yra valstybinė institucija įkurta 2012 metais. Centras siekia skatinti ilgalaikį Lietuvos kino vystymą bei konkurencingumą, taip pat prisideda formuojant kino politiką Lietuvoje. Lietuvos kino centras administruoja lėšas skirtas kino gamybai bei platinimui, taip pat rūpinasi kino kultūros sklaida ir populiarinimu Lietuvoje bei užsienyje.

Pagrindiniai Lietuvos kino centro uždaviniai yra (LKC, 2012):

- administruoti iš valstybės biudžeto kinui ir audiovizualiniam sektoriui skirtą finansavimą;
- pristatyti festivaliuose, kino industrijos mugėse ir kituose renginiuose Lietuvos kino industriją;
- bendradarbiauti su nacionaliniais ir užsienio šalių transliuotojais, platintojais ir rodytojais nacionalinių ir bendros gamybos filmų rodymo;
- inicijuoti ir įgyvendinti priemonės, skirtas vaikų ir jaunimo kino edukacijai;
- kaupti ir naudoti filmus nekomercinio rodymo ir visuomenės kino edukacijos tikslams;
- bendradarbiauti su užsienio šalių kino paveldo apsaugos institucijomis ir įstaigomis;
- kaupti statistinius duomenis apie Lietuvos kiną, lietuviškų ir užsienio filmų platinimą ir rodymą šalyje.

Lietuvos kino centras kino edukaciją apibrėžia kaip įgūdžių „skaityti“ filmus, kritiškai vertinti ir kurti vaizdinę informaciją ugdymu. Kino edukacija anot LKC yra ypač svarbi vaikams ir jaunimui, nes skatina kūrybiškumą, kritinį mąstymą bei vaizdinės kultūros supratimą (LKC, 2017). Kino edukacijos atžvilgiu LKC siekia skatinti ir remti įvairias edukacijos plėtros iniciatyvas, centras taip pat koordinuoja kino raštingumo ugdymo procesus, siekiama, kad kinas būtų kuo plačiau prieinamas tiek kaip laisvalaikio pomėgis, tiek kaip pasaulio pažinimo ar saviraiškos priemonė.

Nuo centro įkūrimo pradžios jau atsirado keletas svarbių tęstiniu edukacijos projektų. LKC įsteigė internetinę kino edukacijos ugdymo bazę, kurios prioritetas yra nacionalinis kinas. Ja nemokamai gali naudotis visi užsiregistravę pedagogai, kur galima rasti įvairių lietuviškų filmų bei idėjų filmų aptarimui. Taip pat LCK bendradarbiaujant su Lietuvos centriniu valstybės archyvu sukūrė audiovizualinių XX amžiaus archyvų pamokose programą, kuria siekiama ugdyti moksleivių gebėjimus pastebėti ir kritiškai analizuoti propagandą ir jos socialines, politines, kultūrinės atsiradimo aplinkybes. Sukurti internetiniai įrankiai kurie moksleiviams leidžia patiems redaguoti, montuoti, jungti dokumentikos ištraukas sukuriant naujus filmukus ir pakeičiant jų mintį. Taip pat organizuojami kasmetiniai dokumentikos kūrimo ir jaunojo kritiko konkursai moksleiviams. Iš to galima matyti, kad LKC rūpinasi kino edukacijos plėtra, tačiau iki šiol daugiau dėmesio buvo skirta tik darbui su Lietuvos kino produkcija. 2017 metais pradėtas įgyvendinti „Kino klubo“ projektas yra pirmasis LKC projektas įtraukiantis ir pasaulietišką kiną.

„Kino klubas“ – tai tarptautiniu mastu veikiantis edukacinis kino projektas, prie kurio Lietuvos mokyklos buvo pakviestos prisijungti 2016m. kartu su Latvija ir Gruzija. Didžiojoje Britanijoje, projekto pradininkėje, šiuo metu veikia apie 7000 tokių kino klubų. Šis projektas yra remiamas Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos ir yra tarptautinio projekto „Europos kino klubų ir mokyklų licencijavimas“ dalis. Jį vykdo Didžiosios Britanijos kino edukacijos organizacija „Film Literacy Europe“. Projekto tikslai („Kino klubo“ internetinė svetainė, 2017):

- išbandyti kino klubus kaip būdą plėsti kino raštingumą Lietuvoje;
- išbandyti skaitmeninį kino filmų pristatymą ir platinimą mokyklose;
- sukurti Lietuvos mokykloms skirtą specialiai atrinktų filmų katalogą, kuriame būtų daug europinių kūrinių;
- ieškoti naujų licencijavimo bei filmų platinimo būdų;
- perimti patirtį iš Jungtinės Karalystės ir Europos kino klubų pilotinių projektų pirmojo etapo;
- pasinaudoti Lietuvos kino centro ir šio pilotinio projekto patirtimi, siekiant didesnio vaikų ir jaunimo kino raštingumo;
- įvertinti pilotinius projektus, siekiant nustatyti poveikį švietimui, kultūrai bei auditorijai;
- remiantis pilotinių projektų duomenimis skatinti nacionalines investicijas į projekto plėtrą daugumoje šalies mokyklų.

Kvietimas mokykloms dalyvauti projekte buvo išplatintas 2016 metų spalio mėnesį, buvo siekiama surasti nuo 50 iki 100 norinčių dalyvauti mokyklų (šiuo metu projekte dalyvauja 120 mokyklų iš skirtingų Lietuvos regionų). Pagal numatytą planą, 2017 metų sausio mėnesį buvo

organizuojami mokymai / projekto pristatymas dalyvausančių mokyklų atstovams (mokymai truko 3 val.), o pačių „kino klubų“ veikla buvo numatyta pradėti kuo greičiau (nuo vasario mėn.) kai tik bus išspręstos techninės kliūtys, bei turėtų tęstis iki abu semestrus pavasario ir rudens iki 2017 metų pabaigos. Projekto koordinatoriai išipareigojo paruošti internetinę svetainę su filmų katalogu, pasirūpinti metodine medžiaga filmų aptarimui, svetainėje sudaryti galimybę mokytojams bendradarbiauti ir dalintis patirtimi apie skirtingų filmų žiūrėjimo patirtį, keistis užduočių idėjomis bei teikti visokeriopą pagalbą projekto veiklų metu, asistuoti pedagogams jiems prireikus pagalbos.

Dalyvavimas projekte mokykloms nieko nekainuoja. Norėdami dalyvauti mokyklos taip pat turi laikytis tam tikrų taisyklių, mokykla turi pasirašyti sutartį su LKC (tai siekiama užtikrinti mokyklos administracijos palaikymą veiklai, be to, tai formalizuoja legalų programos filmų žiūrėjimą mokykloje). Mokykloje turėtų atsirasti vienas ar du už kino klubą atsakingi pedagogai kurie suburtų 12-18 metų amžiaus apie 20-30 moksleivių grupę kuri sudarytų kino klubą. Kino klubas turi vykti po pamokų, reguliariai, rekomenduojama susitikimus organizuoti kas savaitę. Taip pat mokykloms reikėtų pasistengti susikurti erdvę filmų peržiūrai – t.y. pasirinkti klasę kurioje galima užtamsinti langus, yra patogų sėdėti (galbūt yra erdvė su sofomis, kilimu ar sėdmaišiais), yra vaizdo technika (projektorius, garso kolonėlės ar didesnis televizijos ekranas). Susitikimų metu rekomenduojama pasiruošti pristatyti filmą ir praveisti diskusiją, taip pat siūloma vėliau perleisti filmų pasirinkimą, pristatymą ir diskusijos vedimą patiems moksleiviams. Projekto koordinatoriai pasižada pagebėti iškilus bet kokiems klausimams, pateikti metodinę medžiagą apie filmus, sukurti internetinę svetainę, kurioje galima peržiūrėti filmų programą bei kurti diskusijas ir bendrauti su kitais projekte dalyvaujančiais kolegomis. Dėl užsiėmimų turinio paliekama laisvė koordinuojantiems mokytojams, kino klubo vadove pedagogams yra pateikiami siūlymai kaip sudominti moksleivius – pavyzdžiui įsteigti „kino klubo“ nario kortelę ar organizuoti recenzijų rašymą ir geriausias viešinti mokykloje ir panašiai.

Kino edukacijos tikslai „kino klubo“ edukaciniame modelyje. Palyginus su pagrindiniais šiuolaikiniais kino edukacijos siekiais iškeltais pirmame skyriuje (*1. suprasti ir kritiškai analizuoti filmų kalbą; 2. kritiškai vertinti filmo kontekstą; 3. kurti tekstus judantiems vaizdams; 4. mėgautis, vertinti ir dalintis mintimis apie filmus bei būti smalsiems*) matoma, kad „kino klubo“ siūlomas kino edukacijos modelis pirmiausia yra orientuotas į auditorijos lavinimą (ketvirtasis kino edukacijos tikslas). Siekiama sukurti neformalią aplinką moksleiviams susiburti ir žiūrėti norimus filmus, skatinamas jų smalsumas – dalyvaujantys moksleiviai raginami patys nuspręsti kokius filmus žiūrėti, o aptarimai po filmo prisideda prie mėgavimosi filmais ugdymo bei dalinimosi mintimis įgūdžių lavinimo. Šis modelis, ypač diskusijų po filmo skatinimas ar recenzijų rašymas taip pat

padeda siekti antrojo kino edukacijos tikslo – kritinio filmo vertinimo. Tačiau pirmasis ir trečiasis tikslai – filmo kalbos supratimas (pavyzdžiui konkrečių terminų išmokimas) bei kūrybiškumo aspektas (gebėjimas patiems kurti/filmuoti ar rašyti scenarijų) yra mažiau atspindėti šiuo atveju. „Kino klubo“ formatas leidžia juos įtraukti, pedagogai skatinami būti kūrybingi su veiklomis, tačiau šių tikslų išpildymo lygis skirsis kiekvienos mokyklos atveju. Tai labai priklausys nuo kiekvieno mokytojo medijų ir kino raštingumo lygio.

„Kino klubo“ projekto analizė pagal kriterijus mokymosi priemonėms. Prieš analizuojant projektą pagal kriterijus mokymosi priemonėms reikėtų užsiminti apie keletą nesklandumų projekto vystyme. Projekto koordinatoriai užtruko gerokai ilgiau su svetainės paleidimu, nei buvo planuota sausio mėnesį. Mokyklas prisijungimai prie filmų bazės pasiekė tik kovo viduryje ir tai nebuvo numatyta speciali projekto svetainė, filmų prieiga buvo suteikta per uždara vimeo.com grupę (Vimeo yra vaizdinės medžiagos, filmų dalinimosi platforma, dažnai naudojama kino profesionalų dėl aukštos vaizdo kokybės bei įvairių funkcinių galimybių kaip filmų užrakinimas, žiūrėjimas tik su slaptažodžiu ar tik autorizuotiems vartotojams ir pan.). Norėdami pasiekti filmus projekte dalyvaujantys pedagogai turėjo susikurti specialias paskiras minėtoje svetainėje ir būti patvirtinti koordinatoriaus. Originali „kino klubo“ internetinė svetainė pasirodė tik 2017 balandžio mėnesio viduryje. Ji yra žymiai paprastesnė naviguoti, šalia filmų (ar tiksliau jų nuorodų kurios veda į vimeo svetainę) yra jų aprašymai tačiau vis dar nėra pateikiama metodinė medžiaga filmų aptarimui (paskutinį kartą tikrinta 2017 metų gegužės 20 d.). Pateikus užklausą el. paštu dėl metodinės medžiagos, projekto koordinatoriai atsakė, kad kolkas metodinės medžiagos nebuvo spėta išversti. Todėl kaip metodinė medžiaga toliau bus vertinama egzistuojanti projekto svetainė su filmų aprašymais, „kino klubo“ vadovas atsiųstas mokytojams bei metodinės medžiagos apie filmą pavyzdys anglų kalba pateiktas projekto koordinatorių (1 priedas).

3 lentelė. „Kino klubo“ projekto vertinimas pagal kriterijus metodinėms priemonėms

Charakteristika	Kriterijai	Vertinimas	
		atitinka	neatitinka
Turinys/ formatas	Priemonė atitinka mokymosi turinį	+	
	Priemonės formatas atitinka mokymosi poreikius	+	
Metodologija	Priemonėje pasitelkiama skirtingos užduočių rūšys ir darbo metodai		+
Socialiniai aspektai	Priemonė ugdo jautrumą socialinėms temoms	+	
	Priemonė ugdo savistabą		+
Auditorijos aspektai	Priemonė pritaikyta prie individualių gebėjimų	+	

	Priemonė pritaikyta prie besimokančiųjų amžiaus	+	
Medijų tikslingumas	Naudojamos tinkamos technologinės priemonės	+	

„Kino klubo“ formatas yra pakankamai laisvas, t.y. projektu siekiama sudominti moksleivius kinu ir išbandyti tokį edukacijos modelį mokyklose Lietuvoje. Vertinant pagal išsikeltus kriterijus galima teigti, kad projektas atitinka turinio ir formato kriterijus. Internetinė svetainė yra vaizdi ir patogi naudotis, metodinė medžiaga (jei ji būtų paruošta lietuviškai ir sukurta visiems filmams) taip pat yra patogi naudotis, nesudėtinga ir gali pasitarnauti filmų aptarimo procese. Todėl dizainą ir formatą galima vertinti palankiai, turinio atžvilgiu „Kino klubo“ vadovas (kuris yra 8psl. parastasis dokumentas) atrodo ne itin patogi priemonė, nors gali būti naudinga greičiausiai tik pačioje veiklos pradžioje, ten pateikiami keletas bendrųjų klausimų filmų aptarimui, kelios idėjos užsiėmimams su klubo nariais (rašyti recenzijas, susiorganizuoti apsilankymą kino teatre).

Žvelgiant iš metodologinės pusės reikėtų pastebėti, kad pačiu klubo formatu siekiama nesusikoncentruoti į mokymąsi ir procesą palikti neformaliu ir lengvu (Didžiojoje Britanijoje naudojamas terminas „slaptas mokymasis“). Filmo peržiūra su diskusija kaip mokymosi metodas skatina bendradarbiavimą tarp moksleivių, o filmų analizė prisideda prie kritinio mąstymo ugdymo.

Projekto filmų programoje yra socialiai jautrias temas nagrinėjančių filmų, pavyzdžiui lietuviškas trumpametražis filmas „Anglijos karalienė pagrobė mano tėvus“ kuriame pasakojama apie mergaitę kurios tėvai išvažiavę dirbti į užsienį, o ji auga pas senelius, tačiau jaučiasi vieniša. Toks ar panašūs filmai gali išprovokuoti diskusijas apie emigraciją, patyčias ar socialinius sunkumus, todėl galima teigti, kad medžiagoje yra priemonės socialinėms temoms nagrinėti, tačiau nesant metodinėms priemonės pedagogas paliekamas vienas naviguoti panašiose temose ir diskusijų kokybė priklausys nuo pedagogų turimų kompetencijų.

Auditorijos tikslingumas yra atspindėtas tinkamai, visi programoje esantys filmai tinka numatytai 12-18 metų amžiaus moksleivių auditorijai pagal Lietuvoje taikomą žiūrovų amžiaus cenzo indeksus. Programos filmai yra arba įgarsinti arba profesionaliai išversti ir sutitruoti lietuvių kalba. Programa yra įvairi, yra įvairių filmų žanrų, todėl pedagogas kartu su moksleiviais gali pasirinkti juos dominančias temas.

Pasirinkti medijų šaltiniai, pirmiausia vimeo.com filmų grotuvas, yra geras, patikimas įrankis filmų peržiūroms, nepriklausomai nuo interneto greičio. Filmai yra rodomi aukšta kokybe, tačiau pati vimeo svetainė yra sudėtinga naviguoti ir greta filmų ten nėra daugiau jokios informacijos (be to, jei mokytojas jau naudoja yra registruotas vimeo vartotojas jo privatus turinys bus matomas visiems kam duos savo prisijungimo duomenis, jei tarkim pats negalėtų būti susitikime). Sukurta

lietuviška „kino klubo“ svetainė yra žymiai paprastesnė ir prieinamesnė. Metodinių priemonių numatytas formatas – trumpa informacija pdf formatu taip pat yra patogi naudoti (galima atsispausdinti ir naudotis diskusijos metu), tačiau šiuo metu tokios priemonės „kino klubo“ nariams nėra prieinamos.

Apibendrinant pagrindinius kriterijus mokymosi priemonėms, galima teigti, kad „kino klubo“ projektas turi visus svarbiausius elementus, tačiau vis dar nepasirodžiusios metodinės priemonės silpnina visą programą. „Kino klubo“ vadove siūlomi darbo metodai atitinka projekto keliamus tikslus, filmo prieiga, nepaisant techninių nesklaidumų projekto pradžioje, šiuo metu yra pakankamai paprasta naudotis (susirandant per projekto svetainę).

Stebėjimas. Buvo stebėtas „kino klubo“ susitikimas mokykloje A (stebėjimo aprašymas yra 2 priede), kur dalyvavo 15 moksleivių (dauguma buvo vienuoliktokai, turintys kino pamokas, tai pat buvo keletas iš jaunesnių klasių). Susitikimo metu buvo pastebėta, kad mokytoja naudoja pirmame skyriuje aprašytus kino edukacijos didaktinius ir metodologinius principus. Mokykloje A „kino klubo“ užsiėmime atsispindėjo *orientavimasis į mokymą*, filmas buvo gerai pasirinktas pagal moksleivių amžių ir jiems svarbius dalykus, diskutuodami moksleiviai paminėjo, kad ir patys kartais turi problemų su viešu kalbėjimu. Taip pat aptarime atsispindėjo *bendradarbiavimas* – moksleiviai pastebėjo skirtingus dalykus apie kūno kalbą vaizduojamą mokytojos pasirinktame filmo kadre (*autentiškai* patyrė filmą ir *savarankiškai* susidarė nuomonę apie veikėjus) aptardami drauge skirtingas nuomones jie bendradarbiavo siekdami įvertinti įvairiapusiškai perduodamą vieno kadro žinutę (gebėjo atpažinti, kad informacija teikiama ne tik kalba, bet ir kūno gestais bei pasirinktu kameros kampu ar muzikiniu takeliu). Mokytoja savotiškai taikė *perdirbimo* metodologinį principą, pateikdama moksleiviams analizuoti keletą sustabdytų kadro iš filmo. Mokiniai turėjo progą prisiminti tą filmo momentą, bei kartu *derindami „skaitymo“ ir kalbėjimo kompetencijas* įsigilinti į informaciją perduodamą tiek vaizdu tiek garsu.

Lyginant su pirmame skyriuje išskirtais modernios kino edukacijos tikslais galima pastebėti, kad šiuo stebėtu atveju buvo dirbama su trimis iš keturių aspektų. Geras filmo pristatymas leido ugdyti moksleivių mėgavimąsi filmais, o aptarimas ir diskusija skatino būti smalsiais, bei prisiminti matytą vaizdą ir pabandyti vertinti ką matė ekrane, taip atkreipti dėmesį į kritines detales. Filmą paremtas tikrais įvykiais leido geriau pažinti ir atkreipti dėmesį į tai kaip pasikeitė skirtingų medijų svarba, pavyzdžiui radijo. Aptarime taip pat buvo skirta laiko geriau pažinti kino kalbos elementus. Šiuo atveju nebuvo paliesta filmo, scenarijaus kūrimo tema, tačiau turint galvoje „kino klubo“ formatą bei užsiėmimo laiką aptarimas buvo pakankamai išsamus ir įvairiapusis.

„Kino klubo“ vertinimas didaktiniu požiūriu. Analizuojant projekto atvejį, bei atlikus stebėjimą mokykloje A, galima diskutuoti ar projektas atitinka pagrindinius didaktinius reikalavimus:

1. *integralumas* – stebėtu atveju mokykloje A buvo matomas sėkmingas kino kalbos žodyno panaudojimas, net patys moksleiviai, be mokytojos pagalbos atkreipė dėmesį į techninius elementus ir taisyklingai vartojo terminus (kadras, perspektyva ir pan.) tačiau vertinant sąvokų ir terminų suderinamumą visame projekte sunku. Tirtos mokyklos atveju, tai buvo moksleiviai kurie turi kino pamokas, todėl jų pasiruošimas panašioms užsiėmimams jau yra didesnis. Projekto koordinatoriai, Lietuvos kino centras, savo svetainėje turi gausų kino terminų žodyną prieinamą visiems (LKC, 2017), tačiau ši informacija nėra susieta su „kino klubo“ svetaine, kurioje kaip minėta šiuo metu nėra metodinės medžiagos filmų aptarimams;
2. *sistemingumas* – filmų programą kiekvienam „kino klubui“ iš bendro katalogo susidaro kiekvienas mokytojas su moksleiviais pagal jų pačių norus ir pageidavimus. Žvelgiant į anglišką filmą lydinčios metodinės medžiagos pavyzdį (1 priedas) puslapio pabaigoje galima matyti filmų susijusių su nagrinėta tema rekomendacijas, taip pateikiamos idėjos kaip filmų peržiūrose ir nagrinėjamose temose atrasti sistemingumą. Atsižvelgus į anglišką pavyzdį galima tikėtis, kad ir pasirodžiusiose lietuviškose metodinėse priemonėse šis elementas išliks ir padės projekto dalyviams atrasti logiškas filmų peržiūrų sekas;
3. *prasingumas ir pritaikomumas* – kaip minėta, filmų programa pakankamai įvairi, galima rasti skirtingų žanrų, nagrinėjamų temų ar net skirtingų kalbų. Filmų pasirinkimas ir pritaikomumas projekto atveju priklauso nuo individualių mokytojų ir moksleivių sprendimų;
4. *prieinamumas* – į projekto katalogą įtraukti filmai yra tinkami numatytam dalyvaujančių moksleivių amžiui. Turinio prieinamumas yra šiek tiek sudėtingas (nes projekto koordinatoriai vėlavo sukurti internetinę svetainę. Vertinant stebėtą atvejį mokykloje, galima teigti, kad nors ir prisijungimas prie filmų katalogo yra apsunkintas, tačiau nėra neįmanomas, o filmai yra patrauklūs moksleiviams;
5. *aiškumas* – „kino klubo“ internetinėje svetainėje nėra itin daug informacijos, tačiau visi tekstai yra taisyklingi, filmų aprašymai yra išsamūs. „Kino klubo“ vadove pateikta informacija yra aiškiai išdėstyta;

6. *vaizdumas* – filmai jau savaime yra vaizdžios priemonės, projekto atveju vaizdumo kriterijumi galima vertinti jo internetinę svetainę ir filmus lydinčią informaciją. Internetinė svetainė yra patraukli, ir patogi naudotis. Filmus lydinti informacija, filmų pristatymas internetinėje svetainėje atrodo gražiai, nėra perkrauta dideliu teksto kiekiu. Filmų metodinė medžiaga, vertinant anglišką versiją atrodo taip pat gerai, informacija nedubliuoja filmo aprašymo, bet sukuria pridėtinę vertę – siūlomi klausimai padeda pasiruošti diskusijai, o filmų panašiomis temomis rekomendacijos būsimiems susitikimams. Lietuviškų metodinių priemonių kol kas nėra, todėl jų negali vertinti.

„Kino klubo“ projektas Lietuvos kontekste. Lyginamoji analizė. Žvelgiant į Lietuvos kino edukacijos patirtį, be LKC kino edukacijos ugdymo bazės, savo formatu panašus į „Kino klubą“ yra „Mokausi iš kino“ projektas.

„Mokausi iš kino“ projektas buvo įgyvendinamas 2011-2013 metais. Tai yra originalus lietuviškas projektas kuris buvo paruoštas keletu kino teatrų ir „meno avilio“ bendradarbiavimo metu. Projektas gavo finansavimą iš MEDIA programos, buvo organizuojamos filmų peržiūros su diskusijomis bei kino dirbtuvės įvairaus amžiaus moksleiviams visoje Lietuvoje. Projekto metu sudaryta filmų programa, suskirstyta pagal moksleivių amžiaus kategorijas, be to, visi programos filmai turi jas lydinčias metodines priemones (11 priedas). Projektas buvo sėkmingas ir sukurta „mokausi iš kino“ filmų bazė yra naudojama iki šiol, mokytojai gali susiderinti su projekte dalyvaujančiais kino teatrais ir atvykti į filmų peržiūras už nedidelį mokestį (moksleivių bilietų kainos priklauso nuo kino teatro). Filmų bazė taip pat yra nuolatos atnaujinama ir programa vis gausėja. Taip pat prie projekto pradinių kino teatrų Vilniaus „Skalvijos“ kino centro, Kino teatro „Pasaka“, Panevėžio „Garso“ kino centro ir Kauno „Romuvos“ kino centro šiuo metu jau prisijungė kūrybinis inkubatorius „Kultūros fabrikas“ Klaipėdoje, kino klubas „Pirmas kadras“ Mažeikiuose, kino namai „Taurapilis“ Utenoje ir Varėnos kultūros centro kino salė. Nuolatinis programos augimas ir naujų kino centrų prisijungimas rodo šio projekto sėkmingumą, pasibaigus finansavimo laikotarpiui, šis projektas liko gyvuoti ir šiuo metu pats save išsilaiko.

Neskaitant kūrybinių dirbtuvių, „Mokausi iš kino“ projekto modelis savotiškai panašus į „Kino klubą“ – sudaryta filmų programa, organizuojamos diskusijos ir pateikiamos metodinės priemonės. Esminis skirtumas yra tai, kad „Mokausi iš kino“ filmų programa nėra prieinama internetu. Šis projektas moksleivių grupes kviečia apsilankyti kino teatruose ir patirti filmą tikroje kino salėje. Po peržiūros mokytojai gauna arba spausdintas arba nemokamai internete gali parsisiųsti filmus lydinčias metodines priemones. Jos, palyginus su „kino klubo“ nagrinėtu pavyzdžiu yra žymiai išsamesnės ir vaizdingesnės:

Kaip diskusijos su mokiniais atspirties tašką siūlome vienos ar dviejų šių filmo scenų aptarimą:

scena nr. 1

Mergaitė (leva) pasakoja apie savo gimtadienių šventes.

Klausimai mokiniams: Kaip jums pasirodė, ar mergaitė su tamsiai mėlyna suknele (leva) skiriasi nuo kitų filme rodomų vaikų? Kokie yra dauguma kitų filmo herojų? Kaip manote, kodėl režisierė herojais pasirenka vaikus, patyrusius sudėtingų išgyvenimų, su fizine negalia? Ar jų problemos skiriasi nuo šios mergaitės problemų? Kaip manote, ar dauguma vaikų gyvena panašiai kaip ši mergaitė (švenčia gimtadienius „Akropolyje“, nėra patyrusi itin skaudžių įvykių, auga pasiturinčioje aplinkoje)? Ar jos gyvenimas greičiau yra išimtis? Įsivaizduokite, jei į tokį gyvenimą „patektų“ vaikas iš globos namų. Ar pasikeistų to vaiko vidinė būsena ar net charakteris? Kaip manote, ar vaikai, augantys pasiturinčioje aplinkoje, darnioje šeimoje, yra apsaugoti nuo vienvietės jausmo, liūdesio?

5 pav. Klausimų diskusijai pavyzdys „mokausi iš kino“ projekto metodinėje priemonėje

Pateiktame pavyzdyje, galima matyti, kad „Mokausi iš kino“ projekto metodinė medžiaga pasitelkia tiek rašytinius klausimus, tiek vaizdus skirtus padėti priminti filmo turinį ir taip labiau įsigilinti į detales atskirose scenose.

Metodinės priemonės taip pat pateikia mokytojams idėjų kaip panaudoti filmo žiūrėjimo patirtį įvairiose skirtingose pamokose (priklausomai nuo filmo metodinėje informacijoje be pasiūlymų filmo aptarimui, visuomet yra skirtingų užduočių pasiūlymų įvairioms pamokoms, bei būna pridėtas kino žodynėlis):

2 Klasės valandėlė, bendrosios kompetencijos, dorinis, meninis ugdymas, informacinės technologijos, kalbos

Pakalbėkite rimtomis temomis su suolu draugu (-e). Pirmiausia išsirinkite kelias pokalbio temas. Sugalvokite vienas kitam po kelis klausimus. Pasiruoškite pokalbius nufilmuoti. Prieš tai apgalvokite, kokiaje erdvėje filmuosite, kokia bus kadro kompozicija, ar kamera judės, koks bus montažas. Iš pradžių vienas klausinėkite, o kitas atsakinėkite. Vėliau susikeiskite vietomis. Peržiūrėkite gretimo suolo draugų pokalbius, palyginkite juos su savo mintimis. Aptarkite klasėje, ar nebūtų galima visų pokalbių (ar jų dalių) sumontuoti į vieną klasės filmą. Jei neturite galimybės pokalbių nufilmuoti, juos užrašykite arba padarykite jų garso įrašą.

3 Meninis ugdymas, bendrosios kompetencijos, informacinės technologijos

a) Pažvelkite į pirmoje užduotyje pateiktas filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ herojų nuotraukas. Pasirinkite keturis herojus. Pagalvokite, kur juos filmuotumėte, jei būtumėte filmo „Pokalbiai rimtomis temomis“ režisierius. Įsivaizduokite ir nupieškite šias erdves (ranka ar kompiuterio programomis): pvz., pasirinktų keturių vaikų kambarius, juose esančius daiktus ir pan.

b) Kartu su mokytoja (-u) diskutuokite: kodėl filmo režisierė savo herojus filmuoja vienspalvėje, tuščioje aplinkoje? Kaip manote, ar filmo pagrindinė mintis bei nuotaika keistųsi, jei vaikai būtų filmuojami savo namų, mokyklos ar laisvalaikio aplinkose? Atsakymą pagrįskite.

6 pav. idėjos darbui su filmu įvairioms pamokoms „mokausi iš kino“ projekto metodinėse priemonėje

Tačiau, suprantama, kad „mokausi iš kino“ edukacijos modelis nors ir turi gerą filmų programą bei išsamias metodines priemones nėra idealus, nes yra ne visiems prieinamas. Susiorganizuoti išvyką į kino teatrą reikia laiko ir išteklių, tai dar sudėtingiau mokykloms iš atokesnių regionų. Bet to, toks mokymosi būdas nėra pastovus, t.y. filmai nėra prieinami nuolatos. Todėl tai yra labiau vienkartinė patirtis.

„Kino klubas“ šiuo atžvilgiu turi pranašumą, nes suteikia nemokamą legalią prieigą prie filmų pačiose mokyklose. Taip suteikia mokytojams nuolatinį išteklių ir moksleiviai gali ugdyti filmų žiūrėjimo ir aptarimo įgūdžius kiekvieną savaitę. Todėl projektą galima laikyti didele pažanga kino edukacijoje Lietuvoje. „Mokausi iš kino“ projekto pavyzdys rodo, kad panašūs projektai yra reikalingi ir kino edukacija yra patraukli mokiniams, todėl išsprendus likusius techninius nesklaidumus ir pasirūpinus kokybiška metodine medžiaga filmų aptarimui „kino klubas“ turi galimybę tapti itin paklausiu ir naudojamu Lietuvos mokyklose.

3.2. Interviu duomenų analizė

Tyrimo metu buvo atlikti septyni interviu su tiriamame projekte „Kino klubas“ dalyvavusiais moksleiviais bei jų pedagoge. Dėl ribotos tyrimo apimties šia interviu analize nebus siekiama pateikti visuotinių apibendrinimų apie projektą. Vis dėlto, interviu metu gauta ir analizės metu ištirta informacija praturtina pasirinktos mokyklos „Kino klubo“ atvejo studiją ir padeda atskleisti medijų ir informacinio raštingumo ugdymo galimybių temą. Šiame skyriuje bus pristatoma tyrimo metu atlikta projekte dalyvavusių vaikų ir jų pedagogo interviu analizė, kurios metu interviu buvo analizuojami suskirstant gautą informaciją į tris teorijos analizės metu išskirtas kategorijas, kuriomis iliustruojami modernios kino edukacijos siekiai: *Kritiškai vertinti filmo kontekstą, Kurti tekstus judantiems vaizdams, Mėgautis, vertinti ir dalintis mintimis apie filmus bei būti smalsiems.*

Moksleivių interviu analizė:

4 lentelė. Pirma kategorija: kritiškai vertinti filmų kontekstą

Subkategorija	Respondentų teiginiai
Kritinis mąstymas	(F) „...atsirado savotiškas kritinis mąstymas filmų atžvilgiu.“
Dėmesys	(D) „...pastebiu daugiau detalių, atkreipiu dėmesį į režisūrinę kreivę...“
Žinių pritaikymas	(F) „...pradėjau pastebėti siužeto lūžius, nuotaikos kūrimo būdus...“

Technika	(H) „...atkreipti dėmesį ne tik į filmo idėją, jos plėtojimą, bet ir į techninius dalykus.“
Keliamos problemos	(F) „...išgirsti skirtingas nuomones apie filme keliamas problemas.“
priemonės	(C) „...kaip viskas padaryta, kokiomis priemonėmis.“
Atskirimas	(E) „...galbūt netgi atskirti gerai pastatytą filmą nuo prastesnių variantų.“

Vienas svarbiausių kino edukacijos tikslų yra lavinti gebėjimą kritiškai vertinti filmų kontekstą. Projekto “Kino klubas” kontekste, svarbu, jog moksleiviai gebėtų įvertinti žiūrimą filmą iš kultūriškai kritinės perspektyvos, atpažinti tam tikras vertybines sistemas. Kaip matyti iš aukščiau pateiktos subkategorijų lentelės, moksleiviai išskyrė, jog projektas padėjo lavinti kritinį mąstymą filmuose pateikiamo turinio atžvilgiu: „*Tai ko gero atsirado savotiškas kritinis mąstymas filmų atžvilgiu.*“ (Informantas F) Daugelis moksleivių galėjo įvardinti atpažįstamus techninius filmo aspektus, į kuriuos net ir laisvalaikio žiūrėdami filmus atkreipia dėmesį: „*Manau, kad turi įtakos, tikrai pradėjau kreipti dėmesį į kai kuriuos dalykus, pačią filmo struktūrą, kinematografinius sprendimus.*“ (Informantas G). Išskyrus interviu subkategorijas paaiškėjo, jog moksleiviai ne tik projekto metu geba kritiškai vertinti žiūrimą turinį, taip pat šie moksleiviai turi platesnį techninį suvokimą, bei geba teoriškai įgytas žinias taikyti praktiškai.

5 lentelė. Antra kategorija: kūrybiškumas

Subkategorija	Respondentų teiginiai
saviraiška	(H) „...galime išreikšti save.“
skirtingumas	(F) „...fotografavom naudodami skirtingas apšvietimo technikas...“
mokymasis	(F) „...išbandom ir mokomės įvairių dalykų.“
kūrybiškumas	(H) „...labiausiai patinka tos, kur atliekame kažkokias tai kūrybines užduotis...“
praktiškumas	(B) „Įdomiausia yra praktiškai pamatyti ir sužinoti teorinius dalykus...“
įdomumas	(F) „...buvo net labai įdomu...“

Svarbi modernios kino edukacijos dalis yra kūrybingumo lavinimas. Iš lentelėje pateiktų kategorijų galima matyti, jog vaikai išreiškė didelį susidomėjimą visomis kūrybinėmis užduotimis,

susijusiomis su kinu, džiaugėsi galimybe praktiškai prisiliesti, panagrinėti teoriškai žinomus, girdėtus dalykus: „*Kino pamokos padeda panagrinėti rimtesnius filmus, išmokau suprasti kaip režisieriai konstruoja siužetą, kokios dalys sudaro filmą...*“ (Informantas E) Įdomu tai, jog moksleiviai gebėjo išskirti svarbų saviraiškos aspektą, bei įvardinti, jog kino edukacija suteikia galimybę išreikšti save bei tobulinti savo asmenybę: „*Manau tai geras būdas tobulėti tiek kaip filmų stebėtojai, tiek kaip asmenybei bei būdas išmokti reikšti savo mintis ir išklaudyti kitų.*“ (Informantas H). Tokiu būdu interviu metu paaiškėjo, jog kino edukacija sėkmingai prisideda ir prie emocinio intelekto lavinimo, kaip būdo artikuliuotai ar meno pagalba išreikšti save.

6 lentelė. Trečia kategorija: vertinti, dalintis mintimis apie filmus ir būti smalsiems

Subkategorija	Respondentų teiginiai
susidomėjimas	(G) „...nuoširdžiai susidomėję šita sritimi, tai gali būti labai naudinga vėliau su jais padiskutuoti.“ (H) „...ši sritis asmeniškai mane domina.“
rekomendacijos	(B) „...pradėjau žiūrėti rekomenduojamus filmus,..“
dažnumas	(C) „Filmus turbūt žiūriu beveik kasdien.“
minčių raiška	(H) „...pasidalinti ir išreikšti mintis, kurias sukėlė filmas...“
skirtingos nuomonės	(F) „Aptariant filmus gali išgirsti skirtingas nuomones...“
aptarimas	(B) „...kalbėti ir aptarti tikrai verta...“
įdomumas	(H) „...kino pamokos man yra įdomios.“

Kaip minėta teorinėje dalyje, ši kategorija atskleidžia, jog filmų edukacija gali padėti vystyti komunikacijos kompetencijas, kritinį mąstymą, grupinio darbo bei filmų žiūrėjimo įgūdžius. Iš lentelėje išskirtų subkategorijų matyti, jog filmų edukacija kelia didelį susidomėjimą moksleivių tarpe, taip pat organizuojami aptarimai išmoko moksleivius įvertinti diskusijas, suteikia galimybę lavinti minčių raišką, išklaudyti ir priimti skirtingas nuomones. Visi interviu dalyvavę moksleiviai įvardijo diskusijų teikiamą naudą.

Interviu metu patvirtino aukštas kino filmų kaip medijos vartojimo lygmuo moksleivių tarpe. Net keletas mokinių, paklausti kaip dažnai žiūri filmus, įvardijo, jog peržiūri bent tris filmus per savaitę, patvirtino, jog šia veikla užsiima gerokai dažniau nei pamokose: „*Ko gero kiekvieną savaitę, <...> turbūt šiais laikais filmai viena lengviausiai pasiekiamų pramogų.*“ (Informantas B). Interviu

metu buvo galima pastebėti, jog kino filmų tema buvo aktuali moksleiviams, šia tema ir neformalaus pokalbio metu prieš ir po interviu jie kalbėjo nuoširdžiai įsitraukdami.

Interviu su pedagogu analizė:

7 lentelė. Interviu su pedagogu kategorijos ir subkategorijos

Kategorijos	Subkategorijos	Pedagogo teiginiai
Kino edukacijos prielaidos	Kino edukacijos reikalingumas	„[reikalinga tiems] kurie ketina studijuoti medijų menus, kiną, reklamą ar režisūrą“
	Emocijų ugdymas	„ kinas gali padėti ugdyti jaunas asmenybes, nes filmai pilni emocijų, o paaugliams reikia išmokti su jomis dorotis“
	įtraukimas	„ muzikos pamokoj tikrai galima kalbėti apie garso takelius, dailės – apie kadro kompoziciją, dekoracijas, kostiumus, dailininko darbą, istorijos – apie kino atsiradimą ir eigą“
Praktika mokykloje	bendradarbiavimas	„daugiausia bendradarbiaujam su kalbų, tiek lietuvių, tiek ir užsienio, mokytojais ir su istorikais“
	Kūrimas	„jie [moksleiviai] mielai patys kuria filmukus. Nuo pirminės idėjos, scenarijaus, ir kadro kompozicijos taisyklių iki filmavimo proceso, montažo ir filmo premjeros“
„kino klubo“ vertinimas	Projekto trukūmai	„Jei siekiama kalbėti apie gilesnį kino kaip žanro techninį pažinimą – tuomet tik klubo veiklos nepakanka“
	Projekto tikslas	„siekiama asmenybės augimo, saviraiškos, reflektavimo įgūdžių lavinimo – kino klubo formatas labai tinkamas“
	Metodinė medžiaga	„Metodinė medžiaga palengvintų filmų pasirinkimą ir diskusijų organizavimą“
Projekto sėkmės priežastys	Formato laisvumas	„laisvė pasirinkti norimus filmus ir pristatymo ir peržiūrų formas skatina pačius vaikus imtis iniciatyvos“
	motyvacija	„svarbi pradinė mokinių motyvacija <...> Reikia entuziastingų mokinių, kurie domisi kinu, myli kiną, dega tokio klubo idėja“
	Aplinkos sukūrimas	„Tai turi būti jauki erdvė, kurioje norisi būti. Su arbata, popkornais ir pagalvėm, kaip sako mokiniai. Turi būti patogu žiūrėti kiną. Turi norėti būti toje erdvėje“

Tyrimė dalyvavęs pedagogas patvirtino, jog kol kas kino edukacijos populiarumas ir poreikis jų mokykloje tik auga: „*Vaikams šis žanras artimas, todėl jie mielai patys kuria filmukus.*“ (pedagogė) Pastebimas ne tik moksleivių, bet ir kitų sričių specialistų noras integruoti medijas edukacinių procesų metu: „*Daugiausiai bendradarbiaujam su kalbų, tiek lietuvių, tiek užsienio, mokytojais ir istorikais. Mokykloje taip pat vyko filmukų kūrimas vizualizuojant fizikos eksperimentus.*“ (pedagogė).

Kalbėdama apie kino edukaciją mokykloje apskritai ji nemano, kad būtinai visi moksleiviai turėtų atskiras kino pamokas, tačiau rekomenduoja kino edukaciją labiau įtraukti į esamų dalykų turinį: „<...> muzikos pamokoj tikrai galima kalbėti apie garso takelius, dailės – apie kadro kompoziciją, dekoracijas, kostiumus, dailininko darbą, istorijos – apie kino atsiradimą ir eigą.“. Kalbantis apie „kino klubą“ pedagogė mano, kad projekto veiklos sėkmei daugiausiai įtakos turi jaukios erdvės sukūrimas: „<...> [erdvė turi būti] su arbata, popkornais ir pagalvėm <...> turi būti patogų žiūrėti kiną“.

Kino edukacijos poveikis. Nors beveik visi moksleiviai interviu metu buvo linkę manyti, jog kino pamokos ir kiti su kinu susiję projektai jų laisvalaikio filmų pasirinkimui įtakos nedaro, tačiau dalis moksleivių vis dėlto galėjo įvardinti ir kino edukacijos įtaką jų pasirinkimams: „Manau, kad turi, gal net labiau tam įtakos, kaip žiūriu filmus, pradedu atkreipti dėmesį į „mechaninius“ dalykus, kaip viskas padaryta, kokiomis priemonėmis.“ (Informantas C). Iš interviu su moksleiviais galima pastebėti, kad tarp jų minimų mėgstamų filmų pavadinimų atsiranda ne vien tik kino teatruose didelio pripažinimo sulaukę ar komercinėje televizijoje rodomi filmai, be to galima pastebėti ir kitų pozityvių veiksnių vaikų pasakojimuose. Tarp moksleivių minimų filmų yra ir europietiško kino pavyzdžių, taip pat socialines problemas analizuojantys filmai. Visi interviu dalyvavę moksleiviai pastebėjo bendruomeniško filmų žiūrėjimo ir analizavimo naudą: „Žiūrėdamas su kitais gali tomis emocijomis pasidalinti, aptarti, paklausti, jei kažkas neaišku. Kalbėti ir aptarti (filmus) tikrai verta. Ko galima išmokti? Galbūt įsigilinimo, detalių analizavimo ir supratimo, platesnio požiūrio.“ (Informantas B). Įdomu tai, kad nemažai moksleivių sako, jog filmus žiūrėti vienam yra geriau, nes gali geriau susikaupti ir įsigilinti į filmą. Tačiau moksleiviai taip pat pastebi, kad yra svarbu aptarti filmą su kuo nors kitu nes „aptariant filmus gali išgirsti skirtingas nuomones apie filme keliamas problemas“ (Informantas F) tai pat, filmų aptarimas leidžia „<...> pasidalinti labiausiai įstrigusiomis mintimis - taip jos geriau įstringa į tavo vidų, o klausant draugų galima padaryti galutines išvadas, taip pat pasisemti idėjų. Galima išmokti klausytis ir suvokti kitą žmogų. Mintys apie filmą gali atskleisti net geriausio draugo dar tau nepastebėtą vidinį pasaulį, jam svarbius dalykus“ (Informantas C). Iš to matoma, kad moksleiviai, kaip ir pedagogas, filmų aptarimą sieja ir su emocijų dalinimusi bei mato aptarimo naudą diskutuojant siekiant perprasti filmo žinutę.

Medijų raštingumo lygmuo. Kiną vertinant kaip mediją, transliuojančią tam tikrą kultūrinę ir socialinę žinutę labai plačiai auditorijai lengvai „vartojamu“ būdu, įdomu pastebėti informantų suvokimo lygį apie tai, ką jie mato filmuose tiek kino pamokų, tiek laisvalaikio metu. Projekte dalyvavusio pedagogo nuomone, kino edukacija mokyklose tikrai gali prisidėti prie medijų raštingumo gebėjimų ugdymo: „Nuo pirminės idėjos, scenarijaus ir kadro kompozicijos taisyklių iki

filmavimo proceso, montažo ir filmo premjeros, moksleiviai mielai patys įsitraukia. Jaunimas kuria video dienoraščius ir trumpus eksperimentinius filmukus. Tai šiuolaikinė saviraiškos forma – būdas meno kalba pasakyti tai, ką kartais sunku pasakyti žodžiais – tiek vidiniai išgyvenimai, tiek ir kritika aplinkai“ (pedagogė). Kryptingas medijų raštingumo ugdymas įvairiomis priemonėmis atsiskleidžia ne tik moksleivių gebėjime naudotis įvairiomis medijomis, jų pagalba gebėti kurti ir transliuoti savo turinį, bet ir didėjančiame suvokimo ir kritinio mąstymo lygmenyje. Pokalbio metu vaikai gebėjo išskirti skirtingų žanrų filmus, įvardinti įvairių edukacijų metu išmokus techninius aspektus.

Interviu metu buvo galima pastebėti, jog kino edukaciją moksleiviai suvokia dvejopai. Vieni moksleiviai buvo linkę įvardinti kino edukaciją kaip žinių apie kino industriją lavinimą: *„Manau, jog labiau bendras supratimas apie režisūrą, filmografiją, kino istoriją, scenografiją, animaciją ar gal to supratimo ugdymas.“* (Informantas B). Antroji grupė vaikų įvardijo edukacijos per kiną aspektą: *„Manau, kad kino edukacija yra skirta tam, kad išmokytų ko nors per filmus.“* (Informantas E). Nors moksleivius labiau žavėjo galimybė praktiškai išbandyti kinematografinius procesus, vis dėlto daugelis pripažino, jog tiek teorines, tiek praktines žinias pradėjo taikyti žiūrėdami filmus: *„Žiūrėdamas filmus pradėjau pastebėti siužeto lūžius, pakilimus, nuopolių, nuotaikos kūrimo būdus <...> Tai ko gero atsirado savotiškas kritinis mąstymas filmų atžvilgiu“* (Informantas F).

DISKUSIJA IR TYRIMO RIBOTUMAS

Mokslininkai pripažįsta medijų ir informacinio raštingumo ugdymo svarbą šiuolaikinėje visuomenėje. Apžvelgus mokslinę literatūrą ir išanalizavus medijų ir informacinio raštingumo sąvokas matoma, kad kino edukacija gali būti gera priemonė šio raštingumo ugdymui. Prisimenant Europos Komisijos iškirtus lygmenis atvaizduotus piramidėje (1 pav. 14psl.) galima teigti, kad tirta moksleivių grupė (remiantis interviu ir stebėjimo būdu surinktais duomenimis) jau yra pažengę medijų raštingume. Moksleiviai aktyviai naudojami medijomis moksluose ir laisvalaikiu, taip pat diskusijos apie filmą metu matėsi, kad geba kritiškai pažvelgti į turinį ir analizuoti vaizdais (gestais, apranga, muzika ir net filmavimo stiliumi) formuojamas žinutes filme. Tyrimo metu teko įsitikinti kino kaip edukacinės priemonės temos aktualumu. Tyrime dalyvavusių informantų atsakymai parodė, jog kino edukacija gali būti vaikų mėgstama lavinimosi priemonė, padedanti ugdyti įvairius gebėjimus, nuo kalbos lavinimo iki tarpkultūrinio supratingumo ir emocinio intelekto (angl. *soft skills*). Interviu metu iš ankstesnės jų patirties matyti, kad moksleiviai yra susidūrę ir kūrybiniu medijų panaudojimu – jiems teko patiems kurti medijų turinį, filmuoti filmukus. Tačiau iš tyrimo metu surinktos informacijos nėra aišku, ar ši grupė yra pasiekusi aukštesnius medijų raštingumo lygmenis – medijų ekonomikos ir autorinių teisių svarbos supratimą.

„Kino klubo“ edukacinį modelį vertinant kaip priemonę MIR ugdymui galima vertinti teigiamai, bet tik iš dalies. Kaip matyti iš pirmame skyriuje sudaryto MIR ugdymo taikant kino edukaciją modelio, kokybiškai edukacijai svarbu abi veiklos: filmų žiūrėjimas ir filmų kūrimas. Filmų diskusijos gali lavinti kritinį mąstymą, gebėjimą „skaityti“ ne tik užrašytus tekstus kas yra labai svarbu informacinio raštingumo ugdymui. Tačiau gilesniame medijų raštingumo supratime atsiranda ir kūrybiškumo elementas – medijose raštingas asmuo turėtų gebėti kūrybiškai panaudoti medijas ir gebėti save išreikšti. „Kino klubo“ modelis yra pakankamai laisvas, todėl projekte dalyvaujantys mokytojai gali įtraukti ir kūrybines užduotis. Tačiau tokiu atveju, nėra aišku, ar mokytojai yra tam pasiruošę, ar jiems pakanka kompetencijos užtikrinti, kad tokios užduotys būtų kokybiškos. Be to, kokybiškai kino edukacijai taip pat svarbu yra kino techniniai aspektai, gebėjimas taisyklingai vartoti kino terminus kurie gali padėti geriau suprasti ir analizuoti filmus. Tačiau „kino klubo“ projekte kol kas nepateikia mokytojams paramos šiuo klausimu.

Mokykloje vyksta kino pamokos, kaip pasirenkamasis dalykas, todėl stebint „kino klubo“ susitikimą labai jautėsi mokinių pasiruošimas, tai, kad jie jau turi filmo žiūrėjimo įgūdžių bei turi tam tikrą techninį žodyną. Projektas pasirinktos mokyklos atveju nebuvo visiškai sėkmingas dėl keleto priežasčių: pirmiausia, jų mokytoja vidurį semestro susirgo, todėl vos surengus vieną kino

seansą kino klubo veikla taip ir neįsibėgėjo ir po ligos sugrįžusi pedagogė kartu su mokyklos valdžia nusprendė oficialiai pradėti veiklą tik nuo naujų mokslo metų. Antra priežastis kodėl projektas nevyko kaip turėjo yra projekto organizaciniai trikdžiai, kurie neleido projekto pradėti laiku kaip buvo numatyta. Filmų svetainė taip ir nebuvo paruošta iki galo, vėliau suteikta prieiga prie uždaro prisijungimo naudojantis vimeo.com svetaine, tačiau be mokytojos asmeninio prisijungimo, niekas kitas negalėjo naudotis paskyra. Tai pat organizaciniais trikdžiais galima įvardinti ir tai, kad projekto organizatoriai taip ir nepateikė beveik jokios žadėtos metodinės medžiagos filmų aptarimui (kiekvienas filmas turėjo turėti aprašymus ir bent diskusinius klausimus, informacijos kuri padėtų mokytojams pasiruošti susitikimams), iš dalies dėlto, tirtos mokyklos atveju, susirgus pagrindinei pedagogei niekas negalėjo lengvai perimti „kino klubo“ organizavimo. Ši problema, metodinių priemonių trūkumas, kelią susirūpinimą dėl kitų mokyklų sėmės vykdant filmų aptarimus, ypač ten kur nėra mokytojų turinčių gilesnes žinias apie kino edukaciją. Nesant bendrai informacijai ir turiniui, įdomu kaip skirtingai gali vystytis šie kino klubai. Galbūt, vienodų priemonių nebuvimas suteiks daugiau laisvės. Tačiau, kaip minėjo ir pedagogė interviu metu kartu tai kelia ir rūpesčių, nes reikia papildomai daugiau ruošti filmų peržiūroms.

Tyrėja mano, kad „Kino klubas“, atsižvelgiant į Lietuvos kino centro planus šio projekto metu sukurtą kino bazę paversti nuolatine, yra perspektyvus projektas. Nuolatinės legalios moksleiviams pritaikytų filmų bazės sukūrimas ir leidimas mokykloms naudotis nemokamai būtų svarus žingsnis siekiant kokybiškos kino edukacijos ir MIR ugdymo bendrojo ugdymo mokyklose. Tačiau šiuo metu matoma, kad Lietuvos kino centras susiduria su sunkumais jį įgyvendinant. Minėti trikdžiai taip pat sukėlė problemų ir projekte dalyvaujančioms mokykloms. Kino bazės atsiradimas tik kovo viduryje reiškė, kad „Kino klubai“ mokyklose galėjo atsirasti tik semestro viduryje. Tirtos mokyklos atveju tai buvo itin reikšminga, nes semestro viduryje, jiems spėjus surengti vos vieną susitikimą, mokytoja ilgam susirgo, vėliau buvo moksleivių Velykų atostogos ir projektas taip ir neįsibėgėjo. Ši mokykla yra nutarusi veiklą rimtai pradėti nuo rugsėjo, tačiau tai reiškia, kad jie galės filmų baze naudotis tik pusę metų, nes „kino klubo“ projektas oficialiai pasibaigs šių metų gruodžio mėnesį.

Tyrimui buvo pasirinkta tik viena mokykla, tai rodo tyrimo ribotumą. Tyrėja mano, kad panašų projekto tyrimą būtų vertinga pakartoti įtraukiant daugiau mokyklų ir veiklas stebint ilgesnį laiką, bei galbūt atliekant mokytojų kompetencijų tyrimą.

IŠVADOS

1. Atliekant mokslinės literatūros analizę buvo išanalizuotas edukacinės MIR ir kino politikos vystymasis Europoje. Atskleistas medijų ir informacinio raštingumo savokų ryšys su kino edukacija. Kino edukacija, nors ir yra siauresnė MIR sritis, gali svariai prisidėti prie MIR ugdymo, nes pagrindiniai MIR ir kino edukacijos pagrindiniai tikslai sutampa. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad išsamios kino edukacijos programos gali padėti individualiems mokymosi procesams, nes kinas kaip priemonė gali motyvuoti ir sudominti net ir sunkiai besimokančius moksleivius. Apžvelgus kino edukacijos ir MIR ugdymo aspektus buvo pasiūlytas MIR ugdymo modelis taikant kino edukaciją.
2. Kaip tyrimo strategija buvo pasirinkta „Kino klubo“ projekto atvejo studija. Siekiant iširti „Kino klubo“ projekto kaip kino edukacijos priemonės įtaką medijų ir infomaciniam raštingumui buvo atlikta projekto metodinė ir lyginamoji analizė, buvo stebėtas projekto veiklos bei atlikti interviu su moksleiviais ir pedagogu.
3. Tyrimo metu nustatyta, kad tirti moksleiviai jau turi tam tikrų MIR kompetencijų. Moksleiviai geba laisvai naudotis medijomis, diskusijos apie filmą metu buvo pastebėtas moksleivių gebėjimas kritiškai pažvelgti į turinį ir analizuoti vaizdais ir kitais elementais formuojamas žinutes filme. Interviu metu paaiškėjo, kad moksleiviai jau yra susidūrę su kūrybiniu medijų panaudojimu – jiems teko patiems kurti medijų turinį, filmuoti filmukus. Tačiau iš tyrimo metu surinktos informacijos nėra aišku, ar ši grupė yra pasiekusi aukštesnius medijų raštingumo lygmenis – medijų ekonomikos ir autorinių teisių svarbos supratimą. Remiantis tyrimo metu surinktais duomenimis ir atlikta analize, galima teigti, kad „Kino klubo“ projektas yra perspektyvi ir reikalinga kino edukacijos priemonė. Analizės metu pastebėta, kad projektu galima pasiekti beveik visų pagrindinių modernios kino edukacijos tikslų. Tačiau šia priemone nėra užtikrinamas kūrybiškumo ugdymas. Taip yra dėl kelių priežasčių – projekte nėra tiksliai numatyta veikla susijusi su kūrybą, medijų panaudojimu saviraiškai, be to, projekto koordinatoriai iki šiol nepateikę metodinės medžiagos filmų aptarimui, kurioje galėtų būti aprašomos kūrybinės užduotys.

REKOMENDACIJOS

Atliktas tyrimas ir mokslinės literatūros analizė leidžia teikti keletą pasiūlymų kaip patobulinti medijų ir informacinio raštingumo ugdymą bendrojo ugdymo mokykloje taikant kino edukaciją.

Rekomendacijos Lietuvos kino centrui

„Kino klubo“ projekto svetainę reikėtų papildyti išsamią metodine medžiaga, kino techniniu žodynu. Užtikrinti naudojamą filmų bazę ir po projekto oficialios pabaigos. Atkreipti daugiau dėmesio į pedagogų kompetencijų darbui su kino edukacijos priemonėmis ugdymą.

Rekomendacijos su projektu dirbantiems mokytojams

- Pasistenkite į filmų analizę įtraukti techninių ir kūrybinių užduočių.
- Filmų aptarimams pasinaudokite kitais internetiniais ištekliais metodinėms priemonėms gauti (kai kurie „kino klubo“ filmai dubliuojami su „mokausi iš kino“ projekto filmais kurie visi turi išsames metódines priemones, parsišiuskite jas įkvėpimui savo filmų diskusijoms).
- Į kino klubo veiklą įtraukite kuo daugiau moksleivių.
- Nebijokite perleisti atsakomybių klube moksleiviams, filmo pristatymo ar išrinkimo atsakomybė gali prisidėti prie mokinių motyvacijos dalyvauti klubo susitikimuose.

LITERATŪRA

1. Arroio, A. (2010). Context Based Learning: A Role for Cinema in Science Education. *Science Education International*, 10: 15-21.
2. Association of American Colleges & Universities. (2002). *Greater Expectations: A New Vision for Learning as a Nation Goes to College*. Washington DC: Association of American Colleges and Universities.
3. American Library Association. (2001). *Final report..* Chicago, IL: ALA Presidential Committee on Information Literacy.
4. American Library Association. (2000). *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*. Chicago, IL: American Library Association. [žiūrėta 2017-04-10]. Prieiga per internetą: <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/informationliteracycompetency.cfm>
5. Attfield, S., Blandford A. ir Dowell J. (2003). Information seeking in the context of writing: a design psychology interpretation of the problematic situation. *Journal of Documentation*, 59(4), 432-453.
6. Aufderheide, P. (1992). *Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC: Aspen Institute. [žiūrėta 2016-11-20]. Prieiga per internetą: http://www.medialit.org/reading_room/article356.html
7. Bakonis, E. (2014). Medijų ir informacinis raštingumas Lietuvoje: laikas keisti požiūrį?. *Švietimo problemų analizė*. Vilnius: ŠMM. ISSN 1822-4156
8. Barselonos nepriklausomas universitetas. (2007). *Media Literacy Profile Europe. Study on the Current Trends and Approaches to Media Literacy in Europe*. Ed. European Commission.
9. Bazalgette, C. (2009). *Impacts of Moving Image Education Report. A Summary of Research*. Scottish Screen. [žiūrėta 2017-05-14]. Prieiga per internetą http://www.scottishscreen.com/images/documents/mie_research_summary.pdf
10. Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: a review of concepts. *Journal of Documentation*, 57(2), 219-259.
11. Bawden, D. and Robinson L. (2009) The dark side of information: overload, anxiety and other paradoxes and pathologies. *Journal of Information Science*, 35(2), 182-190.
12. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vilnius: Socialinių mokslų kolegija.
13. Britų filmų institutas. (1999). *Making Movies Matter*. Ed. BFI. London: BFI.
14. Britų filmų institutas. (2012). *Reframing literacy*. London: BFI. p.29.
15. Britų filmų institutas. (2009). *Film: 21st Century Literacy. A Strategy for Film Education across the UK*. London: BFI. [žiūrėta 2017-02-09]. Prieiga per internetą http://industry.bfi.org.uk/media/pdf/g/t/Film-21st_Century_Literacy.pdf
16. Britų filmų klasifikavimo taryba. (2009) *The Guidelines*. Ed. British Board of Film Classification.

17. Bubnys R. (2012). Reflektyvaus mokymo(si) metodų diegimo aukštojoje mokykloje metodika: refleksija kaip besimokančiųjų asmeninės ir profesinės raidos didaktinis metodas. Šiauliai: Šiaulių valstybinė kolegija.
18. Burn, A. ir Reid, M. (2012) Screening Literacy. Reflecting on Models of Film Education in Europe. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 2012, 314-324.
19. Burn, A. ir Parker, D. (2010). *Analysing Media Texts*. London: Continuum.
20. Cordes, S. (2009). Broad Horizons: The Role of Multimodal Literacy in 21st Century Library Instruction. In. *The Role of Multimodal Literacy in 21st Century*. (p. 89-95).
21. Creswell, J. (2007). *Qualitative research inquiry and design*. UK: SAGE, p. 395
22. Decoster, P. ir Vansielegem, N. (2014). Cinema Education as an Exercise in ‘Thinking Through Not-Thinking’. *The journal of Educational Philosophy and Theory*, 46 (7), 792-804.
23. Europos Komisija. (2007). *A European Approach to Media Literacy in the Digital Environment*. [žiūrėta 2016-11-18]. Prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2007&nu_doc=833
24. Europos Komisija. (2009). *Commission Recommendation on media literacy in the digital environment for a more competitive audiovisual and content industry and an inclusive knowledge society*. [žiūrėta 2017.02.20]. Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/culture/media/media-content/media-literacy/c_2009_6464_en_1.pdf
25. Europos Komisija. (2011). *Open Call for tender EAC/14/2011: Study on film literacy in Europe*. Public Contract. [žiūrėta 2017.02.04]. prieiga internete http://ec.europa.eu/culture/media/literacy/docs/03-termsofreference-ML-study-2011_en.pdf
26. Europos medijų raštingumo chartija. (2012). Ed. British Film Institute. [žiūrėta 2017-01-10]. Prieiga internete <http://industry.bfi.org.uk/media/word/c/r/CHARTERTEXTFEB07.doc>
27. Fugelberg, K. ir Lindstrom, B. (2009). *Media literacy education*. Karlstad University, revised conference
28. Geisler, C., Bazerman, C., Doheny-Farina, S. (2001). ITex: future directions for research on the relationship between information technology and writing. *Journal of Business and Technical Communication*, 15(32), 269-308.
29. Gutiérrez Martín, A. ir Hottmann, A. *Democracy, Multimedia Literacy and Classroom Practice. A European Experience*. Berlin : Mondial Verlag.
30. Hayes, A. (2007) Cut to the Chase. A Guide to Teaching Film as Text. *Screen Education*, January 2007: 46-53.
31. Hobbs R. (2006a). Reconceptualizing media literacy for the digital age. In. *Digital Literacies for Learning*. London: Facet, 98-109.
32. Hobbs R. (2006b). Multiple visions of multimedia literacy: emerging areas of synthesis. In. *International Handbook of Literacy and Technology*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 15-28.
33. Hobbs R. (2007). *Approaches to Instruction and Teacher Education in Media Literacy*. [žiūrėta 2016-12-03] Prieiga internetu: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001611/161133e.pdf>

34. International Visual Literacy Association. (2009). *What is 'Visual Literacy?'*. [žiūrėta 2017-01-12]. Prieiga per internetą: at: http://www.ivla.org/org_what_vis_lit.htm
35. Yin, R. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. Sage, 181p.
36. Jolls, T. ir Thoman, E. (2008). *Literacy for the 21st Century: An Overview and Orientation Guide to Media Literacy Education*. London: Center for Media Literacy
37. Kardelis, K. (2007). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus.
38. Kawulich, B. (2005). Participant Observation and Data Collection. *Forum: Qualitative social research*, 6(2), art. 43.
39. Koltay, T. (2007). A New Direction for LIS: The Communication Aspect of Information Literacy. *Journal of Information Research*, 12(4). [žiūrėta 2017-04-21]. Prieiga per internetą: <http://informationr.net/ir/12-4/colis/colise06.html>
40. Kūrybiška Europa. (2017). *Creative Europe in a Nutshell*. [žiūrėta 2017-03-15]. Prieiga internete
https://www.europa-cinemas.org/content/download/3131/.../2/.../Emmanuel_Joly.pdf
41. Lardoux, X. (2014). *For a European Film Education Policy*. Paris: Film Council.
42. Lankshear, C. ir Knobel, M. (2004). *'New' Literacies: Research and Social Practice*. [žiūrėta 2017-01-10]. Prieiga per internetą: <http://www.geocities.com/c.lankshear/nrc.html>
43. Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *Communication Review* 7(1), 3-14.
44. Lukošūnienė V. (2011). Refleksija - integrali mokymosi mokyti kompetencijos dalis. *Pedagogika*, T. 101, 41-45.
45. Mabry, L. (2008). *Case Study in Social Research*. In: The SAGE handbook of Social Research methods. Ed. Alasuutari, P. DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446212165.n13>.
46. Martin, A. ir Madigan, D. (2006). Preface. In: Martin, A. and Madigan, D. (eds). *Digital Literacies for Learning*. London: Facet, 25-28.
47. Mendoza, K. (2007). Media Literacy and Invitational Rhetoric. In. *Media Education Lab Working Paper Series*. 302. [žiūrėta 2017-05-15]. Prieiga per internetą: http://www.mediaeducationlab.com/sites/mediaeducationlab.com/files/302_WorkingPapers_Mendoza.pdf
48. Miller, R. et al. (2005). *Integrating Film Into Education- Advocacy Report*. In. Film: 21st Century Literacy Strategy. Ed. Film: 21st Century Literacy Consortium.
49. Piette, J. (2009). *EuroMeduc. Media Literacy in Europe. Controversies, Challenges and Perspectives*. In. Euromeduc.eu. Ed. Patrick. [žiūrėta 2017-04-25]. Prieiga per internetą http://www.euromeduc.eu/IMG/pdf/Euromeduc_ENG.pdf
50. Re/Defining Film Education. *Notes towards a definition of film education*. (2012). [žiūrėta 2017-04-02] prieiga internete <http://www.21stcenturyliteracy.org.uk/docs/ReDefining%20film%20educationFINAL.pdf>
51. Reid, M. (2009). Reframing Literacy. A Film Ptich for the 21st Century. *English Drama Media Journal*, June. p.19-23.
52. Sherak, T. (2011). The Role of Film in Society. *Journal of Thought Economics*, vol 3.

53. Sherman, J. (2003). *Using Authentic Video in the Language Classroom*. Cambridge: CUP, 1-9
54. Stafford, R. (2001). *Media Literacy in the UK*. [žiūrėta 2017-03-20]. Prieiga per internetą <http://mediaed.org.uk/media-literacy/media-literacy-in-the-uk>
55. Street, B. (1984). *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge : Cambridge University Press.
56. Surkamp, C. (2004). *Teaching Films. Von der Filmanalyse zu handlungs- und prozessorientierten Formen der filmischen Textarbeit*. Media use in foreign language teaching 2-12.
57. Šiaučiukėnienė L., Stankevičienė N., Čiužas R. (2011). *Didaktikos teorija ir praktika: vadovėlis aukštosioms mokykloms*, Kaunas: Technologija.
58. Škotijos kino edukacijos svetainė. (2017). *Moving image education*. [žiūrėta 2017-05-18]. Prieiga per internetą http://www.scottishscreen.com/content/sub_page.php?sub_id=91
59. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras. ISBN 9955-563-26-5.
60. Ugdymo plėtotės centras. (2017). *Medijų ir informacinis raštingumas*. [žiūrėta 2017-05-08]. Prieiga per internetą <http://www.upc.smm.lt/projektai/mir/savokos.php>
61. UNESCO. (2013). *Media and Information Literacy. Curriculum*. ISBN 978-92-3-105298-3
62. Ward, D. (2006). Revisioning information literacy for lifelong meaning. *Journal of Academic Librarianship*, 32(4), 394-402.
63. Zachetti, M. (2015). *An European approach to media literacy*. National Congress of Literacy, Media and cinema. ISBN 978-989-97244-1-9.
64. Žydrūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos. Mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija. ISBN 978-9955-25-219-1.
65. Žydrūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai*. Vilnius: Vaga ISBN: 9785415024575

PRIEDAI

1. „Kino klubo“ projekto filmo aptarimo metodinės priemonės pavyzdys
2. „Kino klubo“ projekto susitikimo stebėjimas A mokykloje
3. Interviu su pedagogu
4. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 1
5. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 2
6. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 3
7. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 4
8. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 5
9. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 6
10. Interviu su projekte dalyvaujančiu moksleiviu nr 7
11. „Mokausi iš kino“ projekto metodinės priemonės pavyzdys

„Kino klubo“ projekto filmo aptarimo metodinės priemonės pavyzdys

GRAVITY

Introduction

Gravity is a thrilling near space masterpiece by Alfonso Cuarón that is as visually arresting as it is thought provoking. While you are following the action, look out for what the film is saying about human existence. Consider the interaction between the nervous scientific engineer Dr Ryan Stone (Sandra Bullock) who is new to space and experienced veteran astronaut, Matt Kowalski (George Clooney) and the decisions they make and why.

Discussion points

Film club is about having a natural discussion about films. It is not a lesson or homework, it should be about your reactions to and thoughts about the film. That said, here are some places that you might start your discussion:

- As things started to go wrong, do you think the characters made the right decisions? Bearing in mind it takes place in space, what could they have done differently?
- What are the big questions about life and death that the film throws up?
- Does the film capture how you imagine that space would be? Did you believe it all the way through (were you able to suspend your disbelief)? Was the science involved realistic?
- What was the range of emotion that Dr Ryan Stone went through? What did you think of the ending?

Write a review of Gravity

Write your review of Gravity on the website for others to read. Perhaps you will win a prize in the review writing competition. Be opinionated about what you thought of Gravity and back it up with reasoning. Describe how it was made and what the challenges might have been for the actors and filmmakers in creating a real sense of space. Analyse what Alfonso Cuarón was trying to say through the film. Think back to points you made or agreed with in the discussion after the film. Remember not to spoil the plot for anyone reading.

What next?

If you like intense dramas where the characters face difficult decisions, you might like *Pan's Labyrinth* or *War Horse*. If you like mind bending otherworldly dramas check out *Metropolis*, *Moon* or *2001: A Space Odyssey*.

„Kino klubo“ susitikimo stebėjimas A mokykloje

Data: 2017 m. balandžio 20 d.

Dalyvių skaičius: 15 moksleivių

Susitikimo planas: pradžia 15val. (mokiniai rinkosi ir bendravo tarpusavyje, todėl pristatymas prasidėjo apie 15:10); apie 15min. buvo skirta projekto pristatymui, tuomet pedagogė pristatė filmą (apie 5min) „Karaliaus kalba“ (angl. *the king's speech*) prasidėjo filmas (trukmė 118min), po filmo buvo trumpa pertraukėlė ir po to vyko diskusija / pokalbis apie filmą (apie 30min). Susitikimo pabaigoje buvo skirta laiko aptarti tolesniems klubo planams.

Aptarimo eiga: aptarimas buvo pradėtas nuo bendrųjų klausimų, ar mokiniams patiko filmas? Buvo prašoma pasidalinti labiausiai įstrigusių vietomis. Mokiniais pasidalinus mintimis buvo klausama ar jie šiuo metu klausosi radijo? (tai tikrais faktais paremta istorija), kalbamasi kaip viešo kalbėjimo baimę. Vėliau, pedagogė buvo pasiruošusi keletą sustabdytų kadru iš filmo, ir buvo prašoma atkreipti dėmesį į kūno kalbą. Aptariama ką pasakoja apie žmonės sustabdyto filmo momentas.

Pastabos: buvo sukurta jauki erdvė filmui žiūrėti, buvo pasirinkta klasė kur galima užtamsinti langus užuolaidomis, klasėje taip pat buvo geros kolonėlės, todėl filmo garsas buvo malonus. Po filmo pora moksleivių turėjo išskubėti, tačiau dauguma pasiliko diskusijai. Iš pradžių diskusija prasidėjo lėtai (galbūt mokiniai buvo pavargę nuo ilgo sėdėjimo per filmą), pertraukėlė buvo naudinga, nes moksleiviai susėdo į ratą aptarimui šiek tiek žvaliesni. Mokytoja turėjo daugiau klausinėti asmeniškai atsakyti. Vėliau iškilo maža diskusija dėl viešo kalbėjimo baimės, vienas iš moksleivių sakė, kad visuomet stengiasi išvengti garsiai skaityti klasėje. Kiti moksleiviai pritarė. Įdomiausia buvo stebėti vėlesnę diskusiją apie kūno kalbą mokytojos paruoštuose filmo kadruose. Kol dalis buvo susikoncentravę į rankų padėtį ir veikėjų žvilgsnius keli moksleiviai atkreipė dėmesį į vaizdo kampą, filmavimo perspektyvą, tuomet pokalbis pakrypo link to kaip pasikeistų mūsų nuomonė apie tą patį vaizdą, jei tą patį vaizdą matytume iš kitos pusės ar kito kampo. Mokytoja taip pat paklausė ar kas nors prisimena kokia muzika skambėjo tuo metu filme, todėl jie taip pat aptarė filmo garso takelio įtaką nuotaikai.

Iš filmo aptarimo buvo akivaizdu, kad mokytoja ruošėsi iš anksto ir, kad ji gerai jaučiasi kalbėdama apie filmus. Kalbantis vėliau apie aptarimą paaiškėjo, kad mokiniai pradėję kalbėti apie kameros poziciją yra tie kurie turi kino pamokas.

Interviu su pedagoge mokykloje A

Tyrėjas: Kaip pradėjai dirbti mokykloje? Kokias pamokas turi šioje mokykloje?

Informantas: Mokykloje pradėjau dirbti po savo studijų – baigiau medijų meną ir animaciją, vėliau mokiausi kino režisūros. Labai norėjau pasidalinti patirtimi, norėjau mokinti vaikus. Tik pradėjusi dirbti vedžiau animaciją ir kino režisūrą, dabar – tik kino režisūrą.

Tyrėjas: Kaip manai, kodėl reikia pamokų apie kiną mokykloje? Kokie elementai svarbūs sėkmingai kino edukacijai? (kaip tu apibrėžtum kas yra kino edukacija?)

Informantas: Kino pamokos žinoma reikalingos tiems, kurie ketina studijuoti medijų menus, kiną, reklamą ar režisūrą. Bet ne tik jiems. Taip pat tai yra ir būdas mokytis emocijų pažinimo ir raiškos, nes filmuose vaizduojamos istorijos padeda įgyti patirties, lengviau numatyti veiksmų pasekmes, priimti sprendimus. Man regis kinas gali padėti ugdyti jaunas asmenybes, nes filmai pilni emocijų, o paaugliams reikia išmokti su jomis dorotis.

Tyrėjas: Ar apskritai pakanka kino edukacijos mokyklose tiek mokytojų tiek mokinių atžvilgiu? Ar manai, kad tai turėtų būti pavyzdžiui privalomasis dalykas?

Informantas: Privalomas, gal neturėtų būti, bet siūlyčiau dailės, muzikos, istorijos pamokose daugiau prisiliesti prie kino istorijos ir gamybos proceso. Pavyzdžiui gi muzikos pamokoj tikrai galima kalbėti apie garso takelius, dailės – apie kadro kompoziciją, dekoracijas, kostiumus, dailininko darbą, istorijos – apie kino atsiradimą ir eigą. Tuomet vyresnėse klasėse mokiniai, kuriems įdomu sužinoti daugiau, turėtų galimybę pasirinkti kino pamokas.

Tyrėjas: Ar yra dar kas nors mokykloje kas užsiima kino edukacija? Galbūt mokytojai ateina pasikonsultuoti, kaip panaudoti filmą pamokoje ar gal organizuojate bendras užduotis?

Informantas: Taip, ateina, daugiausia bendradarbiaujam su kalbų, tiek lietuvių, tiek ir užsienio, mokytojais ir su istorikais. Mokykloje taip pat vyko filmukų kūrimas vizualizuojant fizikos eksperimentus.

Tyrėjas: O! Smagu girdėti, kad kūrėte filmukus. Ar daug reikėjo pagelbėti moksleiviams, o gal labiau mokytojams?

Informantas: Moksleiviai iš tikro puikiai susitvarkė patys, aš daugiau tik konsultavau iškilus kokiems klausimams. Bet dabar ir telefonų kameros yra pakankamai geros, todėl mokiniai galėjo naudoti jau jiems įprastas priemones.

Tyrėjas: Kodėl jūsų mokykla nusprendė prisijungti prie „kino klubo“ projekto? Kas iniciavo? Ar buvo koks nors nenoras dalyvauti ar steigti kino klubą mokykloje? Ar yra daugiau mokytojų kurie tuo rūpinsis su tavimi?

Informantas: Kino klubo idėją palaiko ir direktorius ir pavaduotojos. Dėl nenoro, tai ne, viskas gerai, mūsų mokykla mėgsta naujoves ir turint kino pamokas labai logiška buvo užsiimti klubo veikla. Labai daug daro patys vaikai – renkasi filmus peržiūroms (žinoma kartu diskutuojam kokį filmą geriau pasirinkti) organizuoja peržiūras, kviečia moksleivius, stengiasi sukurti jaukią ir patrauklią aplinką. Žinoma šiemet mes su klubu nedaug nuveikėm, bet yra didelis mokinių noras šiai veiklai, todėl būtinai pradėsime nuo pat rugsėjo pilnu tempu.

Tyrėjas: Ką manai apie patį kino klubo modelį? ko galima išmokyti/išmokti vaikams? t.y. kad kas savaitę susitikti žiūrėti filmus ir apie juos kalbėtis? Ar to pakanka kaip kino edukacijos mokykloje?

Informantas: kino klubas gali sudominti ir paskatinti įsitraukti į kino kūrimą. Jei siekiama kalbėti apie gilesnį kino kaip žanro techninį pažinimą – tuomet tik klubo veiklos nepakanka – reikalingos pamokos, kad mokiniai įgytų teorinių žinių ir išbandytų viską praktiškai. Tačiau, jei siekiama asmenybės augimo, saviraiškos, reflektavimo įgūdžių lavinimo – kino klubo formatas labai tinkamas.

Tyrėjas: Kaip manai, kokie yra pagrindiniai iššūkiai tokio klubo mokykloje sėkmei?

Informantas: labai svarbi pradinė mokinių motyvacija. Jei mokiniai nenori, jiems neįdomu, tuomet kino klubas kaip toks ilgainiui numirs. Reikia entuziastingų mokinių, kurie domisi kinu, myli kiną, dega tokio klubo idėja. Žinoma labai svarbus administracijos palaikymas ir patalpos kino peržiūroms. Tai turi būti jauki erdvė, kurioje norisi būti. Su arbata, popkornais ir pagalvėm, kaip sako mokiniai. Turi būti patogus žiūrėti kiną. Turi norėti būti toje erdvėje.

Tyrėjas: Kaip manai, gerai ar blogai, kad projekto rengėjai vis dar nepateikė metodinės medžiagos (filmų aprašymų ir pavyzdžiui klausimų diskusijai)? Ir ar gerai, kad nėra tikslių rekomendacijų ar modelio kaip reikėtų vykdyti susitikimus?

Informantas: Kaip ir visur - yra ir plusų ir minusų. Metodinė medžiaga palengvintų filmų pasirinkimą ir diskusijų organizavimą. Tačiau laisvė pasirinkti norimus filmus ir pristatymo ir peržiūrų formas skatina pačius vaikus imtis iniciatyvos.

Tyrėjas: Kaip tau atrodo ar kino edukacija mokykloje gali prisidėti prie tarkim medijų raštingumo gebėjimų ugdymo?

Informantas: Gali. Vaikams šis žanras artimas. Todėl jie mielai patys kuria filmukus. Nuo pirminės idėjos, scenarijaus, ir kadro kompozicijos taisyklių iki filmavimo proceso, montažo ir filmo premjeros. Nebūtinai tai turi būti aukštos meninės vertės kino filmas. Jaunimas kuria video

dienoraščius ir trumpus eksperimentinius filmukus. Tai šiuolaikinė saviraiškos forma – būdas meno kalba pasakyti tai, ką galbūt kartais sunku pasakyti žodžiais – tiek vidiniai išgyvenimai, tiek ir kritika aplinkai. Kai mokiniams patinka kūrybinis procesas, tuomet ir naudotis kameromis, mikrofonais ir montažo programomis tampa nebe taip sunku.

Tyrėjas: ačiū už pokalbį!

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 1**Informantas:** B**Amžius:** 18 m., 11 klasė**Tyrėjas:** Kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Ko gero kiekvieną savaitę, nors, gal net dažniau. Turbūt šiais laikais filmai viena lengviausiai pasiekiamų pramogų.**Tyrėjas:** Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Hmm... Aišku kaip ir visiems tenka pasižiūrėti visko, bet galbūt galiu išskirti draminius, gilų įspūdį paliko filmas „Heartbeats“, „I killed my mother“, sakyčiau sukrečiantis, bet aktualus, „Control“.**Tyrėjas:** Tave daugiau domina jaunų žmonių dramos?**Informantas:** Na taip, ko gero, jauni žmonės, jauni likimai, gera muzika, bet ir kinematografiškai skoninga.**Tyrėjas:** O kiti žanrai? Galbūt kažkas „lengvesnio“ poilsui? Komedijos?**Informantas:** Aišku su skirtingom kompanijom visko tenka pasižiūrėti, bet jei filmą renkuosi pati, dažniau komedijų nesirenku arba gal tiesiog sunkiau rasti tikrai gerą komediją. Gal dar galėčiau paminėti kriminalinius, trilerius, pavyzdžiui „We need to talk about Kevin“ arba „The grand Budapest Hotel“, visko šitam filme yra po truputį.**Tyrėjas:** Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?**Informantas:** Įdomios, bet labai priklauso nuo nuotaikos. kadangi pamokos yra penktadienį ir dar yra paskutinės, dažnai būnu per daug pavargus, kad sugebėčiau pakankamai įsitraukti ir dalyvauti šimtu procentų. Įdomiausia yra praktiškai pamatyti ir sužinot teorinius dalykus – kai pasakojama ir rodoma medžiaga, pateikta kaip pavyzdys aiškinant kažkokią teoriją: filmų statymo, režisavimo, filmavimo ir panašiai.**Tyrėjas:** Atrodo, jog kino pamokų metu sužinot daug naujo. Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Galbūt pradėjau žiūrėti rekomenduojamus filmus, galima sakyti, jog būtent šių pamokų dėka. Labai patiko „Leon: the professional“. Paskui, jei filmas patinka, tikrai rekomenduoju ir draugams. Aišku dragai savo ruožtu irgi.**Tyrėjas:** Gal gali savais žodžiais pabandyti papasakoti, kas yra kino edukacija?

Informantas: Manau, jog labiau bendras supratimas apie režisūrą, filmografiją, kino istoriją, scenografiją, animaciją ar gal to supratimo ugdymas.

Tyrėjas: Kaip manai, kuo skiriasi filmų žiūrėjimas drauge ir atskirai? Ar verta kalbėti apie matytus filmus? Ko galima iš to išmokti?

Informantas: Filmus žiūrėdamas vienas, žmogus labiau susikoncentruoja ir galbūt daugiau permąsto, daugiau išjaučia emocijas. Žiūrėdamas su kitais, gali tomis emocijomis pasidalinti, aptarti, paklausti, jei kažkas neiašku. Kalbėti ir aptarti tikrai verta. Ko galima išmokti? Galbūt įsigilinimo, detalių analizavimo ir supratimo, platesnio požiūrio.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 2**Informantas:** C**Amžius:** 18m., 11 klasė

Tyrėjas: Žinau, jog lankai kino pamokas, tačiau kaip dažnai žiūri filmus? Ar dažniau, nei pamokų metu?

Informantas: Filmus turbūt žiūriu beveik kasdien. Tai gerokai dažniau nei per pamokas.

Tyrėjas: Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?

Informantas: Man visuomet buvo sunku su pavadinimais, aš jų tiesiog neatsimenu. Mėgstamiausio filmo tiesą sakant neturiu, bet patinka dramos, fantastiniai, romantiniai.

Tyrėjas: Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?

Informantas: Na, kadangi filmus žiūriu tikrai dažnai ir daug, pamokos man patinka. Gal neįvardinsiu konkrečios, bet būna proga pasižiūrėti kitokio kino, atrinkto, su mintim.

Tyrėjas: Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pradedi pastebėti naujų dalykų filmuose?

Informantas: Manau turi, gal net labiau tam įtakos, kaip žiūriu filmus, pradedu atkreipti dėmesį į „mechaninius“ dalykus, kaip viskas padaryta, kokiomis priemonėmis.

Tyrėjas: Gal gali savais žodžiais pabandyti papasakoti, kas yra kino edukacija?

Informantas: Turbūt iš principo tai mokslas apie kiną.

Tyrėjas: Kaip manai, ar labai skiriasi filmų žiūrėjimas drauge, nuo žiūrėjimo atskirai? Ar verta daryti filmų aptarimus? Ko galima iš to išmokti?

Informantas: Su kitu sunkiau susikaupti manau. Gal ypač pamokų metu, jeigu visi jau pavargę. Bet man vis tiek labai patinka žiūrėti filmus su kažkuo, nes galiu komentuoti, garsiai reaguoti. Aptarti filmus labai verta, nes gali pasidalinti labiausiai įstrigusiomis mintimis - taip jos geriau įstringa į tavo vidų, o klausant draugų galima padaryti galutines išvadas, taip pat pasisemti idėjų. Galima išmokti klausytis ir suvokti kitą žmogų. Mintys apie filmą gali atskleisti net geriausio draugo dar tau nepastebėtą vidinį pasaulį, jam svarbius dalykus. Man pasitaiko, kad ir gyvenime pagalvoju, kad galiu pritaikyti filmuose matytas situacijas, ir susidūrus su kažkuo panašaus, gal geriau moku tai priimti ar pakeisti, o ne kaltinti save ar kitus dėl tokio susiklostymo.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 3**Informantas:** D**Amžius:** 17m., 11 klasė**Tyrėjas:** Kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Visuomet laisvalaikiu, šiuo metu ir kino pamokose, žodžiu tiksliai neįvardinsiu, bet pakankamai dažnai.**Tyrėjas:** Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Žiūriu tiesiog viską. Nuo siaubo iki komedijų. Bet aišku kino pamokų deka paanalizuojam ir rimtesnius filmus. Negaliu dabar išskirti ko nors, tiesiog nelabai įsimenu pavadinimus.**Tyrėjas:** Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?**Informantas:** Kino pamokos man patinka. Gal dėlto, jog žiūrime tai, ko pati žiūrėti tikrai neprisiversčiau. Padiskutavus apie filmą suprantu, jog buvo verta, jog išmokau kažko naujo. Nors tokių filmų laisvalaikiu ir nežiūrėčiau.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Ko gero pastebiu daugiau detalių, atkreipiu dėmesį į režisūrinę kreivę, kurią mokėmės sudarinėti, pastebiu kaip konstruojamas filmo siužetas.**Tyrėjas:** Gal gali savais žodžiais pabandyti papasakoti, kas yra kino edukacija?**Informantas:** Manau, jog tai sąmoningas kino žiūrėjimo būdas, kuomet filmu bandoma pasakyti ką nors "giliau", gal būt prakišti kokią nors socialinę idėją.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar labai skiriasi filmų žiūrėjimas drauge, nuo žiūrėjimo atskirai? Ar verta daryti filmų aptarimus? Ko galima iš to išmokti?**Informantas:** Manau, jog visai verta apie filmus padiskutuoti, nors filmus žiūrėti man patinka ir vienai, bet diskusijos metu sužinom tikrai įdomių dalykų, galų gale atsiskleidžia skirtingi požiūriai į matytą filmą, žodžiu kuo daugiau filmų tuo geriau.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 4**Informantas:** E**Amžius:** 18m., 11 klasė**Tyrėjas:** Kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Manau kokius tris filmus per savaitę tikrai pažiūriu. Žinoma įskaitant kino pamokas.**Tyrėjas:** Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Tiesą sakant romantiniai, romantinės komedijos ypač. Iš vyresnės kartos man patinka aktorė Sandra Bullock, tas filmas, už kurį ji gavo oskarą, „The blind side“, labai geras. Hailee Steinfeld iš jaunesnių aktorių man labai patinka gal todėl, kad nėra visiškai standartinė.**Tyrėjas:** Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?**Informantas:** O taip, kino pamokos padeda panagrinėti rimtesnius filmus, išmokau suprasti kaip režisieriai konstruoja siužetą, kokios dalys sudaro filmą, galbūt netgi atskirti gerai pastatytą filmą nuo prastesnių variantų**Tyrėjas:** Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Gal kartais laisvalaikio su tėvais renkuosi žiūrėti kino pamokų aptartus filmus, geresnių, pripažintų režisierių darbus, nors su draugais aišku renkamės tai, ko nori dauguma. Nors visiško šlamšto žiūrėti turbūt nebegaliu, tiesiog nebejuokinga ir gaila laiko.**Tyrėjas:** Gal gali savais žodžiais pabandyti papasakoti, kas yra kino edukacija?**Informantas:** Manau, kad kino edukacija yra skirta tam, kad išmokytų ko nors per filmus, tai yra žiūrėti filmus.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar skiriasi filmų žiūrėjimas kartu nuo žiūrėjimo atskirai? Ar yra naudos iš filmų aptarimų? Ko galima iš jų išmokti?**Informantas:** Manau viena žiūriu daugiau atsipalaidavus, kitaip tariant nesuku sau galvos. Tuo tarpu pamokose jau visai kitas atidumas. Aptarti tikrai verta visada, nors kai aptariu tiesiog su draugais, pvz.: išėjus iš kino, mes labiau diskutuojam apie aktorių išvaizdą, drabužius ar muziką, nei kinematografinius aspektus.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 5**Informantas:** F**Amžius:** 17m., 11 klasė**Tyrėjas:** Kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Turbūt apie tris per savaitę.**Tyrėjas:** Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Ko gero labiau fantastiniai, nuotykių. Tokie kaip „Logan“, „Pirates of the Caribbean“ serijos.**Tyrėjas:** Galiu įtarti, jog kino pamokose žiūrite šiek tiek kitokius filmus. Ar tau jos įdomios? Gal galėtum papasakoti apie įdomiausią?**Informantas:** Kino pamokos vis tiek įdomios. Gal daugiau dėlto, jog jų metu išbandom ir mokomės įvairių dalykų. Vieną pamoką fotografavom naudodami skirtingas apšvietimo technikas, buvo net labai įdomu.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Turbūt pačių filmų pasirinkimui nepadarė didelės įtakos, bet žiūrėdamas filmus pradėjau pastebėti siužeto lūžius, pakilimus, nuopolių, nuotaikos kūrimo būdus ir kitus per pamoką išmokus dalykus. Tai ko gero atsirado savotiškas kritinis mąstymas filmų atžvilgiu.**Tyrėjas:** Gal galėtum savais žodžiais apibūdinti, kas tavo galva yra kino edukacija?**Informantas:** Manau tai mokymasis apie filmų kūrimą, filmų analizę.**Tyrėjas:** Kaip manai kuo skiriasi filmų žiūrėjimas kartu nuo žiūrėjimo atskirai? Ar yra naudos iš filmų aptarimų? Ko galima iš jų išmokti?**Informantas:** Manau, jog skirtumas ar žiūri kartu ar atskirai tikrai yra. Žiūrėjimas kartu suteikia galimybę aptarti filmus. Aptariant filmus gali išgirsti skirtingas nuomones apie filme keliamas problemas.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 6**Informantas:** G**Amžius:** 17m, 11 klasė**Tyrėjas:** Gal gali įvardinti kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Oj, beveik kiekvieną dieną, turbūt kai jau galiu, tai visada.**Tyrėjas:** Ar turi savo mėgstamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Man labai patinka vadinamasis magiškas realizmas, daugiausiai Tim Burton filmai. Bet šiuo metu mėgstamiausias filmas greičiausiai yra „O Brother, Where Art Thou?“**Tyrėjas:** Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?**Informantas:** Man labai patinka kito pamokos, nors nepasakyčiau, kad galėčiau kurią nors išskirti kaip labiausiai patikusią. Man tiesiog labai įdomu klausytis ką mokytoja pasakoja apie kino industriją. Tokie dalykai, kurių iki šiol buvau kitur negirdėjusi.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Manau, kad turi įtakos, tikrai pradėjau kreipti dėmesį į kai kuriuos dalykus, pačią filmo struktūrą, kinematografinius sprendimus.**Tyrėjas:** Kaip manai, kas yra kino edukacija?**Informantas:** Greičiausiai tai yra mokymas apie kiną: kaip jis kuriamas, kaip jį kurti pačiam ir kaip suprasti, kas yra geras kinas.**Tyrėjas:** Kaip manai, kuo skiriasi filmų žiūrėjimas drauge ir atskirai? Ar verta kalbėti apie matytus filmus? Ko galima iš to išmokti?**Informantas:** Kai filmus žiūri vienas, geriau susikaupi ir įsigilini, bet manau kai filmą žiūri grupė žmonių, kurie yra nuoširdžiai susidomėję šita sritimi, tai gali būti labai naudinga vėliau su jais padiskutuoti, taip galima sužinoti daug naujo.

Interviu su projekte dalyvaujančiu mokinio nr 7**Informantas:** H**Amžius:** 18 m., 11 klasė**Tyrėjas:** Gal galėtum pabandyti įvardinti, kaip dažnai žiūri filmus?**Informantas:** Žinoma tai dažniausiai priklauso nuo turimo laiko, bet galėčiau teigti, kad vieną filmą į dvi savaites pažiūriu.**Tyrėjas:** Galbūt turi savo mėgiamiausią filmą ar filmų žanrą? Gal gali paminėti keletą pavadinimų?**Informantas:** Žiūriu įvairių žanrų filmus, bet labiausiai patinka romantiniai, psichologiniai, kartais komedijos arba siaubo. Keletas geriausių matytų filmų, kurie šovė į galvą: „The Pursuit of Happyness“, „Collateral Beauty“, „The Intouchables“, „Interstellar“.**Tyrėjas:** Ar tau įdomios kino pamokos? Gal gali papasakoti apie įdomiausią, labiausiai įstrigusią?**Informantas:** Taip, kino pamokos man yra įdomios. Galbūt dabar neišskirčiau vienos pamokos, bet labiausiai patinka tos, kur atliekame kažkokias tai kūrybines užduotis, galime išreikšti save. Taip pat patiko pirmo pusmečio pamokos, susijusios su reklama, kuomet jas žiūrėjome ir sužinojome naujų dalykų, nes ši sritis mane asmeniškai domina. Taip pat atmintyje įstrigo pamoka, kuomet žiūrėjome filmą, kuris prikaustė mano dėmesį „Bang Bang you're dead“.**Tyrėjas:** Kaip manai, ar tokios pamokos turi įtakos tavo filmų pasirinkimui? Galbūt pastebi naujų dalykų filmuose? Žvelgi kritiškiau?**Informantas:** Nemanau, kad tai pakeičia mano filmų pasirinkimą, jų žanrų, kuriuos žiūriu savo laisvalaikio, bet tikrai šios pamokos privertė žiūrėti filmą atkreipti dėmesį ne tik į filmo idėją, jos plėtojimą, bet ir į techninius dalykus.**Tyrėjas:** Gal galėtum pabandyti apibūdinti, kas yra kino edukacija?**Informantas:** Žmonių mokymas stebėti, analizuoti, kritikuoti filmus. Taip pat sugebėjimas suprasti filmo ar kitokios vizualinės išraiškos idėjas, kurias nori perteikti kūrėjas.**Tyrėjas:** Kaip manai, kuo skiriasi filmų žiūrėjimas drauge ir atskirai? Ar verta kalbėti apie matytus filmus? Ko galima iš to išmokti?**Informantas:** Asmeniškai man žiūrėjimas filmų vienai tapo nebe toks malonus, kaip žiūrėjimas su kitais, kuomet gali komentuoti detales ar vykstančius įvykius, o filmo gale juos aptarti, pasidalinti ir išreikšti mintis, kurias sukėlė matytas filmas. Manau, tai geras būdas tobulėti tiek kaip filmų stebėtoju, tiek kaip asmenybei bei būdas išmokti reikšti savo mintis ir išklausti kitų.

„Mokausi iš kino“ projekto metodinės priemonės pavyzdys

Lietuvių kino režisierės Giedrės Beinoriūtės dokumentiniame filme „Pokalbiai rímtomis temomis“ (2011 m., Lietuva, 65 min.) režisierės pašnekovais tampa vaikai – jie svarsto apie santykius su žmonėmis, vienvatę, meilę, kūrybą, tikėjimą, praradimus ir tiesiog buvimą žmogumi.

filmo pasakojimas: neraiškiai pokalbiai su vaikais, arba kve yra vaikai ir suaugusiųjų pasaulių riba

Nors įprastai vaikystė apibūdinama kaip nerūpestingas, šviesus gyvenimo tarpsnis, Giedrė Beinoriūtė jį pažvelgia rimtu žvilgsniu. Filme režisierė kalbėdamasi su vaikais*, dažnai užduoda jiems gilius, filosofinius klausimus apie gyvenimą.

Giedrė Beinoriūtė prisipažįsta, kad vienas iš įkvėpimo šaltinių sukurti filmą buvo rašytojos Vandos Juknaitės knyga „Tartamas iš gyvenimo etapas, patyrusiais skaudžių lykių, kuriomis vaivori tizinių neigaliu, intelektinių sutrikimu, viena iš knygoje kalbintų mergaičių Vanda Juknaitė prisipažįsta, kad rašytoja išplėdė jos norą su kuo nors pasikalbėti rímtomis temomis, iki toi mergaitė manė, kad tai gali įvykti tik tuomet, kai ji jau bus suaugusi. Giedrė Beinoriūtė filmą „Pokalbiai rímtomis temomis“ taip pat tarsi skuba išpldyti šį mergaitės (o gal ir kitių vaikų?) norą, netaikdama, kol vaikai suaugę.

Vaikų svarstymai rímtomis temomis neišvengiamai atveria ir jų gyvenimiškas patirtis. „Iš rašiesių, veršų“ įvairią pasakojimą pasakiusios vaikų žodžiuose ir nuotykiuose atsiskleidžia filmo užmozas, kultūrinė ir abstrazi. Filmo montazo metu asmeniniai vaikai išgyvenimai yra tarsi supinami vienas su kitu. Tokia jų „lytė“ padeda ne tik atskleisti kelių vaikų – filmo herojų portretus, bet ir apskritai gatau pažinti vaiko būtį.

Režisierės ir vaikų pokalbiai paliēta įvairias temas: santykius su žmonėmis, vienvatę jausmą, Dievą, meilę, netekimą, kūrybą, tiesiog žmogišką egzistenciją. Abstrakčios, gilios temos, regis, yra būdingos suaugusiųjų pasauliui. Tačiau režisierė, filme pateikdama rímtus vaikų atsakymus ir nelengvus egzistencinius klausimus, mėgina išminti grėžtas vaikų ir suaugusiųjų pasaulių ribas. Filmas tikrai atskleidžia ne vieną žiūrovi priverčia paklausti: kur prasideda ir baigiasi vaikystė ir vaikiškas pasaulis, o kur – suaugusiųjų? Ar galime juos grėžtai atskirti? Galbūt je susipina kur kas glaudžiau, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio? Ar vaikas tikrai gali pradėti rašyti savo gyvenimą ant „beto popieriaus lapo“? Galbūt dažniausiai jis jau turi „rašyti“, išpausų tėvų, kitų suaugusiųjų gyvenamosios aplinkos, šalies ir t. t.? Kas ir kaip gali kalbėti su vaiku rímtomis temomis su kamera ir be jos?

* Visi filme rodomi vaikai patys sutiko dalyvauti filmavime. Taip pat buvo gautas jų tėvų ar globėjų leidimas filmuoti. Tėvai turėjo galimybę filmą peržiūrėti prieš jo premjerą ir pareikšti savo nuomonę.

2

#26 mokausi iš kino

POKALBIAI RÍMTOMIS TEMOMIS

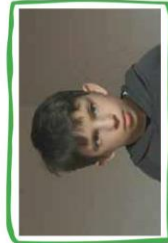
Metodinė filmo aptarimo medžiaga

Filmas „Pokalbiai rímtomis temomis“ rekomenduojamas norint su mokiniais kalbėtis apie žmogaus ryšį su kitu žmogumi, vaikų ir suaugusiųjų pasaulius, jų sąlygi ir ribas, žmogaus gyvenimo prasme, dokumentinio filmo kūrėjų ir herojų santykius. Metodinėje medžiagoje pateikiamos užduotys skirtos doriniam ir meniniam ugdymui, psichologijai, informacinių technologijų bei kalbų pamokoms, bendrosioms kompetencijoms ugdyti ir klasiės valandėlei. Joje filmas yra aptariamas, atsižvelgiant į jo pasakojimą, stilių bei kontekstą. Paryškinti kino terminai detaliau paaiškinami žodynėlyje, pateiktame metodinės medžiagos pabaigoje.

Parengė Gintė Žuilytė

išduotys mokiniams

1 Bendrosios kompetencijos, dorinis ugdymas, psichologija, kalbos, klasės valandėlė
išrinkite du vaikus iš filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“

Emilis

Ieva

Silvija

Deividas

Borisas

Ignas

Jarošlavas

Jontas

Saulė

Vitalija

Rūta

Erikas

Sugalvokite po penkis klausimus, kuriuos užduotumėte šiems vaikams, jei būtumėte filmo režisierė. Pakomentuokite, kodėl būtent šie du pašnekovai jums pasirodė įdomiausi.

Išvaizduokite du savo pasirinktus filmo herojus po 20 metų. Sugalvokite jiems po penkis klausimus, kuriuos norėtumėte užduoti, kai jie bus suaugę. Kokios, pavyzdžiui, galėtų būti jų profesijos, pomėgiai, šeima ir t. t. Parnėgininkite spėti, kaip jie atsakytų į jūsų klausimus. Klausimus ir atsakymus užrašykite.

5

2 Klasės valandėlė, bendrosios kompetencijos, dorinis, meninis ugdymas, informacinės technologijos, kalbos

Pokalbiai ringtonis temomis su sulo draugu (-a). Pirmiausia išrinkite kelias pokalbio temas. Sugalvokite vienas kitam po kelis klausimus. Pasiruoškite pokalbius nufilmuoti. Prieš tai apgalvokite, kokioje erdvėje filmuosite, kokiu bus kadro kompozicija, ar kamera judės, koks bus montažas: iš pradžių vienas klausinėkite, o kitas atsakinėkite. Vėliau susiekite vietomis. Peržiūrėkite greimo sulo draugu, pokalbius, palyinkite juos su savo mintimis. Antarkite klasėje, ar nebūtų galima visų pokalbių (ar jų dalių) sumontuoti į vieną klasės filmą. Jei neturite galimybes pokalbių nufilmuoti, juos užrašykite arba padarykite jų garso įrašą.

3 Meninis ugdymas, bendrosios kompetencijos, informacinės technologijos

a) Pažvelkite į pirmoje užduotyje pateiktas filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“ herojų nuotraukas. Pasirinkite keturis herojus. Pagalvokite, kur juos filmuotumėte, jei būtumėte filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“ režisierius. Išvaizduokite ir nupieškite šias erdves (ranka ar kompiuterio programomis); pvz., pasirinkti keturių vaikų kambarius, juose esančius daiktus ir pan.

b) Kartu su mokytoja (-u) diskutuokite: kodėl filmo režisierė savo herojus filmuoja vienspalvėje, tuščioje aplinkoje? Kaip manote, ar filmo pagrindinė mintis bei nuotaika keistųsi, jei vaikai būtų filmuojami savo namų, mokyklos ar laisvalaikio aplinkose? Atsakymą pagrįskite.

4 Bendrosios kompetencijos, meninis ugdymas, kalbos

Perskaitykite ištraukas iš rašytojos Vandos Juknaičės knygos „Tiriamas iš tamsos“ (pvz., pokalbį su Rapolu (p. 10–19) ir Kristina (p. 129–139)) ir palyginkite kelias medijas: knyga, filmą bei garso įrašą.

a) Kaip manote, jei Vandos Juknaičės pokalbis su Rapolu (p. 10–19) ar Kristina (p. 129–139) būtų nufilmuotas, ar jis keistųsi? Ar žiūrovas gautų kitokios informacijos? Ar jis galėtų pamatyti ir įsijusti tai, ko negali pasiekti žvaizdytojas?

b) Taip pat diskutuokite, ar skaitytojas gautų kitokios informacijos, jei skaityto užrašytus filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“ pokalbius. Kaip skirtųsi jo gauta informacija? kaip manote, kas labiau parinktų jo emocijas: rašytinis tekstas ar filmas? Kodėl?

c) Ar skirtųsi auditorijos emocijos ir gauta informacija, dėmesys, jei į klausytųsi knygos „Tiriamas iš tamsos“ ir filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“ garso įrašo? Nuomone pagrįskite.

5 Bendrosios kompetencijos, dorinis ugdymas, psichologija, kalbos, klasės valandėlė

a) Diskutuokite klasėje, kokią įtaką „Pokalbiai ringtonis temomis“ gali padaryti filmo herojams. Ar priartumėte psichologės Rasos Bileiškaitės teiginiams apie šį filmą: „Žmogus, įvardijęs savo skausmą, tarsi ir patis pamato jį šalia, o tai terapija poveikį“; „Jų filmo herojų skaudžios patirtys yra, nesvarbu, jie yra klausinėjami ar ne, filmuojami ar ne“. Apibrėž herojų patirtį ir būsenas, taip pat pagalvokite apie galimą filmo „Pokalbiai ringtonis temomis“ įtaką žiūrovas. Diskutuokite, ar kai kurių filmų peržiūros gali įveikti juos ar būti jiems tarsi terapija, o dokumentinių filmų kūrimo procesas – terapija ly herojams? Diskutuodami pateikite matytų filmų pavyzdžių.

b) Savo mintis apie filmo poveikį žiūrovas ir / ar herojams išdėstykite esą.

6 Bendrosios kompetencijos, meninis ugdymas, informacinės technologijos

Kokią plakata ar DVD viršelį sukurtumėte filmui „Pokalbiai ringtonis temomis“, o koki viršelį parinktumėte vandos Juknaičės knygai „Tiriamas iš tamsos“? Galvodami apie plakatą ar viršelį, aptarkite, kokiai auditorijai, įsų nuomone, yra skirtas filmas ir knyga. Plakato ar DVD maketą sukurkite kompiuterio programomis.

6